

શ્રી અભિમન્યુનો

ચકાવો.

જનાવનાર,
વ્યાસજી વલ્લાભરામ સુરજરામ.

જાયાળી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.
આવૃત્તિ ૪ થી. પ્રત ૧૦૦૦.

(સર્વે હક્ક સ્વાધિન રાખ્યા છે.)

અમદાવાદ.

ધી ડાયનંડ ન્યુબિલી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ. ૧. ગણાપોરા દરવાજો
પરીખ. દેવીદાસ જગનલાલે છાપ્યા.

સંવત ૧૯૬૩

સને ૧૯૦૬

કીંમત રૂ ૦-૮-૦ આના.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૮૧ ૬-૧૬

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

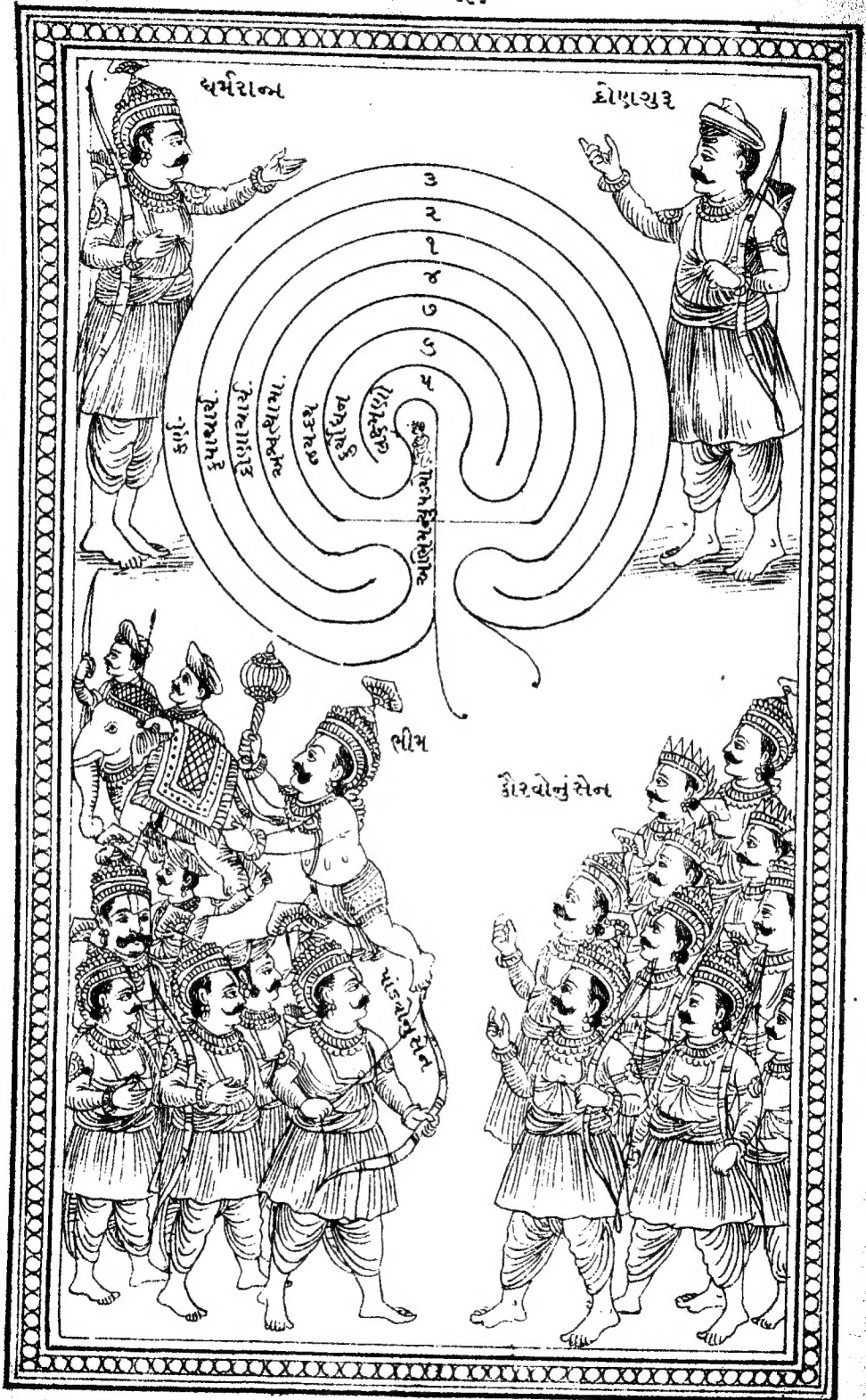
[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૯૮૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ અભિમન્યુજી અકાવો

વિષય ૬-૧૬

અભેમાનનો ચકાવો.

૧૯૯૧

કડવું ૧ રાગ સાખી.

દેશમયાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અરજીનજી પાતાળે ગયો છ,
તાડુકી દહીતને હણવા; કૈરવ પાનડવ પ્રથવી વીશે, રહ્યા ઉંમગે બિખ-
ણવા. ॥ ૨ ॥ તંબુમાં જમ દુરીયોધને, તેડ્યા મારથી ચોદ્ધ; ગુરૂ સહીત
બેસાડીને, કરવા લાગ્યો બોધ. ॥ ૩ ॥ ઓરે ગુરૂજી ઓરે ગુરૂજી, આ-
પણ યુદ્ધ આદરવું; કાવશે વઢતાં નર નહી માટે, કાલે આરંભ કરવું.
॥ ૪ ॥ લામ ભલો છે શત્રુને હણવા, માટે ખેલ બતાવું; દ્રોણ કહે તું
મરે તોલે પણ, રણસ્થંભે નહી આવું. ॥ ૫ ॥ અરજીનને મેં વિશ્વાસ
દીધો, ત્યારે ગયો પાતાળ; માટે રણથંભ યુદ્ધ ન કરું, ધત્રાષ્ટરના બાળ.
॥ ૬ ॥ તવ દુરીયોધન રડી પડીયો, આરંભો યુદ્ધ માખાપ; તમે એ પ્ર-
તીમના કરી છે, તે સહુ મુજને પાપ ॥ ૭ ॥ દ્રોણ કહે કાવે તેમ કહે પણ,
તે નહી કરૂ બુધ; તે કરતાં તારી મરજી હોયે તો, આરંભુ કોઠા યુદ્ધ.
॥ ૮ ॥ દુરીયોધન કહે તે યુદ્ધ કેવું, કહો માંડીને વાત; ગુરૂ કહે કે વડવા
માટે, રચવા કોઠા સાત. ॥ ૯ ॥ પેરેલો કોઠો પાશાણ કેરો, લોહ વજૂનો
બીજો; મંત્રવડે છે રચવાના, ત્રાંખાનો કોઠો ત્રીજો. ॥ ૧૦ ॥ ચોથો કોઠો
રૂપાનો રચવો, પાંચમો કનકકેરો; છઠ્ઠો કરવો સપ્તધાતુનો, સાતમો ગો-
ખર ઘેરો. ॥ ૧૧ ॥ પેહેલાને સો બીજને બશે; ત્રીજને ત્રણસે દ્વાર; ચોથે-
ચારસે પાંચમે પાંચસે, છઠ્ઠે છ ધણા સાર. ॥ ૧૨ ॥ સાતમો કોઠો છાંણ મા-
ટીનો, તેને સાતસે દ્વાર; દ્વારે દસ દસ ચોદ્ધા, સાતમે સાત હજાર. ॥ ૧૩ ॥
તે પ્રમાણે શીખખર ધળ, ચઢતા ચઢતી હોય; મોખરે મારથી એક એ
ક શોભે, ત્યાર થાવો તે કોય. ॥ ૧૪ ॥ છત્રપતી કહે ઓ મહારાજ, બેશ
કર્યા મનસુખા; તમે જેને આગના કરો, તે રહે કોઠે ઉભા. ॥ ૧૫ ॥ દ્રોણ
કહ્યું કે પેહેલે કોઠે, મોખરે રેવું માહારે; બીજે કોઠો લોહ વજૂનો, રહેવું
કીરપાચાર. ॥ ૧૬ ॥ એટલે બોલ્યા અસ્વસ્થામા, સાંભળો માહારા તાત;
ત્રીજે કોઠે હું રહેવાનો. કબુલ કરો વાત. ॥ ૧૭ ॥ દ્રોણ કહે તું રહેજે
બેઠા, ચોથે રહો રાય કરણ; પાંચમે દુરીયે ધન તુરેહેજે, આણજે શત્રુનું
મરણ ॥ ૧૮ ॥ છઠ્ઠે કોઠે શક્તરાય રહેજે; સાતમે જેદ્રથ રાય, તવ સરવે

મળી કબુલ કીધું, રેહવાનું કોઠા માંય. ॥ ૧૯ ॥ પછી શકુની મામે બો-
લ્યો, ગુરુએ કીધો વીવેક; એ દુરીયોધન પાન્ડવ દળમાં, પત્ર લખી બો-
લ્યો, દુરીયોધને પત્ર લખીયો; કુવચને કુમતી; એરે પાન્ડવ યુદ્ધ વીનાતો
અમથી રેહવાતુ નથી. ॥ ૨૦ ॥ પણ અરજુન સાથે કોલ કીધો, વઢવું ન
હી રણથંભ; તે માટે અમે ઉભુ કર્યું છે, કોઠા યુદ્ધ આરંભ. ॥ ૨૧ ॥ તે
કોઠામાં આવજો કાલે, સવારે પરવારી; એમ લખીને સ.તે કોઠાની, સર્વ
ખીના ગુજરી. ॥ ૨૨ ॥ પછી નીચે એમ લખીયું. છત્રપતી રાજન; આ-
વવું ન હોય તો એમ લખજો, નહ'અમે ક્ષત્રી તન. ॥ ૨૩ ॥ એવું લ-
ખજો કાંનો આવજો, ખાશો નહી ભુલથાપ; બેમાંથી એક કરો નહીતો,
બ્રહ્મદત્યાનું પાપ. ॥ ૨૪ ॥ એવો પત્ર લખી મોકલીયો, શેવક કેરી સાથે;
પાન્ડવ સમા કરી બેઠેલા, ત્યાં દીધો ધરમને હાથ. ॥ ૨૫ ॥ ધરમે આ-
પ્પો નીકુળજીને, વાંચો મહારા વીર; તે વેળા વન રમવા ગયેલો, અભે
મન્યુ રણ ધીર. ॥ ૨૬ ॥ ગયેલો ગટારગછ તેની સાથે, તે નવ જણે વા-
ત; નીકુળજીએ વાંચવા માંડ્યો, સભા વીશે સાક્ષાત. ॥ ૨૭ ॥ કોઠા યુદ્ધની
ખીના વાંચી, પડી પેટમાં ફાળ; વાજાંત્ર વાગતાં બંધ કરાવ્યાં, યુધી
ધીર ભુપાળ. ॥ ૨૮ ॥ શોકમાં પડીયા સહુ સભાસદો, બોલીયા ધરમ
રાય; એ ભીમ નીગ આ યુદ્ધ કેગે, કોણ જણે ખીનાય. ॥ ૨૯ ॥ ભીમ
કહે હું જણતો નથી, દુષ્ટ તેવું યુદ્ધ માગે; શરીરનો કોઠો ક વાવ્યનો
કોઠો, કોઠો એનો લાગે. ॥ ૩૦ ॥ એટલે બોલ્યા ધ્રુપત રાજ, સાંભળો ધ-
ર્મ સુમતી; કોઠા યુદ્ધ સાંભળ્યું છે કાને, પણ હું શીખ્યો નથી. ॥ ૩૧ ॥
ગમે તે કોઈ જણતું હશે, વાત નથી જરા જુઠી; ખાસઠ પાનનું ખીડું બના-
વો, લે કોઈ સભામાં ઉડી. ॥ ૩૨ ॥ તવ શેઠેવે ખાસઠ પાનનું, ખીડું બનાવ્યું
એક; ભરી સભામાં ફેરવ્યું કોઈ, રાખો અમારો ટેક. ॥ ૩૩ ॥ પણ કોઈએ
ખીડું નવ લંધું, મુકાં દીધું સભા માંય; તંબુ વીસે સરવે તારણી, ર-
હવા લાગી ત્યાંય. ॥ ૩૪ ॥ ધરમને ઝર ઝરીઆં આવ્યાં, ભીમના નેત્ર-
માં નીર; એવે વનમાંથી રમીને આવ્યો, અભેમન્યુ રણધીર. ॥ ૩૫ ॥ પો
તાનાં વાજાં શાંભળ્યાં નહી, મનમાં થયો ઉદાસ; માયાવી વીરા વીચન છે
કાંઈ, જૈ કરીયે તપાસ. ॥ ૩૬ ॥ એમ જણી સભાનો પાસે, રથેથી ઉત-
રીયા; આકુળ વ્યાકુળ થઈ ગયેલા, સ્વાસ ભર્યા પરચરીયા. ॥ ૩૭ ॥
સરવેને ઉદાશમાં દેખાં, માયાવી બેશી ગયો; આઉકાર લેવા અભેમ-
ન્યુ, સભામાં ઉભો રહ્યો. ॥ ૩૮ ॥ તો પણ આઉકાર એને ન દીધો,
તાલાવેલી લાગી તનમાં; એટલે ઘણું ઓછું આવ્યું, અભીમન્યુના મ-

નમાં. ॥૪૦॥ પીતા માહારો પાતાળ ગયો, તે કોણુ દે આઉકાર; એવું
વીચારતાં ધરમ સમજ્યા, રીસાઈ જશે કુંવાર. ॥૪૧॥ ભીમને કહ્યું
ધરમરાયે, વીરા ઉભા થાવો; રીસાળવો પેલો રીસાઈ જશે, સમજવી
આહીં લાવો. ॥૪૨॥ આંસુ લુછતો ભીમ ઉઠ્યો, બોલ્યો મુખ વચન;
આ વેળા શું માન્ય માગો છો, પંધારો માહારા તન. ॥૪૩॥ તાત તા-
રો પાતાળ ગયો છે, જોડે નંદ કીશોર; સોમણુ દીવેલે દીવા વીના, છે
અંધારૂ ઘોર. ॥૪૪॥ દુરીયોધને પત્ર લખ્યો છે, ચલાવી કુબુધ; હરા-
મખોરે ઉભુ કર્યું છે, વઢવાનું કોઠાયુદ્ધ. ॥૪૫॥ તે કોઠા કોઈ જાણતા
નથી, તે સાઈં બીડુ કીધું; ભરી સભામાં પડ્યું રહ્યું છે, કોઈ જને ન-
વ લીધું. ॥૪૬॥ સાંભળીને અભેમાન ચાલ્યો, ખરવણ બાળ ન ચુ-
ક્યું; સભાની વચમાં બીડું પડેલું, લેઈને મુખમાં મુક્યું. ॥૪૭॥ છ
ભાગનું બીડુ પોતે ખાધું, સાંતમા ભાગનું જેઠ; સરવ સભાને દેખાડી-
ને, ભોમી મુક્યું તેહ. ॥૪૮॥ તે પછી પોતે એવું બોલ્યો, મુજ જને-
તાયે જણીયો; તે સમે માતાના ઉદરમાં, છ કોઠા વીધા લણીયો. ૧૪૯
સાતમો કોઠો કૃષ્ણ મામાએ, ભણાવ્યો નથી મને; તે કોઠો ગમે તે રાખો
માંથે, જે કોઈનાથો બને. ॥૫૦॥ એવું સાંભળી વરકોદરે, મનમાં ક-
ર્યો વીચાર; છાણુ માટીનો ભાગવો કોઠો, તેમાં શી લાગે વાર. ॥૫૧॥
એવું સમજીને ભીમ ઉઠ્યો, મનમાં વરી બહુ રીસ; પાનનો કટકો મો-
ઢામાં મુક્યો, સાનમો માહારે શીશ. ॥૫૨॥ એટલે સર્વ સમા હરખા-
ઈ, વગડાવ્યાં નીશાન; બીડુ ચાવતો તંબુમાં ગયો, અરજીનનો સંતા-
ન. ॥૫૩॥ શુભદ્રા તત્ર પુછવા લાગી, ઓ માહારા સંતાન; કોઠે જવા
બીડુ કોણે લીધું, ગરગડીયાં નીશાન. ॥૫૪॥ અભેમન્યુ કહે માતા
માહારી, સુરાતણુ કામ કીધું; જે મુખ માહારૂં રક્ત થયું છે, યુદ્ધ બી-
ડું મેં લીધું. ॥૫૫॥ વળણુ: ॥ બીડું લીધું મેં માવડી, યુદ્ધે જવું
કાલ; વઢે; વલ્લભ તે સાંભળી, માતા બની બેહાલ.

કડવું ૨ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણુ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥૧॥ અભીમન્યુએ માતાને કહ્યું,
બીડું બતાવ્યું વદન; તત્ર તંબુપર કાગ બોલ્યા, માઠા થયા શુકન. ॥૨॥
શુભદ્રાનું નેત્ર ફરક્યું, પડી પેટમાં ફાળ; યુદ્ધે તુજને જવા ન દેવું, ઓ-

રે માહારા બાળ. ॥ ૩ ॥ ખેલ લડાવ્યો કેણે ચડાવ્યો, કરાવી મતી
 માઠી; શું માહારૂં ઘર ધાલવા બેઠા, કેહેતી સભામાં નાડી. ॥ ૪ ॥ રહી-
 યા ફાટે તેમ રડેછે, જરાએ ન રહે છાની; શુભદ્રાની નહીં જોયેલી; કે-
 ધએ પગની પાહાની. ॥ ૫ ॥ તે નારીએ મરીયાદ મુકી, ચાલી ઉઘાડે
 શીશ; આંસુડાં છુટે છાતી કુટે, નાંખે કારમી ચીસ. ॥ ૬ ॥ સભામાં
 આવી ક્રોધ ભરેલી, સર્વ થયા ઉદાશ; રક્ત લોચનની રાખા દેખો, ધ-
 રમ પામ્યા ત્રાસ. ॥ ૭ ॥ એવામાં સુભદ્રા બોલી, ઠીકજ ખેલ લડાવ્યો;
 દીયરને જેઠ ભેગા થઈને, કુંવર માહારો ચડાવ્યો. ॥ ૮ ॥ એકનું એક
 છે છોકરૂં માહારે, પીતા એનો પાતાળ; તેથી તમે મરાવી નાંખો, ક્યાં
 પેટનું છે બાળ. ॥ ૯ ॥ ધીક્કાર ધરમ જેઠ તમને, શાના તમે શત્રુવા-
 દી; પારકાં છોકરાં લડાવી મારો, ભોગવો પેતે ગાદી. ॥ ૧૦ ॥ શેદેવ
 દીયર ધીક્કાર તમને, ફરોછો ટીપણું ખોસી; કોઠા વીંઠા શું જાણતા ન-
 થી, નામ ધર્યું શીદ જોશી. ॥ ૧૧ ॥ લંગાટી વાળી વન સંધારો, શરી-
 રે ભરમજ ચોળો; વીંઠા તમારી નાશી ગઈ તે, પોથાં પાણીમાં બોળો.
 ॥ ૧૨ ॥ નીકુળ દીયર ધીક્કાર તમને, છુટી પડી વરણગી; છોકરૂં ચ-
 ડાવી પોતે બેઠા, છેત્રાઈમાં લાલ લામી. ॥ ૧૩ ॥ એ લીમશેન જેઠ
 હોરણી હોડો, આંખોમાં આંખે મેશ; ખાઈ ખાઈ ખાલી દીલ વધાર્યું,
 થયા ભાદરવાની ભેંશ. ॥ ૧૪ ॥ લીમ કહે મુજને નવ. કેહેતી, હું છું
 જવાનો સાથે; મેં માહારા ભાગનો લીધો છે, સાતમે કોઠો માંથે. ॥ ૧૫ ॥
 એટલે અતી આકળી થઈને, સુભદ્રા વદી વાણ; માહારા છોકરાને સ-
 મજવો, નહીતો કાઢીશ પ્રાણ. ॥ ૧૬ ॥ સ્ત્રીહત્યા હું આપીશ તમને,
 નહીં પડવા દઉં સાંસો; એમ કહી મુસ્તકને કેશે, ઘાલ્યો ગળામાં ફાંસો.
 ॥ ૧૭ ॥ ધરમ રાજ થરથર ધ્રુજ્યા, સામળા પાઈ વચન; ધીરજ ધર તું
 નહીં જાય જુધે, રોકું છું તારો તન. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહી અનુચરને દો-
 ડાવ્યો, તેડાવ્યો અભેમાન; સભામાં બેલાવી ધરમે કહ્યું, સાંભળ તું
 સંતાન. ॥ ૧૯ ॥ તારી મા બહુ કલેશ કરેછે, વીંઠીત થઈછે મતી; માટે
 કહું છું યુધ્ધે જવાનું, દીકરા તરે નથી. ॥ ૨૦ ॥ અલીમન્યુ કહે વડીલ
 કાકા, બીકું લીધું મેં આપ; જો કાત્ર યુધ્ધે જવું નહીતો, બ્રહ્મહત્યાનું
 પાપ. ॥ ૨૧ ॥ માહારી માતાનું પેટ લાજે, લાજે અરજીન તાત; નારી.
 નો સ્વભાવ હોય એવો, છોને રડે મુજ માંત. ॥ ૨૨ ॥ કોઈનું કહ્યું
 નહીં માનવાનો, માટે ન કેહેશો અતી; ભરી સભામાં પાન ચાવ્યું
 છે, કાલ્યા આવ્યા નથી. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહીને કુંવર નાઠો, પો-

તાને તંબુ જાય; શુભદ્રા કહે જેઠ હમારા, હવે વલે શી થાય. ॥ ૨૪ ॥
એટલે શેઠેવ પ્રત્યે બોલ્યા, પોતે ધરમ રાયઃ ત્રીકાળ જ્ઞાની વિદ્વાન જો-
શી, બતાવો કાંક ઉપાય. ॥ ૨૫ ॥ શેઠેવ કહે સાંભળો વીરા, જો ભાગ-
લું હોય દુઃખ; તો એની નારીને તેડાવો, દખાડો ઓત્રાનું મુખ. ॥ ૨૬ ॥
ઓત્રાનું એ મોઢું જોશે તો, નહી નીકળે ધર બહાર; માટે જેમ તેમ કરી
તેડાવો, ઓત્રા એની નાર. ॥ ૨૭ ॥ ખાધેલું બીડુ ગળી જવાનો, નહી
લે યુદ્ધલું નામ; તે માટે બીજી બધુ મુકીને, પેહેલું કરો એ કામ. ॥ ૨૮ ॥
ધરમ કહે શેઠેવ વીરા, તમે બતાવ્યું એમ; પણ સત જોજન વૈરાટ નગ-
રી, તેથી આવી શકે કેમ. ॥ ૨૯ ॥ જતાં આવતાં આઠસેં ગાઉ, તેડાવ-
વી કેમ ફાવે; એકજ રાતમાં જનારો જૈને, શો રીતે તેડી આવે. ॥ ૩૦ ॥
શેઠેવ કહે વડીલ વીરા, શા સાડ ગભરાવો, સાંડ સપાટ જૈને આવે, રાયકા
લોક તેડાવો. ॥ ૩૧ ॥ એટલે આગના ધરમે કીધી, ઉઠો માહારા છડી
દાર; તમે જવો રાયકાને લાવો, જરા ન લાગે વાર. ॥ ૩૨ ॥ એટલે
દશ વીસ દાસ ઉઠ્યા, રાયકા શોધવા સાર; સોધતાં સોધતાં હાથ આ-
વ્યા, પંકાતા રાયકા ચાર. ॥ ૩૩ ॥ રાજા કાળે રૂપો રત્નો, એવાં આ-
રનાં નામ; તેમને તેડી શેવક આવ્યા, જ્યાંછે સભાનો કામ. ॥ ૩૪ ॥ ખા-
રણે ઉભા રાખી સભામાં, ગયો છડીદાર એક; ધર્મને કહ્યું ચારજણ
આવ્યા, લાવ્યાકરી વિવેક. ॥ ૩૫ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાજા, સાંભળો
માહારા દાસ; વારા ફરતી અકેક જણને, મોકલો માહારી પાસ. ॥ ૩૬ ॥
તવ છડીદાર ખારણે ગયો, રાયકા ઉભા જ્યાંય; તેમાંથી રાજા રૈકાને
કહ્યું, જતું સભાની માંય. ॥ ૩૭ ॥ વળણુ. ॥ જ તું સભામાં રાયકા,
તેડે છે રાજન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વહે, સુણજો ઓતા જન.

કડવું ૫ રાગ થેકાવળી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાયરે, વીસ્તારી તુજ-
ને સંભળાવું, ચઠાવનો મહીમાયરે. ॥ ૧ ॥ રાજા રૈકાને આગના આ-
પી, જ તું સભામાં સારરે; તવ હરખીને ગયો સભામાં, કષ્ટ ન લાગી
વારરે. ॥ ૨ ॥ ધર્મના સનમુખ આવી ઉભો, પેહેલો કયો જુહારરે; મુજ
હરખું કાંધ કામ બતાવો, રાજાજીહું તૈયારરે. ॥ ૩ ॥ ધરમ કહે રાજા રાયકા,
વૈરાટ નમે જવોરે; અભીમન્યુની નારીને તેડી, કહો ભાષ કયારે આવોરે.
॥ ૪ ॥ એટલે રાજા રાયકો બોલ્યો, હું હત્યારે જવું રે; ઓતરાને તેડીને

હું, કાલે હાંજે આવું રે. ॥૫૫॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો. કાઠી મુકો
 બાહાર રે; એટલે છડીદારોએ કાઢ્યો, કાણુ ન લાગી વારરે. ॥૬૫॥ એટલે
 આંચો કાળે રૈકો, એણે કયો પરણામરે; હું હે રાજાજી, હું હે રાજાજી,
 હું રે પડ્યું હે કામરે. ॥૭૫॥ ધરમ કહે કાળ રૈકો, વૈરાટ નગ્રે જવોરે; ઓત્રા
 રાણીને તેડીને લે, કહો કયારે તમે આવોરે. ॥૮૫॥ એટલે કાળે રાયઠો
 બોલ્યો, હું હત્યારે આવું રે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલ, ત્રીજે પોંહોરે આ-
 વું રે. ॥૯૫॥ સુભદ્રા કહે એ નહી કામનો, કાઢાડી મુકો બાહારરે; તવ
 છડીદારે જાલ્યું પાંગોડું, ધરપા માર્યા બે ચારરે. ॥૧૦૫॥ એટલે આંચો
 રૂપો રૈકો, એણે કર્યો જીહારરે; મજ હરખું કાંઈ કામ બતાવો, કરવા
 હું તૈયારરે. ॥૧૧૫॥ ધરમ કહે રૂપો રૈકો, વૈરાટ નગરી જવોરે; આપણી
 ઓત્રા વહુને તેડી, કહો ભાઈ કયારે આવોરે. ॥૧૨૫॥ એટલે બોલ્યો
 રૂપો રૈકો, હાંઢય લેઈ હું આવું રે; તમારી ઓત્રા વહુને તેડીને, કાલે
 મધ્યાને આવું રે. ॥૧૩૫॥ સુભદ્રા કહે મધ્યાન સુધી, કેમ રહે કુંવારરે
 મારા રડ્યાને ધકકે મારી, કાઠી મુકો બાહારરે. ॥૧૪૫॥ તવ છડીદારે બારણે
 કાઢ્યો, જીએ સભાનો સાથરે; એટલે આંચો રતનો રાઈકો, હુકો ગ્રહોછે
 હાથરે. ॥૧૫૫॥ હાથમાં સોનાનાં સાંકળાં છે, મંડીલ બાંધ્યું શીશરે; આં
 ખ તણાતી મુછ મરડતો; આંચો ધોળે દીશરે. ॥૧૬૫॥ ધર્મના સનમુખ જૈને
 ઉભો, પેહેલો કર્યો પરણામરે; હું હે રાજાજી હું હે રાજાજી, હું રે પડ્યું હે કા-
 મરે. ॥૧૭૫॥ ધરમ કહે રતના રૈકો, વૈરાટ નગ્રે જવોરે; ઓત્રા વહુને તેડી
 ને લે, કહો તમે કયારે આવોરે. ॥૧૮૫॥ રતનો રૈકો એમજ બોલ્યો, હું
 હત્યારે આવું રે; ઓત્રા વહુને તેડીને કાલે, પોહોર દીવશમાં આવું રે. ॥૧૯૫॥
 પવન ગમની હાંઢયસે મારે, કંઠે ધુંધર માળરે; હુલાળી આકાશ ચઢેને
 પાણી પીએ પાતાળ રે. ॥૨૦૫॥ સુભદ્રા કહે પોહોર લખીતો, કરીશ કું-
 વરને વાર રે; જો વીરા વાયદો જીઠો ન પડે, લે મોંતીનો હાર રે. ॥૨૧૫॥
 કયાંછે તારી પવન ગમની, બોલ્યામાં પડશે ફેરરે; હવે દીવશ રહ્યો નથી,
 સુરજ બેસશે મેર રે. ॥૨૨૫॥ એટલે બોલ્યો રતનો રાઈકો, ઘેર જઈને
 લાવું રે; પત્ર લખીને ત્યાર કરો હું, એટલી વારમાં આવું રે. ॥૨૩૫॥ પો-
 હોર દીવશનું સાડું કર્યું છે, તેડી લાવું તમ કામરે; સુર્યના ઉદય પેહેલો
 આવું, તો રતનો મુજ નામ રે. ॥૨૪૫॥ એવું સાંભળી સુભદ્રાને, વળીઓ
 મન આરામ રે; સુર્યના ઉદય પેહેલો આવે તો, આપું દસવીસ ગામ રે.
 ॥૨૫૫॥ એટલે બોલ્યો રતનો રૈકો, ગયો પોતાને ઘેરરે; સળેકડી સરખી
 સાંડ છોડી, લાંગો આનંદ ભેર રે. ॥૨૬૫॥ શરીરે લાંબીને ઉંચી, હા
 ડકાંનો છે ગાળો રે; સુભદ્રા કહે આ સાંડ લેઈ, શું તું જગા વાળો રે.

॥ ૨૭ ॥ રૈકો કહે તું ધીરજ ધરજે, ઓરે માહારી બેહેન રે; એ સાંડ સ-
રખી ન મળે બીજી, નહી જવા દેઉં એને રે. ॥ ૨૮ ॥ ધરમ રાયે પત્ર લખા
વ્યો, બીના લખી તે માંધરે; ઓ ઓત્રા વહુ કોગળો જળનો, આવીને
કરજે હાંધરે. ॥ ૨૯ ॥ એમ લખાવીને સહી કીધી, ધર્મને વૈરાટ રાયરે;
રત્નાને કર પત્રજ આપી, કહ્યું કે થા વીદાય રે. ॥ ૩૦ ॥ એવે દીનમણી
મેર બેઠો, સાંઠે થયો સવાર રે, આવીશ વેહેલો કહીને હંકારી, વાયુ વેધે
તે વાર રે. ॥ ૩૧ ॥ મૂર સપાટે જય ઝપાટે, લાંબી છલંગો ભરતી રે; પવન
ગમની પવન પેરે, ભોમીનું ગમન કરતી રે. ॥ ૩૨ ॥ વૈરાટ નગ્રમાં
ઓત્રા કુંવરી, સુદ્રણા એની માત રે; મોહોલ વીશે સયનનું ક્યું છે,
પેહેલા ચોઘડીઆની રાત રે. ॥ ૩૩ ॥ તે સમે ઓત્રાને સ્વપ્ન આવ્યું,
ઝખકીને એ જગીરે; સુદ્રણાને બહાજ પડી, રડીને કેહેવા લાગીરે.
॥ ૩૪ ॥ વળણ. ॥ ઝખકી જગી કુંવરી, કરતી આંસુ પાતરે; વઢે
વલ્લભ શ્રોતા સુણો, કહે સપનાની વાતરે.

કડવું ૬ રાગ હાલાવરી.

ઓ મા પેહેલા ચોઘડીયાની રાતરે, સપનું લાગ્યું ઓ માહારી માતરે;
મને અધાર સપન આવીયાં રે, ઓ હોહોહો રે. ॥ ૧ ॥ ઓ મા હું અને
માહારો નાથરે, બેઉ વનમાં નીકળીયાં સાથરે ॥ એવું વન નોહોતું બેયું
કદી રે, જતાં જતાં આવી એક નદી રે. ॥ અમે નદીના નીરમાં પેઠાં રે,
નરનારી નૌકામાં બેઠાં રે. ॥ અડધી નદીયે ગયાં પાપ જગ્યું રે, ઉંડા જ-
ળમાં એ નૌકુ ભાગ્યું રે. ॥ તેથી તણાયો મુજ ભરતોર રે, હું તો તરીને
નીકળી બહાર રે ॥ જળમાં બુડી મુઓ મુજ નાથ રે, માહારે હેવાતણુ ન
રહ્યું હાથ રે. ॥ મુને એવાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે. ॥ માયે
કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા બવાની રે. તારૂં સપનું સ-
મુદર બેટ રે, પડજે ધોળરી રાંડને પેટ રે. ॥ તારૂં સમણુ મુકે લાકડે રે,
ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ. ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું, બીજું ચોઘ-
ડીયું થાય; વઢે વલ્લભ રડીને કહ્યું, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજ ચોઘડીયાની રાત રે, સમણુ લાગ્યું ઓ માહારી મા-
તરે. ॥ મને અધાર સ્વપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હોરે ॥ ૧ ॥ ઓ

મા હું અને માહારો કંથ રે, અમો નીકળીયાં વન પંથ રે. માહારા કંથે
મને તરછોડી રે, તોલે પુઠે પડી કર જોડી રે. એવે સળગતો દવ આંવ્યો
રે, તેમાં સ્વામીએ દેહ જંપાવ્યો રે, તેમાં બળી ગયો મુજ નાથરે, જ-
ણે ઉતર્યું હેવાતણ હાથ રે. ॥ મુને એવાં સ્વપન આવીયાં રે, હો હો હો
હો રે, ॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાની રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે,
તાડ સમણુ જેની રહે ઝેર રે, પડજો બ્રહ્મ નીંદાળાને ઘેરરે. ॥ તાડ સમ-
ણું વિશ્વાસ ધાતીનેરે, ઓ હો હો હો રે. ॥ વળણ ॥ એમ સમજવી દી
કરી, કરાવીયું સયન; ત્રીજે ચોઘડીએ જગીને, કરતી બહુ રૂદન.

કડવું ૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ત્રીજા ચોઘડીયાની રાત રે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા-
ત રે, મુને નહારાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માતા મુજ નાથ
બનીયો કેવો રે, જણે ભુતના ભાઈના જેવો રે, થયો પાડા ઉપર સ્વાર
રે, કોટે પેહેર્યા કરેણાના હાર રે, અંગે લોહ તણા સણગાર રે, માંથે શધ
ડીમાં ધીપે અંગાર રે. ગળે મનુશ મુસ્તકની માળા રે, મોઢે રૂધીરના
ઓઘરાળા રે, એ તો દક્ષીણ દીશામાં જાય રે, દીબમાં ખીર રોટલી ખા-
ય રે. આગળ ભુત ને ભૈરવ નાચેરે, વળી વંતરી ચુડેલ જાયે રે, માંથે
સમળી સીચાણા ભમે રે, તે તો તારા જમાત્રને ગમે રે. ॥ એવાં બચ-
કર સ્વપ આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ માયે કહ્યું દીકરી રહે છાની
રે, તારી રક્ષા કરે મા ભવાની રે, તાડ સમણુ સમુદર બેટ રે, પડજો
ઘોળરી રાંડને પેટ રે, ॥ તાડ સમણુ સુકે લાકડે રે ઓ હો હો હો રે.
॥ વળણ. ॥ એમ કહી સયન કરાવીયું, ચોથું ચોઘડીયું થાય; વઢે વલ્લભ
કહ્યું જગીને, સાંભળ તું મુજ માય. ॥

કડવું ૯ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથા ચોઘડીયાની રાત રે, સમણું લાગ્યું ઓ માહારી મા
તરે; મને સાચાં સપન આવીયાં રે, ઓ હો હો હો રે, ॥ માહારો સસરા
ગયા પાતાળ રે, સાથે મામાજી શ્રીગોપાળરે, રડયા કૌરવ કેડે મચીયારે,
દ્રોણ ગુરુએ કોઠા રચીયારે. માહારા કાકાજીએ બીડુ કીધું રે, તે તો તા-
રા જમાત્રે લીધું રે, તેથી મુજ સાસુ આણું કાઢાવે રે, મને રાયકોજી ને

ડવા આવે રે, મને એવાં સમ આવીયાં રે. ઓ હો હો હોરે ॥ વળણુ. ॥
માત કહે સુણ દીકરી, જણે છે સહુ લોક; સમાં જુઠાં જણજે, જે દીઠું
તે ફેક. ॥ દોહરો-સપ્ને દીઠું સંપ જે, મન ચીતવ્યું જે થાય; જળથી
માંજણ નીકળે, તો કોણ લુણુ ખાય ॥

કડવું ૧૦ રાગ ઢળકતા દોહરાની ચાલ.

સમણાં સાચાં નોહ રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ૮૬ ॥
સમણામાં એક વાંજ્યો તે, પુત્ર પામ્યો રસાળ રે, ઘોડીયું બાંધ્યું ઘોજ-
રમાંને, પારણું ઝુંલે પરસાળરે. હાલો હાલો કહીને હીંચોળે, થયો પ્રાત-
સકાળ રે; જગીને જેવા જય તો, કોનું લાવે બાળ રે. ॥ સમણાં સાચાં
નોહરે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોયરે. ॥ ૧ ॥ સમણામાં એક બો-
બડો તે, બહુ બણ્યો વિધાય રે; જગીને ભણવા ગયો તો, મોહોઢે ન-
વ બોલાય રે. ॥ સમણાં સાચાં નોહ રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં ના-
હોય રે. ॥ ૨ ॥ સમણામાં એક કુંવારો તે, કન્યા પરણ્યો બહું રે, જ-
ગીને ઘરમાં જેવા જય તો, દીઠી બાપની વહુ રે. ॥ સમણાં સાચાં નો-
હોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં નાહોય રે. ॥ ૩ ॥ સમણામાં એક
નીરધનીયો તે; દ્રવ્ય પામ્યો અપાર રે, દેશ પ્રદેશે હુંડીયો ચાલી ઘેર,
ગુમાસ્તા એક હજાર રે; આખર ઇજ્જત ઘણી વધી ને, વધ્યો જગતમાં
ટક રે; જગીને ઘરમાં જય જેવા તો, ન મળે કોડી એક રે. ॥ સમણાં
સાચાં નાહોય રે ઓ દીકરી, સમણાં સાચાં ના હોય રે. ॥ વળણુ. ॥
સપના સાચાં હોય નહી, એરે માહારી તન; બેશ મુજ સાથે વાતમાં,
કરતી નહી સહયન. ॥

કડવું ૧૧ રાગ ચોપાઇનો.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બેઠી ઓત્રાને
એની માત; કરે ખીજ ત્રીજ બહુ વાત. ॥ ૧ ॥ એવે રાત ગઈ દોઢ પો-
હોર, આંચો રાયકો નમને ઠોર; ઠોક્યો દરવાજામાં બાલો, અલ્યા દ-
રવાન ખખર આલો. ॥ ૨ ॥ આંચો કુરૂક્ષેત્રથી હું તો, દરવાજા ઉઘેડી
દે તું તો; તવ દરવાન ઉભો થયો, કુંચી દરવાજાની લેવા ગયો. ॥ ૩ ॥
ગયો દોડતો રાજભોવન, ઘાંટો કાઢાડીને કહ્યું વચન; આપો કુંચી કોઈ

જન આવ્યો, કુરૂક્ષેત્રથી પત્રજ લાવ્યો. ॥ ૪ ॥ ઓત્રા બેહેનને તેડવા
સારું, તેથી મન ગભરાયું માહારું; સાંભળ્યું સુદ્રષ્ટાએ એમ, દીકરીનું
ખોટું કહું કેમ. ॥ ૫ ॥ એનું બોલવું ભાસ્યું કાચું, પણ છેવટ પડીયું
સાચું; એમ જાણીને મુરછા ચડી, એતો બે શુધ થઈને પડી. ॥ ૬ ॥
તવ ઓત્રાને ચીંતા વ્યાપી. દરવાજાની કુંચી આપી; જઈ દરવાને ઉ-
ઘાડ્યાં દ્વાર, આવ્યો રાયકો તેણીવાર. ॥ ૭ ॥ પોતે વૈરાટનગ્રમાં પેઠો.
રહ્યો છે સાંડય ઉપર બેઠો; પત્ર આપ્યો ઓત્રાને હાથ, બાઈ ચાલો ત-
મે મુજ સાથ. ॥ ૮ ॥ તવ ઓત્રારાણી ગઈ ઘરમાં, એને જાણ પડી છે
ઉદરમાં; જઈ ઉઠાડી પોતાની માત, પત્ર વંચાવીને કહી વાત. ॥ ૯ ॥
તું તો સાંભળ માહારી માય, મુને કરી દે તું વીદાય; બોલી સુદ્રષ્ટા
મુખ એમ, મધ્ય રાત્રીએ મોકલું કેમ. ॥ ૧૦ ॥ દીકરી રાતે આણું આ-
વ્યાં, એવાં કરમ કઠોરાં માહાવ્યાં, એ છે અણુવટતું તે તપાસો, કરું
રાતે શું સાસરવાસો. ॥ ૧૧ ॥ બોલી ઓત્રા રાણી મુખ વાણી, માતા
કેમ ભુલે છે જાણી, જો જીવશે તુજ જમાત, તો તો પુજાને પુજનીક
પાત્ર. ॥ ૧૨ ॥ જેવું હેત છે તેવું ધરજે, ઘણા દાહાડા સાસરવાસો કર-
જે; કાંઈ કરીશ નહી કલપાન્ત, તારા મનમાં તું ધર શાન્ત. ॥ ૧૩ ॥
રાખી ડાહાપણ આપ્ય વીદાય. એટલું માણું છું માય; બોલી સુદ્રષ્ટા
સુલમતી, રાતે મોકલવાની નથી. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ રાતે ન મોકલું
દીકરી, થાશે થવાકાળ; કુંવરીને વહ્નલ કહે, પડી પેટમાં જાળ.

—:૦:—

કડવું ૧૨ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો તુજને
સંભળાવું, ચઠાવાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા બોલી ઓરે જનેતા, કાંઈ
કરી લે વીચાર; તારો મુમત ઝાલીને માહારો, બગાડે છે અવતાર. ॥ ૨ ॥
સાસરે મોકલતાં શું માહું, મુમત ઝાલો છો આડા: સારું હોય તો સાસ-
રવાસો, કરજે ઘણા છે દાહાડા. ॥ ૩ ॥ પુત્રીને સાસરે મોકલતાં, જને-
તા જણાવે લાડ; મોકલે નહીને સમીપ રાખે, તે બુદ્ધીનો બગાડ. ॥ ૪ ॥
કેહશે કે મારે પેટે સમાઈ, હાંદલે સમાશે તેહ; ધીક્કાર એવી કામનીને,
દીકરીનું ઇછે ન એહ. ॥ ૫ ॥ દીકરી સાસરે સંચરે તવ, વળાવવાને જય;
મીઠું બોલી પુત્રી રડાવે, રડવા લાગે માય. ॥ ૬ ॥ રડતી જય તે ખબર
મુઆની, લઈને આવે ઘર; સપુત હોય તો કલેશ ન કરે, સમજે સંસાર

પેર. ॥ ૭ ॥ એમ કહી માને સમજવી, તવ બોલી મુખ રાણી; થાય તેવો કર સાસરવાસો, પ્રથમ આણું જણી. ॥ ૮ ॥ પોતાના છડીદારને કહ્યું, વેહેપારી તેડવા જાઓ; કાપડીયા સરખ્યા ચુડધર, તેને બોલાવી લાવો. ॥ ૯ ॥ તવ છડીદાર તેડવા ગયા, વેહેપારીને બોલાવ્યા; કાપડ લેધને કાપડીઆ, કપુરચંદ્ર આવ્યા. ॥ ૧૦ ॥ સરૈયા સરપચંદ આવ્યા, ચુડધર ચતુરચંદ; રાણીના મેહેલમાં જઈ બેઠા, મનમાં અતી આનંદ. ॥ ૧૧ ॥ સુદ્રણા કહે માલ કાઢાડી, કીમ્મત તેની માપો; ઓત્રા બેહેનને સાસરે જવું, શુકનનું સારૂ આપો. ॥ ૧૨ ॥ તવ કાપડીયા કપુરચંદ, કાપડ કાઢવા માંડ્યાં; મોઢે વીખાણે માલ પોતાનો; કાળાં ગજકણ કાઢાડ્યાં. ॥ ૧૩ ॥ પ્રથમ શુકન માઠા બતાવ્યા, કીધો રાણી તીછકાર; તવ દાસોએ ધપ્યા મારી, કાઢાડી મુક્યો બાહાર. ॥ ૧૪ ॥ સરપચંદ સરૈયાએ સારૂ, કંકુ કાઢવા માંડ્યું; ઉંઘમાં ને ઉંઘમાં ડબો ઉઘેડ્યો, તેમાંથી કાજળ કાઢાડ્યું. ॥ ૧૫ ॥ રોવક તેને મારવા લાગ્યા, કાઢતાં ન ધરી સર્મ; ઓત્રાએ વચમાં પડી છોડાવ્યો, એ સહુ માહારું કર્મ. ॥ ૧૬ ॥ મુજ ભવીશમાં થવાનું જેવું, તેવું નીકળે બાહાર; તેમાં એ શું કરે બીચારા, મીથ્યા મારો છો માર. ॥ ૧૭ ॥ તવ ચતુરચંદ ચુડધર બોલ્યા, કોણ હતું નાહાનું હૈયું; શુકનમાં સારો માલ દેવો, શું પુટી ગયું હૈયું. ॥ ૧૮ ॥ એ બે વેહેપારી મુરખ જેવા, લ્યો હું શુકન માપુ. બેહેનનું અખંડ હેવાતણ રે, રાતો ચુલ્લો આપુ. ॥ ૧૯ ॥ એમ કહીને કોથળામાંથી; કાઢાડે ચુડા રૂપાળા; કાઢતાંમાં પ્રથમ પેહેલાં, નીકળ્યાં બદલીયાં કાળાં. ॥ ૨૦ ॥ તવ તેને પણ પરસાદ મળીયો, નાશી ગયો બેહાલ; ધેર જધને ત્રણે વેહેપારી, સારો લી આવ્યા માલ. ॥ ૨૧ ॥ તે લાવી ઓત્રાને આપ્યો, ગાંસડી બાંધી તાંણી; ઓત્રાએ પોતાની માને કહ્યું, આગનાદો હેત આણી. ॥ ૨૨ ॥ સુદ્રણા કહે દીકરી માહારી, તુને જવાનો પ્રેમ; પણ મધ્યરાતે આણુ આવ્યું, જવો જામે કહું કેમ. ॥ ૨૩ ॥ એમ કહી ઓત્રાને લીધી, ચાંપી રૂદીયા સાથ; એ લાડકડી કેમ જવાદો, કહી રડે રૂદીયા ફાટ. ॥ ૨૪ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું ઓરે જનેતા, સીદ કરે મને વાર; માહારે ને માહારા કંથને વીયોગી, છ છ ગયા અવતાર. ॥ ૨૫ ॥ સાતમો જનમ આ છે અમારો, ઓરે માહારી માત; રાણી કહે તને શાથી સુજ્યું, તે કહે મુને વાત. ॥ ૨૬ ॥ ઓત્રા કહે આજ સુજ આવ્યું છે, ઈશ્વરની ઇચ્છાય; સુદ્રણા કહે સંભળાવ્ય મુને, પછી કરૂં વીદાય. ॥ ૨૭ ॥ ઓત્રા કહે મુને વાર થારો, તો જતાં વાહાણું વાહારો; હઠીલો

છે જમાત તારો, જુદ્ધ કરવાને જશે. ॥ ૨૮ ॥ સુદ્રષ્ટા કહે યુધ્ધે જસે
 ને, કદાપી વીધન થાશે; તો તેનો ઉપાય બતાવું, આવેલું સંકટ જશે.
 ॥ ૨૯ ॥ આપણે સાતમે માળ પેટીમાં, અમરકુપો એક; તે લેઈ જતું તારી
 સાથે, સાચવજે વીવેક. ॥ ૩૦ ॥ તુજ પતી પડ્યો હોય ભોમી, તોપણ
 અમર પાળે; મર્ણ પામેલો સજીવન થાશે, ગોવીંદના ગુણ ગાળે. ॥ ૩૧ ॥
 ઓત્રા રાણી સાતમે માળે, લેવાને ગઈ સાર; પેટીમાંથી કુપો લીધો,
 જાણું જુમદાધાર. ॥ ૩૨ ॥ પાતાળમાં પોઢયા છે પ્રભુજી, પેટમાં પડી
 ફાળ; પથારીમાં બેઠા થયા, પોતે શ્રી ગોપાળ. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરા-
 વવા માટે, પ્રેરક કેમ જાય ચુકી; ઓત્રા અમર લેઈ ઉતરે નીચી, તેને
 તરશા મુકી. ॥ ૩૪ ॥ તેવીજ ઓત્રા ઝટપટ નાઠી, દોડીને કામ કીધું;
 કુપો મુક્યો પાણીઆરામાં, પછી પાણી લેઈ પીધું. ॥ ૩૫ ॥ પાણી પી-
 તામાં મુકી ભુલવણી, ભુલીને ઉતરી હેઠી; પોતાની સુદ્રષ્ટા માતાને,
 અવતાર કહેવા બેઠી. ॥ ૩૬ ॥ એવે પાતાળમાંથી નીકળીયા, વિશ્વતણા
 જે ભુપ; અદર્શ થૈને મેહેલમાં આવ્યા, ધરી ઉંદરતું રૂપ. ॥ ૩૭ ॥ ઉંદર
 રૂપે અલબેલાયે, કપટ કેવું કીધું; કુપ્યાને વાંકો વાળીને, અમ્મર જળ
 બધું પીધું. ॥ ૩૮ ॥ કુપ્યાને પછી ફેડી નાંખ્યો. પોતે શ્રી ગોપાળ; ક-
 ટકે કટકા ચાંચમાં ઘાલી, પરવરીયા પાતાળ. ॥ ૩૯ ॥ તે વારતા કોઈ
 જાણતું નથી, ન જાણે પુત્રી માત; પોતાના છ અવતારોની, કહેવા માં-
 ડી વાત. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ ઓત્રા કહે છે માતને, પોતાના અવતાર;
 વહે વલ્લભ શ્રોતાજનો, સમરો જુગદાધાર.

—(૦૦)—

કડવું ૧૩ રાગ બાહાર.

ઓ મા પેહેલેને આવતાર અવતરી મા હું, રાજની કુંવરી નીધા-
 નરે; ઓ મા અલીમન્યુતો અવતર્યો માતા, પ્રાણણનો સંતાનરે. ॥ ૧ ॥
 નાહાની ઉમરમાં એ ભણ્યો ગણ્યો મા, ઘેરે ઘેર નવ જાયેરે; માહારા બા-
 પની સભામાં આવીને, કથા વારતા વાંચે રે. ॥ ૨ ॥ તેથી કરી મને મોહ
 લાગ્યો મા. કહાવ્યું મેં દાસીની સાથરે; કેહેવરાવ્યું કે રાજની કુંવરી, જા-
 લવા ઇછે તુજ હાથ રે. ॥ ૩ ॥ તવ તે પ્રાણણે મુજને કહાવ્યું કે, બોટાં
 ન કરીએ ચેન રે; ઓ બાઈ હું તારા ધર્મનો બંધુને, તું માહારી ધર્મની
 બેન રે. ॥ ૪ ॥ ઓ મા તેથી મુને હઠ ભરાણી, જાણ્યું કે ધાર્યું કરવું
 રે; એનું બોલ્યું એના મોહોમાં રહેને, માહારે એની સંગ વરવું રે. ॥ ૫ ॥

એમ જાણીને મેં માહારા પીતાને, માંડીને કહી વાત રે; કહ્યું કે બીજા
મહારે બાપને બંધવા તે, પરણાવો વીપ્રની સાથ રે. ॥ ૬ ॥ તવ મુજ
તાતે એને તેડાવ્યો ને, સમજાવ્યો અપરમ પાર રે; તોપણ બ્રાહ્મણ સ-
મજ્યો નહીં ત્યારે, પરણાવ્યો બળાતકાર રે. ॥ ૭ ॥ પછી રહેવાને મેઢે-
લજ આપ્યો, રહ્યાં અમે નર નારી રે; પણ મુજ સાથે બોલે ચાલ નહીં,
વાત ન સાંભળે માહારી રે. ॥ ૮ ॥ માહારું આપ્યું જળ પીયે નહીં ને,
માહારું રાંધ્યું નવ ખાય રે; માહારાથી આવો ને આવો ફરે જી. મન
માહારું અકળાય રે. ॥ ૯ ॥ તેથી મેં વીપ્રનો કેડો લીધો ને, પડવા ન
હીધો સાંસો રે; એટલે બ્રાહ્મણે અકળાઈ ચોરડામાં, ગળે ઘાલ્યો ફાંસો
રે. ॥ ૧૦ ॥ ફાંસો ખાઈને દેહ ત્યાગ કીધો, કીધો મેં વીચાર રે; જાણ્યું
કે માહારે જીવી શું કરવું. વ્યર્થ ગયો અવતાર રે. ॥ ૧૧ ॥ મેં મરતાં
માણ્યું ઇશ્વર પાસે, વીપ્ર ગ્રાહ્યના માહારી કરજે રે; હવેને અવતારે એ-
ના પેહેલાં, હું આપકાત કરી મરજે રે, ॥ ૧૨ ॥ એમ કહીને મેં દેહ
પાડ્યો, ત્યાગ થયો મુજ પ્રાણ રે; એ રીતે બેં મરણ પામ્યાં, થઈ બે
જીવની દાણ રે. ॥ ૧૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, માહારૂં પાપે
હેવાતણ જાય રે; એવાં પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો પેહેલો અવતાર
પુરો થાય રે. ॥ ૧૪ ॥ વળણ ॥ પેહેલો અવતાર પુરણ હવો, સાંભળ
માહારી માત; વઢે વજ્રલ કહે છે ફરી, બીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૪ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બીજાને અવતાર અવતરી મા હું, માણણની કુંવાર રે;
ઓ મા અભેમન્યુ પુત્ર થઈ અવતરીયો, પોતે રાજ દરબાર રે. ॥ ૧ ॥
તેની સભામાં પુરુષ મુકવા જતો તો, હરનીશ માહારો તાત રે; તે મુજ-
તાતને તાવ આવ્યો તે, મુને મોકલી મહારી માત રે. ॥ ૨ ॥ મેં જઈ સ-
ભામાં પુરુષ મુક્યાં, નહીં કોઈ સાથે દ્રોહરે; ત્યાં મુને જોઈને રાજ્ય કુંવ-
રને, લાગ્યો મુજ પર મોહ રે. ॥ ૩ ॥ શેવક શાથે કુંવરે કહાવ્યું, હું તુ-
જ પર છું મથરે; તાહારા બાપની અપાણું આગના, કર મુજ સાથે લગ્નરે.
॥ ૪ ॥ ઓ મા મુજને અવળું સુજ્યું તે, કહાવ્યું શેવક સાથ રે; કે-
વરાવ્યું કે હું તુજ ભગની, અને તું માહારો બ્રાત રે. ॥ ૫ ॥ એ સંદે-
સાથી કુંવર કકળ્યો, મુને ઘેરવા મુકી ચોકી રે; એક દહાડો બાગમાં
પુરુષ લેતીતી, ત્યાં આવી કુંવરે રોકી રે. ॥ ૬ ॥ તેથી મેં જાણ્યું મા-

હારી આખરૂં લેશે, થારો ઇજ્જતની હાણ રે; એવું સમજીને પડી કુઆ-
માં, કહાડયો મેં માહારો પ્રાણ રે. ॥૭૥॥ તે જોઇ કુંવર થરથર ધ્રજ્યો,
જાણ્યું જીવીને શું કહું રે; માહારે માટે મુઠ માળીની પુત્રી તે, હું પણ
સાથે મરું રે. ॥૮૧॥ એમ જાણીને રાજ્ય કુંવર એ, પડીયો કુઆમાંયરે;
એ રીતે બંનેનો દેહ છુટયો, જળમાં જંપાયાં ત્યાંય રે. ॥૮૨॥ પુરો સાં-
ભળ માહરૂં માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણુ જય રે; માહારા પાપે હેવા-
તણુ જય રે, માહારો બીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૧૦ ॥ વળણુ ॥
એમ અવતાર બીજો ગયો. સાંભળ માહારી માત; વદે વક્ષભ કહે છે ક-
રી, ત્રીજા જનમની વાત.

કડવું ૧૫ રાગ ડીપરનો.

ઓ મા ત્રીજેને અવતાર અવતરીયાં અમે, મેતા પોપટ અવતાર રે;
એક નદીની ઘોઘડમાં રહેતાં, પાસે ને પાસે સાર રે. ॥૧॥ માહારાં મા-
બાપને પારંધીએ ઝાલ્યાંને, પછી પોપટનાંને ઝાલ્યાં રે; એટલે અમે
બેઉ ત્રાસજ પામી, ઉડીને ભેળાં ચાલ્યાં રે. ॥ ૨ ॥ વનમાં જતાં બેઉ
વખુટાં પડીયાં તે, હું એક નગ્રમાં પેડી રે; એક ગુણકાની બાહારીને ડં-
ડે, બોલતી બોલતી બેડી રે. ॥૩॥ ગુણકાને માહારૂં બોલ્યું બહું મીઠું
લાગ્યું તે; વચ્ચ નાંખી મુને ઝાલી રે; પાળવા પોસવા પાસેજ રાખવા,
પાંજરામાં મને ઘાલી રે. ॥ ૪ ॥ પોપટ માહારો વનમાં ભટકતો, ખાતો
પક્ષીઓનો માર રે; ઘણે દહાડે આવ્યો માહારા નગરમાં, ટાંકો સાંભ-
ળ્યો માહરો સાર રે. ॥ ૫ ॥ મુજને સોધતો સોધતો આવ્યો એ, ગુણ-
કાના ઘરમાં પેઠો રે; બોલતો બોલતો આવીને એતો, પાંજરા ઉપર બે-
ઠો રે. ॥ ૬ ॥ તે દેખી ગુણકાને દાજજ આવી, વચ્ચ નાંખીને ઝાલ્યો રે;
પગ પાંખો એની તોડી નાંખીને, અગ્રીના ચુલામાં ઘાલ્યો રે. ॥ ૭ ॥
તે દેખી મુજથી ખમાયું નહી તે, કરવી ધારી જીવ હાણ રે; પાંજરાના
શરીયામાં ડોકુ ઘાલીને મેં, માહારો કહાડયો પ્રાણ રે. ॥૮॥ તું તો સાં-
ભળ માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણુ જય રે; માહારાં પાપે હે-
વાતણુ જય રે, માહારો ત્રીજો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૯ ॥ વળણુ ॥
ત્રીજો અવતાર એવો ગયો, સાંભળ માહારી માત; વદે વક્ષભ કહે છે ક-
રી, ચોથા જનમની વાત.

કડવું ૧૬ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા ચોથેને અવતાર અવતર્યા મા, હરણા હરણીને અવતાર
રે; હરણ મહારી પુઠળ પડીયો, વીરાયવ્રતી અપાર રે. ॥ ૧ ॥ પણ મેં
હરણને માન્ય ન કીધો તે, લીધો મહારો કેડો રે; ચારો મુજને ચરવા
દે નહી ને, પુરણ લાગ્યો હેડો રે. ॥ ૨ ॥ એકવીસ આપનાસ થયા મા
મુને, તવ ગયો મારો પ્રાણ રે; એટલે હરણે પણ પાડી કાયા, કરી જીવની
હાણ રે. ॥ ૩ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે, મારાં પાપે હેવાતણ
જાય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો ચોથો અવતાર પુરો થા-
ય રે. ॥ ૪ ॥ વળણુ; ॥ ચોથો દેહ એવો ગયો; સાંભળ માહારી માત; વદે
વવ્રભ કહે છે ફરી, પાંચમા જનમની વાત.

કડવું ૧૭ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા પાંચમે અવતાર અવતર્યા મા, હોલાહોલીની અવતાર રે;
ઓ મા હું પડી હોલાની પુઠે, વીરાયનો વીકાર રે. ॥ ૧ ॥ પણ હોલા-
ની નહી મુજ પર પ્રીતી, માટે એ નાસતો ફરે રે; તોપણ જ્યાં ને ત્યાં હું
રહી વળગી, ચારો કાંઈ નવ ચરે રે. ॥ ૨ ॥ ઘણે દીવશે એ અકળાયો
સળગતા દવમાં પડીયો રે; એને આપઘાત કરતાં દેખીને, કાળ ઘણો
મને ચડીયો રે. ॥ ૩ ॥ મેં જાણ્યું માહારે શું કરવું જીવીને, મુજ માટે
થઈ એની હાણ રે; એવું સમજીને હું પણ પડીને, ત્યાગ કર્યો મેં પ્રાણ
રે. ॥ ૪ ॥ તું તો સાંભળ માહારી માય રે; મારું પાપે હેવાતણ જાય રે;
માહારું પાપે હેવાતણ જાય રે, માહારો પાંચમો જનમ પુરો થાય રે. ॥ ૫ ॥
વળણુ ॥ પાંચમો દેહ એમ પરહર્યો, સાંભળ માહારી માત; વદે વવ્રભ
વળી ઓચરી, છઠ્ઠા જનમની વાત.

કડવું ૧૮ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા છઠેને અવતાર અવતરી મા હું, બોરસલીનો અવતાર રે;
અભેમન્યુ તો અવતર્યા માતા, અસુરનો કુંવાર રે. ॥ ૧ ॥ હેદાનવ
મેદાનવ નામના, હતા અસુર બે બ્રાતરે; તેનો સુત થઈ અવતરેલો, વૈર
પ્રભુની સાથ રે. ॥ ૨ ॥ તેના બાપ કાકા કબળે હણ્યાતા, તે વેહેર લેવા
માટે રે; માહાદેવનું તેણે તપજ કીધું ને, રીઝાવ્યાશંભુ સપાટે રે. ॥ ૩ ॥ અ

વી શીવે કહ્યું શું માગે છોકરા, તવ તે લાગ્યો ચરણ રે, કરજોડીને મા-
હોદેવ પાશે, માગ્યું પ્રભુનું મરણ રે. ॥૪૪॥ ત્યારે શીવે કહ્યું લાઘ્ય એક
પેટી, એવી વ્રત્તી ચડાવી રે; પેટી કરાવા વનમાં મુજને કાપીને, સુ-
થાર પાસે ઘડાવી રે. ॥ ૫ ॥ તે પેટીમાં ઘાલ્યો હૃદયોચનને, કષ્ણે ક-
પટથી હણીયો રે; હું તારે ઘેર અવતરીને એને, શુભદ્રાએ જણીયો રે.
॥ ૬ ॥ એકે જનમ અમે હળીમળીને, બેઠાં નહી કોઈ વારે; છછ જ
નમ ગયા વીયોગનાને, આ સાતમો અવતાર રે. ॥૭॥ તું તો સાંભળ
માહારી માય રે, માહારાં પાપે હેવાતણ જાય રે; માહારાં પાપે હેવાતણ
જાય રે, માહારો છઠો અવતાર પુરો થાય રે. ॥ ૮ ॥ ૭ અવતાર
પુરણ હવા, સાંભળ માહારી માય; વઢે વહ્નભ ઓત્રા કહે, હવે કરી દે
વીદાય. ॥

કડવું ૧૯ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણજનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રા કહે મા આગતા આપો,
હવે ન કરશે વાર; જો જતાં વહાણ વાહારો તો, યુધ્ધે જશે ભરથાર.
॥ ૨ ॥ તો પછી રોક્યો નહી રેહેવાનો, હઠીલો નરનો બાળ; તો માઈ
જીવતર છુટી પડશે, એ મોહોટી પેટમાં ફાળ. ॥ ૩ ॥ તવ માતાએ કં
સાર રાંધ્યો, પુત્રીને બોલાવી પાસ; બોળે બેસાડી શુદ્રજ્ઞાએ, પાંચ
ભરાવ્યા ગ્રાસ. ॥૪॥ પછી કહ્યું દીકરી સીધારો, ભલુ કરશે ભગવાન;
સાસરવાસાની ગાંસડી લેને, થઈ ગઈ સાવધાન. ॥ ૫ ॥ જે રઈકાની
સાંઢપર બેઠી, પોહોરવાર સાંડ ત્યાં ઢુકી; જાણ્યું ઢ દોડ પોહોર રાત રહી
છે સાંડને હાંકી મુકી ॥ ૬ ॥ વાયુ વેધે સાંડ ચાલી, લાંબે પંથ પળાય;
અડધો પોહોર રાત જતા જતામાં, બસે ગાઉ વહી જાય. ॥૭॥ એટલે
ઓત્રાને સાંભર્યો કુપો, કંપી મયું શરીર; હાં હાં રે સાંડ રાખ્ય ઉભી, ઓ-
રે રતના વીર. ॥ ૮ ॥ જનમની દુખીઓરી હું છું; કરણી માઠી કાહ
વી; અમર કુપો પાણીઆરામાં, ભુલીને હું આવી. ॥૯॥ તે માટે સાંડ
પાછી વાળો, લાવીએ કુપો જઈ; એમ કહીને હાર મોતીનો, પેહેરા-
વ્યો ગળા મહી. ॥૧૦॥ રૂંકો કહે ઓ ઓત્રા બેની, સાંડ છે વાય વેગી;
તારો સ્વામી સુતેલો હોયને, તુને કરે ત્યાં ભેગી. ॥ ૧૧ ॥ પછી તું કં
થને રાખજે રોકી, લાગી પતીને ચરણ; તવ અટકશે યુધ્ધે જ વાનુ, તો

શાને પામશે મરણ. ॥ ૧૨ ॥ ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, હઠીલો હ-
ઠ કરે; રાક્યો રહે નહીં ને જય જીત્યે, ધડ ચકાવામાં મરે. ॥ ૧૩ ॥ ત્યારે
હું મરીબ બેહક બેસુ, રહે નહીં ઉપાય; માટે સાંડને પાછી વાળો, લા-
ગુ તુજને પાય. ॥ ૧૪ ॥ રૈકો કહે ઓ ઓત્રા બેહેની, શીદ મરોછો મથી,
સાંડ છે તે પણ જીવાત્મા છે, લોહું લાકડું નથી. ॥ ૧૫ ॥ ચારસેં ગાઉ
પેહેલી ચાલી, બસેં ગાઉ હાંધ આવી; પાછી બસેં ગાઉ ત્યાં જાયે, કે-
ટલી કપ્પી કાઢાવી. ॥ ૧૬ ॥ પાછી બસે ગાઉ હાંધ આવે, તોણે બસે
રહે બાકી; વળી બે જણનો બોજ ઉચકે; શી રીતે રહે આખી. ॥ ૧૭ ॥
ઓત્રા કહે ઓ વીરા માહારા, એકલા તતપર થાવો; આ વ્રક્ષ ઉપર મુ-
જને મુકો, તમે તમારે જવો. ॥ ૧૮ ॥ પાણીઆરામાં કુંપો મુક્યો છે,
તે લાવવા કરો કામ; જો માહારો કંથ જીવશે તો, દેધશ દસવીસ ગામ.
॥ ૧૯ ॥ રૈકો કહે સાચુ છે બેહની, તુને ન વનમાં મુકાય; મોહોટાની
દીકરી મોહોટાની રાણી, મુકીને કેમ જવાય. ॥ ૨૦ ॥ વાઘ વરૂ જીવ
જંતુ આવે, વીધન કરે અતી; ઓત્રા કહે હું દુખીએણું, કોઈ ખાવાનું
નથી. ॥ ૨૧ ॥ એ વાત સાચી માનજે વીરા, મુજ માઉશ કેને ન ભાવે;
સુખીયાનું મોહોત ડગલે ડગલે, દુખીઆને મોહોત નાવે. ॥ ૨૨ ॥ માટે
વીરા ચીંતા ન કરશો, મુને મુકીને જવો; પાણીઆરામાં પાણી પીતાં, મુ
ક્યો છે તે લેઈ વેહેલા આવો. ॥ ૨૩ ॥ તવ રૈકાએ સાંડ બેસાડી, બેહે-
ની તું ન જૈશ ચુકી; હું આવું તે રાખજે સુરતા, કહીને વ્રક્ષે મુકી.
॥ ૨૪ ॥ પછી સાંડપર બેશી વળીયો, પળીયો પંથ પુર પાટે; પવન ગ-
મની પવન પેરે, ઉપડી સુરસપાટે. ॥ ૨૫ ॥ અડધા પોહોરમાં વૈરાટ ન-
ગ્રે, આવી કહ્યા સમાચાર; પાણીઆરામાંથી કુંપો આપો, જરા ન કરશો
વાર. ॥ ૨૬ ॥ સુદ્રણાએ અમ્મર કુંપો, સોધી જોયો ડેર ડેર; તોપણ
તેનો પતો ન લાગ્યો, કહી રાયકાને પેર. ॥ ૨૭ ॥ ઓ ભાઈ કુંપો કોઈ
સ્થળ નથી, દીવશ વાંકો કાઢાવ્યો; માહારી પુત્રીને અરણ્ય મુકી, શું
સમજીને આવ્યો. ॥ ૨૮ ॥ વાઘ વરૂ એને નાંખશે મારી, જરે જ જોર
ઝપાટે; છળી મરશે છોકરી માહારી, જૈ પોહોત સુર સપાટે. ॥ ૨૯ ॥ તવ
રઘકાયે સાંડ દોડાવી, પાંધરે પંથે પળીયો; અડધે પોહોરે બસેં ગાઉગ-
યો, જૈ ઓત્રાને મળીયો. ॥ ૩૦ ॥ ઓત્રા રાણીએ ઘાંટો કહાડ્યો, રઘ-
કાએ સાંડ રાખી; વ્રક્ષ ઉપરથી ઉતરીને, સાંડ ઉપર એને નાંખી. ॥ ૩૧ ॥
ઓત્રાએ કહ્યું ક્યાં છે કુંપો, હર્ષ આવે ઉર અતી; રઘકો કહે આખા
ઘરમાં, અમ્મર કુંપો નથી. ॥ ૩૨ ॥ ઓત્રાએ કહ્યું વૈરાટ નગ્રે, નથી ગ-

થો બીજી વાર; રઘકાએ કહ્યું લેતું પાછો, તારો મોતીનો હાર. ॥૩૩॥
 તારી માતા એમ કહે કે, રઘકો આગ્યો હતો; તે દાડે હાર આપજે મુને,
 નથી રહેવાનો જતો. ॥૩૪॥ ઓત્રા કહે નથી લેવો પાછો, સાંઢને સા-
 રી હંકારો; વાર નથી વાહાણુ વાહામાં, મન મુકી લલકારો. ॥૩૫॥
 એવે સાંડ સપાટે ચલાવી, પ્રભુ પોઢયા પાતાળ; જાણ્યું કે સાંડ જસે વે-
 હેલી, પડી પેટમાં ફાળ. ॥ ૩૬ ॥ તે માટે એ સાંડને રોકું, ઉઠ્યો શ્રી
 નંદલાલો; મારગમાં આવીને પડીયા, થૈ લોહ વજૂનો ભાલો. ॥ ૩૭ ॥
 તવ સાંડ તે ભાલો દીઠો, ઓળંગીને ચાલી; પાછો ભાલો જઈ આગળ
 પડીયો, સાંડને ભુલવણી ધાલી. ॥ ૩૮ ॥ તેવો ભાલાપર ચરણ પડીયો,
 સુંસરો પગમાં વાગ્યો; તેવી બરાડીને ધરણ ઢળી, હેલકારો રઘકાને લા-
 ગ્યો. ॥ ૩૯ ॥ તેથી રઘકાને ઓત્રા રાણી, ઉછળી આવાં પડીયાં; ઓ-
 ત્રાએ જાણ્યું સાંડ રઘકાને, ભવીશ માહરાં નડીયાં. ॥ ૪૦ ॥ ગભરાઈ
 રઘકો રડતો ચાલ્યો, સાંઢની પાસે જાય; લોહ ભાલો પગ પેઠો દીઠો, કરે
 છે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૪૧ ॥ સાંઢને પગે બે પગ દૈને, ભાલો એંચી કાઢા-
 ડ્યો; પછી અગ્રી સળગાવીને, પાઘ પોતાનો ફાડ્યો. ॥ ૪૨ ॥ શેક ક-
 રીને પોટો બાંધ્યો, રૂધીર બાંધ ન થાય; એવી ગડમથળ કરે છે, એવે
 વાહાણુ વાય. ॥ ૪૩ ॥ બળાતકાળે ઉભી કીધી, સાંઢયને ધીરે ધીરે; પ-
 છી ઓત્રાને બેસાડી બેઠો, સોસના થઈ શરીરે. ॥ ૪૪ ॥ ધીરે ધીરે પંથ
 ચલાવી, ઓત્રાએ કહ્યું એમ, ઓ બાઈ માઈ કરમ નડીયું, તેમાં તું કરે
 કેમ. ॥ ૪૫ ॥ રઘકો કહે ઓત્રા બેહેતી, વીધન થયું વનમાં; બોલ્યા
 પ્રભાણે હામ ન થયું, હોંશ રહી ગઈ મનમાં. ॥ ૪૬ ॥ જતવંતી સાંઢ
 ત્રૈણ ચરણે, મારગે ચાલતી જાય; તે વેળા કુરૂક્ષેત્રમાં, જગી સુભદ્રાય.
 ॥ ૪૭ ॥ સર્વ પ્રાણી જગત થયું છે, કુંવર યુદ્ધમાં રાજ; વઢવા જવા
 ઉમંગ એને, સુભદ્રા જઈ બાહાજ. ॥ ૪૮ ॥ ઓ દીકરા યુદ્ધે નથી જ-
 વું, લાગુ તુજને પાય; અભેમન્યું કહે નીરસ્યે જવાનો, ઓરે માહરી
 માય. ॥ ૪૯ ॥ બીડુ બાંધને બેશી રહુ તો, લાજે અરજીન તાત; જગત-
 માં તસાઈ પેટ લાજે, ઓરે માહરી માન. ॥ ૫૦ ॥ માટે મીથ્યા કલેશ
 ન કરશો, કરશો નહી વિલાપ; યુદ્ધે ગયા વણ જે રહું તો, બ્રહ્મહત્યા-
 તું પાપ. ॥ ૫૧ ॥ એવી પ્રતીજ્ઞા કરી કે, થર થર ધ્રુજ કાય; અભેમન્યુ-
 નો છેડો જાડી, રડવા વાગી માય. ॥ ૫૨ ॥ વળણ. ॥ રડવા લાગી
 છે માવડી, પુરણ પડી છે ફાળ; વઢે વહ્નભ માથે કહ્યું, યુદ્ધે ન જશો બાળ.

કડવું ૨૦ રાગ પરજનો.

તું તો યુધ્ધે ન જઈશ માહારા ખાભરે, ઓ હઠીલા રાજ; દીકરા ત્યાં
તો ચવાનો તાહારો કાળરે; ઓ હઠીલા રાજ. ॥ ૧ ॥ બેટા ખીડુ કાલે
તેં લીધું જ્યારે ત્યારે, ફરકયુ માઈં લોચન રે; ડેરા તંબુ પર કાગળ કળ-
કળ્યો, માહા માઠા થયા શુકન રે, ઓ હઠીલા. ॥ ૨ ॥ ઘેળે દાહાડે થયા
શબ્દ શીઆળીઆના, ફરકયુ માહાઈં બધું અંગરે; તે વેળાથી તું બેઠો
દગો દેવા, હેંશો પડી ગઈ ભંગરે. ઓ. ॥ ૩ ॥ કેવી આશાથી ઉછેર્યો
દીકરા, કેવી હેંશો પરણાવ્યો રે; તે સઘળી હેંશો હૈઆમાં રહી ગઈ,
દાણુ દુખ દન આવ્યો રે. ॥ ૪ ॥ વૈરાટે દીકરી દીધી ઉમંગથી
લાંબી આશાથી તનરે; તે બદલે તેને નીરાશ કરે છે તું, કાંઈ વીચાર્યું
નહી મનરે. ઓ. ॥ ૫ ॥ પીતા તારો પરવરીયો પાતાળે, સાથે મામો મો-
સારીરે; તુજ તાત કેહેશે કેમ યુધ્ધે મોકલીયો, તો પછી શી ગત માહારીરે.
ઓ. ॥ ૬ ॥ દીકરા દુશ્મન દાવો વાળેછે તું, દેછે મુજને છેહર; માહા
રાથી જુદે જતો દેખી ખમાશે નહી, પાડીશ માહારો દેહરે. ઓ. ॥ ૭ ॥
॥ વળણ, ॥ દેહ તજીશ હું માહારો, નીરુચે માનો તન, વદે વલ્લભ એવું
કહી, કીધું બહુ રૂદન. ॥

—:૦:—

કડવું ૨૧ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાથે વચન; સાંભળ જનમેજે રાજન. ॥ ૧ ॥
હારે કરે શુભદ્રા રૂદન, યુધ્ધે નહી જવાદેઉ તન. ॥ ૨ ॥ હારે માહાઈં
નીકળ્યું કરમ કઠોઈં; નહીતો નાહોય હઠીલું છોઈં. ॥ ૩ ॥ હારે એવું
કેહેતી ઉઠી કહાડી હડી, ડેરા તંબુ ઉપર એ ચડી. ॥ ૪ ॥ હારે કરે અલી
ઘણો ઉચાટ, જુએ ઓત્રા વહુની વાટ. ॥ ૫ ॥ હારે હજી કરમ પુટલી
ન આવી, રઈકા સાથે ખબર ન કહાવી; હારે રડયા રઈકાથે વીશ્વાસ દી
ધો, મારો જીવ નીરાશી કીધો. ॥ ૬ ॥ હારે ખરબડી આંસુડાં ખરતી,
પાછી જઈ સુતને કરગરતી. ॥ ૭ ॥ હારે બેટા નહી દેઉં યુધ્ધે જવા,
છેક હઠીલા શું થાવો હાવા. ॥ ૮ ॥ હારે માહારા કુંવર કોમળ અંગી,
તુજ વીના ન કો માઈં શંગી. ॥ ૯ ॥ હારે દીકરા પુત્રવડે માઈં માન્ય,
નહીતો કોઈ ન દે ધન ધાન્ય. ॥ ૧૦ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાની જે મા
ય. તેનું સયું કોઈ નવ થાય. ॥ ૧૧ ॥ હારે તેને વહુ કયાંથી લાગે પાય,
તેની સ્મશાને સુની ચીતાય. ॥ ૧૨ ॥ હારે તેની લક્ષ્મી પરધેર જાય,

તેનો વીશ્વમાં વંઝા કેહેવાય. ॥ ૧૩ ॥ તેનાથી લ્હાવો નવ લેવાય, તેને
 શોકય તણુ સાલ થાય. ॥ ૧૪ ॥ હારે દીકરા તે નહી જગમાં જાણીતી,
 એને કંથ ન કરે માનીતી. ॥ ૧૫ ॥ હારે દીકરા પુત્ર વીનાની જે નાર,
 તેનો છુટી પડ્યો અવતાર. ॥ ૧૬ ॥ હારે પુત્ર વીનાની નારી બાહાર
 માહાલે, પણ ઘરમાં ચલણુ નવ ચાલે. ॥ ૧૭ ॥ હારે પુત્ર વીના ન
 શોભે રૂપાળી, સદા રહેવું પડે ઓશીઆળી. ॥ ૧૮ ॥ હારે દીકરા એ-
 વા એવા સંતાપ; અને ધીક્કારશે તુજ બાપ. ॥ ૧૯ ॥ હારે આવશે પા-
 તાળમાંથી જ્યારે, પોતાનો પુત્ર માગશે ત્યારે; હારે હું તો તે વેળા કે મ-
 કરીસ, કીયો દીકરો આગળ ધરીશ. ॥ ૨૦ ॥ હારે તારા મરણની જાણશે
 વાત, તે વેળા કરશે ઉતપાત. ॥ ૨૧ ॥ હારે કહેશે પાપણી લાભ્ય મા-
 હારો તન, નહી તો કાયા કરું છું પતન. ॥ ૨૨ ॥ હારે દીકરા તે વારે
 શી ગત માહારો, મરવું પડે લેછ કટારી. ॥ ૨૩ ॥ હારે દીકરા દયા મા-
 તાની લાવો, મને દુખ દરીયાથી બચાવો. ॥ ૨૪ ॥ હારે દીકરા ગાત્ર
 થયાં માહારાં ઢીલાં, એ તો રણ લડવાનાં દોહીલાં. ॥ ૨૫ ॥ વળણુ ॥
 રણ લડવાં બહુ દોહીલાં, ઓરે માહારા બાળ; વઢે વઢ્ઢલ અંતર બળે,
 દાવાનળ વીકરાળ.

કડવું ૨૨ રાગ હાલાવરી ટેકીલો.

ઓ બાળુડાં રણ દોહીલાં રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ ટેક ॥ દીકરા પે-
 હેલે કોઠે ગુરૂ દ્રોણ રે. તેને જીતી શકે એવું કાણુરે તારો કાઢશે પલ-
 કમાં પ્રાણુરે. ॥ ઓ બાળુડાં. ॥ ૧ ॥ દીકરા બીજે કોઠે કપાચારરે, તેનો
 કેમ જેરવશે મારરે; માહારા કામળ અંગી કુંવારરે. ॥ ઓ ॥ ૨ ॥ દી-
 કરા ત્રીજે કોઠે અશ્વસ્થામા રે, તમે કેમરે થાશે તેના સામારે, તને મો-
 હોત ભમાવે છે ભામારે. ॥ ઓ ૩ ॥ દીકરા ઓથે કોઠે કપરો કરણુરે.
 એનાથી ધ્રુજે આખી ધરણુ રે, એ તો આણુશે તારું મરણુરે. ॥ ઓ ॥
 ॥ ૪ ॥ દીકરા પાંચમે દુરીયોધન પાપી રે, એને રીસ રહી છે વ્યાપીરે,
 તારું મુસ્તક નાંખશેરે કાપી. ॥ ઓ. ॥ ૫ ॥ દીકરા છઠ્ઠા કોઠે રાજ શ-
 લરે, રડ્યો જનમનો એ મલ્લરે, તને ટકવા નહીં પલ્લરે. ॥ ઓ. ॥ ૬ ॥
 દીકરા સાતમે કોઠે જેદ્રથરે, એતો લડવાઈઓ સમ્રથ રે, તમે કેમ થાશે
 લથબથરે. ॥ ઓ. ॥ ૭ ॥ દીકરા સહુ મળી તુજને મારેરે, તેથી મુમત
 તું શીદ ધારેરે, જ્યો જનમીને વૈભોમ ક્યારેરે. ॥ ઓ. ॥ ૮ ॥ વળણુ. ॥

જગ વૈભવ ભોમવ્યો નથી, તુજને ભમાવે કાળ; વદે વક્ષભ માયે કહ્યું,
હજી તું નાહાનો બાળ.

કડવું ૨૩ રાગ ઊપરનો.

ઓ મા બાળો કેહેતાં લાજએ રે, ઓ હો હો હો રે. ॥ ૧ ॥ અ-
ભેમન્યુ કહે સુણ માતરે, તને સમજવું સઘળી વાત રે, બાળક કરાવે
સૈને ઉતપાત રે. ઓ. ॥ ૨ ॥ ઓ મા બાળો તો વીજી દેખાયરે, ડંખ
કરે તો વેદના થાયરે, એની પીડા કોથી ન ખમાય રે, ॥ ઓ ॥ રા-
ઓ મા જીવ લે બાળો ભંકેડેરે, ઓ મા બાળો કાળો મંકોડે રે,
બાળ્યો ટુટે પણ એજ અંકોડેરે. ॥ ઓ ॥ ૩ ॥ ઓ મા બાળો દીપક
દેખાયરે, કોપે તો મોહોટો વહની થાયરે, બાળી મુકે તે ખાખ થઇ જ-
યરે. ॥ ઓ ॥ ૪ ॥ એવા ડાળલા જે મુજ માય રે, હું કહું તે કોથી નવ
થાય રે, કાંતો રહે શીશ કે કાંતો જાય રે. ॥ ઓ ॥ ૫ ॥ વળણ. ॥ એ-
કવાર મરવું સર્વને, મીથ્યા કરે વીલાપ; વદે વક્ષભ કુંવરે કહ્યું, કહી
લજવું, મા બાપ.

કડવું ૨૪ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, સાંભળ પરીક્ષત રાયના તન. ॥ ૧ ॥
હારે માઠાં વચન કુંવરનાં જણી, પડી પ્રયત્નીમાં પછડાઈ રાણી. ॥ ૨ ॥
હારે માહરું સર્વ થયું ધુળ ધાણી, દૈવડા જીવ લે માહરો તાણી. ॥ ૩ ॥
હારે મારું રત્ન રમકડું જશે, ખરેખરો હીરો ખોવાશે. ॥ ૪ ॥ હારે કાળુ
મોહું લેઈને શું જીવું, હાય વીશ ઘોળી ઘોળી પીવું. ॥ ૫ ॥ હારે દીકરા
જ તુજ હાથેથી મારી, નહી તો દો મુજ કરમાં કટારી. ॥ ૬ ॥ હારે રા-
ખ્યો અઢાર મહીના પેટ, તેતો છુટી પડી માહારી વેદ. ॥ ૭ ॥ હારે દી-
કરા ખાધુ નહી ખાટું ખાઈ, રાખ્યું ગળપણથી મુખ બંધ માહારું. ॥ ૮ ॥
હારે દીકરા જન્મ્યો પછી થઇ રાજ, કરતી ચુંબન બાહાજ બાહાજ.
॥ ૯ ॥ હારે દીકરા લીનેથી કોરે કીધો, સાચો શેવવા સોડમાં લીધો.
॥ ૧૦ ॥ હારે બહુ કષ્ટીથી ઉછેર્યો તુને, ઘણી ઘણી આશા થઇ મુને.
॥ ૧૧ ॥ હારે મેહેતો જાણ્યું બેટા મોહોટા થાશે, મારા ભવની ભાવટ
બધી જશે. ॥ ૧૨ ॥ હારે લોખી આશાએ મેં પરણાવ્યો, તેમાંથી દુખ

દાહાડો આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ હારે વહુજી આવીને પાવલે ન લાગી, માહા
રી ચણેલી દેરડી લાગી. ॥ ૧૪ ॥ હારે એવું કહી કહીને શીશ કુટે, એ
ને આંસુ ચોધારે છુટે. ॥ ૧૫ ॥ હારે માહારે ખોળે બેશી રમનારા, હા
ય ને જવા દો પુત્ર પ્યારા. ॥ ૧૬ ॥ હારે એવું કલ્યાન્ત જોઈ શોક ચ-
ડીયો, કુંવર માતાને બાહજી પડીયો. ॥ ૧૭ ॥ હારે માહારી માડી હૈ-
યું બળે તાહરું, પણ આવી બન્યું છે માહારું. ॥ ૧૮ ॥ હારે મુને સુ-
જ છે જ્ઞાન ગતી, જીવતો ઘેર આવવનો નથી. ॥ ૧૯ ॥ હારે માહારે
તારે એટલો સંસ્કાર, માજી છેલ્લા વેલ્લા છે જીહાર. ॥ ૨૦ ॥ હારે મને
ઉછેરી કર્યો મોહોટો. તારો ખરો તે થાઉ છું ખોટો. ॥ ૨૧ ॥ હારે તારો
હરખ હધ્યાનો ટાળ્યો, ઉછેર્યો તે બદલો નથી વાળ્યો. ॥ ૨૨ ॥ હારે
માહારી માતા તુ નરોત્તી, વારે વારે શું સામું જોતી. ॥ ૨૩ ॥ હારે મા-
હારી માડી મુકીદો શોક, રાખો દીકરાની આશા ફોક. ॥ ૨૪ ॥ હારે હો
ઉ વાહાલો તો કામ આદરજે, માહારી પુઠે રૂડાં પુન્ય કરજે. ॥ ૨૫ ॥
હારે માહારાં વચ્ચને સણગાર જે જે, તે તે વીખોને પેહેરાવી દેજે. ॥ ૨૬ ॥
હારે તુજથી થાય તે બ્રહ્મ ભોજન કરજે, હવે આશા માહારી પરહરજે.
॥ ૨૭ ॥ હારે એવું કહીને બન્યો બેભાન, રહી નહી કાંઈપણ સુધ સા-
ન. ॥ ૨૮ ॥ હારે ડોકું નાંખ્યું માતાને અંગે, તવ ઢળી પડ્યાં બેઉ સં-
ગે. ॥ ૨૯ ॥ હારે તે તો કુન્તાજીઓ બાણી વાત, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરતાં ગયાં
માતે. ॥ ૩૦ ॥ હારે કેમ કુંવરે નાંખી કાયા, હાય આશું કર્યું લાડવાયા.
॥ ૩૧ ॥ હારે ધાઘ ધ્રુપતી વચમાં પડી, છોડાવ્યાં બળાતકારે તે ઘડી.
॥ ૩૨ ॥ વળણ. ॥ મા દીકરાને છોડાવ્યાં, બોલ્યા કુન્તા માય; વદે વ-
લ્લભ સતીએ કહ્યું, એક કર ઉપાય.

કડવું ૨૫ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ કુન્તા ધ્રુપતીએ મળીને, છોડા-
વ્યાં પુત્ર ને માય; સુભદ્રાને શીખામણ દોધી, તું શીદને ગભરાય.
॥ ૨ ॥ છોકરો તારો છે હડીલો, કહ્યું કેવું નવ માને; તેથી યુધ્ધે જવા
દે એને, અધીર રાખે શાને. ॥ ૩ ॥ સુતરના સાત તાર લાવી, ભેગા
કરી દે મને; પછી અભેમન્યુને બોલાવી, બેસાડ માહારી કને. ॥ ૪ ॥
રક્ષા દોરો દરી બાંધુ, છો યુધ્ધે જાય બાળ; જોવું જો બ્રહ્મા વીળુ કે શ-

ભુ, કોણ કરે વાંકો વાળ. ॥ ૫ ॥ સાજે સમો સાત કોઠા જીતે, લે જે ખરા વાત માની; દોરો રાખે ને વીધન થાયે, તો તો સતી હું શાની. ॥ ૬ ॥ એટલે બોલ્યા ધરમ રાખ, મારી માતાની વાણી; કોઈ કાળે અ-
કળ નહી થાયે, રામબાણ લેજે જાણી. ॥ ૭ ॥ જરા ન ડરતી ચીંતા ન કરતી, ડોશીનું નહી કહેણ કાચું; વચન ઉપર રાખજે શ્રદ્ધા, માની લેજે સહુ સાચું. ॥ ૮ ॥ ધર્મના કહેવાથી શ્રદ્ધા ચોટી, કહ્યું કે લે આ-
લું તાર; એમ કહી ગભરાતી ઉઠી, આવી ન ઓત્રાનાર. ॥ ૯ ॥ એમ જાણી ઓત્રાને જોવા, ચઢી તંબુ પર પોતે; લાંબી દ્રષ્ટી કરીને જોયું, ન દીઠી જોતે જોતે. ॥ ૧૦ ॥ નીરાશ થઈને ઉતરી હેઠી, પુત્રના તંબુમાં જાય; ઓ દીકરા યુધ્ધે ન જશે, કહીને થઈ વીદાય. ॥ ૧૧ ॥ ગાંડા જે-
વી બની ગઈ છે, ખાવરી ખાવરી કરતી; સુતરના સાત તાર લાવી, આંખે આંસુ ભરતી. ॥ ૧૨ ॥ તાર લાવી કુન્તાને આપ્યા, કુંવરને બો-
લાવ્યો; વૃદ્ધ માતાનું વચન સુણી, અભેમન્યુ ત્યાં આવ્યો. ॥ ૧૩ ॥ કુન્તાએ સન્મુખ બેસાડ્યો, રક્ષા કર સુત તારી; રાખજે આ દોરો તુ-
જ હાથે, જે જે આશીશ માહારી. ॥ ૧૪ ॥ અભેમન્યું કહે વાર માતા, જેમ ગમે તેમ કરો; જે જે કહે તે કણુલ કરું, પણ યુધ્ધે જાઉં ખરો. ॥ ૧૫ ॥ એવામાં કુન્તા સતીએ, ભેગા કર્યા સાત તાર; વણીને દોરડો બનાવ્યો, કીધો મુખ ઉચ્ચાર. ॥ ૧૬ ॥ ગાંડયો વાળવી શુભ વચને, એવી મરજ કીધી; સતી સત્ય ઉપજાવીને, ગાંડયો વાળવા લીધી. ॥ ૧૭ ॥ તેમાં શું શું વચન બોલ્યાં, સત્યવંતી કુન્તાય; રક્ષા સાંભળી દાન દે તેની, પ્રભુ કરે રક્ષાય. ॥ વળણ ॥ ગાંડયો વાળે શુભ સતી, શા શા બોલી બોલ; કહે વલ્લભ આતા સુણો, મુખ થાશે એતોલ.

કડવું ૨૬ રાગ દુહા સાખીયો.

ગાંડ વાળતાં સતી બોલીયાં, એક બે ત્રણ ચાર; પાંચ ને છ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૧ ॥ ગાંડ બીજી. ॥ સાત આઠ ને નવ દસ, વળી અગીઆર ને બાર, એટલાં તુજ રક્ષા કરો દીનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૨ ॥ ગાંડ ત્રીજી. ॥ તેત્રી છત્રી અડતાળીસા, ઓગણપચ બાવન સાર; ચોસઠ બોહોતર અઠાશીયા, કરો રક્ષા દસવાર. ॥ ૩ ॥ ગાંડ ચોથી. ॥ સુતા બેઠા ઉભલા, વળી ભીતર વળી બાહાર; તે સહુ તુજ રક્ષા કરો, દનમાં દસ દસ વાર. ॥ ૪ ॥ ગાંડ પાંચમી. ॥ બે જળચરા બે વનચરા,

બન્યો રાજ કુંવરા; તેપણુ તુજ રક્ષા કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥૫॥
 ગાંઠ છડી. ॥ કાણો કટો કુબડો, વળી માંકડ ને મંઝાર; તેપણુ તુજ રક્ષા
 કરો, દીનમાં દસ દસ વાર. ॥૬॥ ગાંઠ સાતમી. ॥ ડોશી જોશી ફોશી ને
 ફાતડો, વળી ભાંડ ભડવાર; તે પણુ તુજ રક્ષા કરો, દનમાં દસદસવાર.
 ॥ ૭ ॥ પેહેલી ગાંઠનો અર્થ. ॥ એક, પરમેશ્વર. બે સુર્ય; ચંદ્ર. ત્રણ,
 ગુણ. ચાર, વેદ. પાંચ, વીશય, છ, શાસ્ત્ર. બીજી ગાંઠનો અર્થ. ॥ સાત,
 સમુદ્ર. આઠ તે, અષ્ટકુળ, પર્વત. નવ તે, નવકુળ નાગ. દસ તે, દસ
 અવતાર. અગ્નીઆર, તે અગ્નીઆર રૂદ્ર. બાર તે, બાર મેઘ. ॥ ત્રીજી ગાંઠ
 નો અર્થ. ॥ તેત્રીસ તે, તેત્રીસ કોટી દેવ. છત્રીસ તે, છત્રીસ રાગણી.
 અડતાળીસ તે, અડતાળી અગની. ઓગણપચાસ તે, ઓગણપચાસ
 વાયુ બાવન તે, બાવન વીર. ચોસટ તે, ચોસટ જોગણી. બોહોતેર તે,
 બોહોતેર કોટી દાનવ. અઠ્યાશી તે, અઠ્યાશી શહસ્ત્ર રૂશી. ચોથી ગાંઠ-
 નો અર્થ. ॥ સુતા, શેક્ષઘ. બેઠલા, પારસનાથ. ઉભલા રણછોડરાય. ભી
 તર તે, ચૈતન્ય આત્મા, બાહાર તે, સ્વસ્વરૂપે પરમાત્મા. પાંચમી ગાંઠ-
 નો અર્થ. ॥ બે જળચરા તે, મચ્છા અવતાર ને કુચ્છા અવતાર બે
 વનચરા તે, નરસીંહ અવતાર ને વ્યાહરા અવતાર. બે રાજકુંવાર તે,
 રામા અવતાર ને કૃષ્ણા અવતાર. ॥ છઠી ગાંઠનો અર્થ. ॥ કાણો તે,
 દહીતોના ગોર શુકાચાર્ય. કટો તે, શીવના પુત્ર ગણપતી, કુબડો તે, કુ-
 બડા અંજારા રૂશી. માંકડ તે, હનુમાનજી. મંઝાર તે, ધંદ્રરાજગૌતમના
 ઘરમાંથી બીસાડા રૂપે નાહો હતો. ॥ સાતમી ગાંઠનો અર્થ. ॥ ડોશી તે,
 હું જોશી તે શેદેવ, ફોશી તે ધર્મ, કે જને યુધ્ધે જતાં કંટાળો આવે.
 ફાતડો તે અરબુનજી, બાર માસ સુધી વૈરાટ નગ્રમાં વ્યંઢળ વેસે રહ્યો.
 ભાંડ નારદજી, કે જ્યાં ત્યાં લડાઈઓ કરાવવી, ભરવાડ તે કૃષ્ણજી
 ગોકુળમાં અગ્નીઆર વરસ ને બાવન દીવશ રહી ગાયો ચારી. ॥ એ
 રીતે સાતે ગાંઠોના અર્થ. ॥

—(૦૦)—

કડવું ૨૭ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોહ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજ-
 ને સંભળાવું, ચક્રાવાનો મહીમાય. ॥૧॥ કુન્તાજીએ રક્ષા બાંધી, જુ-
 ધ્ધે જવો મુજ બાળ; રક્ષા સાચવી રાખેશો તો, નહીં થાય વાંકો વાળ.
 ॥૨॥ શેદેવ નીકુળ લીમ સરવે, શેન્યા લેધને જવો; જવોરે ગટોડગછ

બેટા, શત્રુને હાથ ખતાવો. ॥ ૩ ॥ એવી ત્રણે આજ્ઞા આપી, કુંવર ઉભો થાય; પોતાના તંબુમાં ગયો, ત્યાં ગઈ એની માય. ॥ ૪ ॥ ઓ-
દીકરા જરાવાર થંભો, આવેછે ઓત્રા નારો; અભીમન્યુ કહે જવો પા
છાં, શીદ કરો છો લવારી ॥ ૫ ॥ તવ શુભદ્રા બાહાર નીકળી. હૈયું ભરીને
રોતી, તંબુ ઉપર ચઢીને એ, ઓત્રાનો મારગ જોતી. ૧૬ ॥ ઓત્રાને આવ-
તી નવ દીડી, તંબુથી ઉતરી હેડી; અભીમન્યુની પાસે જઈને, રડવા
માટે બેઠી. ॥ ૭ ॥ ઓ દીકરા તું હઠ લે બેઠો, કરો થોડીશેક વાર; સાંઢપર
બેશી આવતી હશે, ઓત્રા તમારી નાર. ॥ ૮ ॥ અભીમન્યુ કહે ભલે
આવે, તેનું શું માહારે કામ; કોઈને રોકે નહીં રોકાવું, કરવા જવું સં-
ગ્રામ. ॥ ૯ ॥ એટલે શુભદ્રા એમ બોલી. ઉતાવળા નવ થાવો; તે કરતાં
માતાના કરનો, કંસાર જમીને જવો. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે હું સ-
મજ્યો, કરવી છે તારે વાર. પણ તે હું માનવાનો નથી, જવા થાઉં તૈ
આર. ॥ ૧૧ ॥ શુભદ્રા કહે દીકરા માહારા, માનો માહારું વચન; અન્નઠે-
લીને જો જઈએ તો, બહુ માડા શુકન, ॥ ૧૨ ॥ ભોજનનું નામ દીધું
હાથે તો, પાંચ ગ્રાસ ભોજન કરવું; તે વીના તે જય ન પામે, અન્નને ન-
હી પરહરવું. ॥ ૧૩ ॥ કુંવર તવ કહ્યું માની, વચન ચડાવ્યું માથે; ચુલો
સળગાવીને કીધો, કંસાર પોતાને હાથે. ॥ ૧૪ ॥ માતાને ખેંચીને લા-
વ્યો, પોતે પોતાની પાસ; કંસાર કાઢી માતાને હાથે, પાંચ જભરીયા ગ્રા-
સ. ॥ ૧૫ ॥ પછી શેન્યને આગના આપી, થાવો સહુ તૈયાર; એમ કહીને
પેહેરવા લાગ્યો. વસ્ત્ર અને સણગાર. ॥ ૧૬ ॥ એવે શું થયું કૌરવદળ-
માં, બોલ્યો દુરીયોધન; ઓ ગુરૂ કોણ ખતાવો; થાવો સાવધ સહુ
જન. ॥ ૧૭ ॥ એટલે દ્રોણ ગુરૂ એમ બોલ્યા; મુએલાં શખ મંગાવો; પે-
લા મેદાનમાં લાવીને, ઢગલા સાત કરાવો. ॥ ૧૮ ॥ તવ રાજ્યે આ-
ગના આપી, શેવક બહુ પરવરીયા, મનુશનાં શખ ખોળી લાવી, તેના
ઢગલા કરીયા. ॥ ૧૯ ॥ એટલે દ્રોણે અંજળી જળની, મંત્ર લક્ષ્મીને
લીધી; એક ઢગલાને જળ છાટીને, પાશાણ રચના કીધી. ॥ ૨૦ ॥ મંત્ર
વડે ત્યાં કોઠો બનીયો, પાકટ પાશાણ કેરો; આંટી ધુંટી ફરવી ફાવે,
તેટલો બાલ્યો ઘેરો, ૧૨૧ આંટી ધુંટી ભમતાં ભુલે, યુક્તી કરી અપાર;
સો શીખખર સો ઘજા મુકી, મુક્યાં એકસો દ્વાર. ॥ ૨૨ ॥ દ્વારે દ્વારે
દસ દસ ચોદ્ધા, લઢવઈયા અપાર, તેવા તેવા મુકી દીધા, પગપાળા
હજ્જર ॥ ૨૩ ॥ ખીજ જળની અંજળી લેને, ખીજે કોઠો કર્યો સાર;
લોહવજ્રનો તે ખનાવ્યો, ખસેં મુક્યાં દ્વાર. ॥ ૨૪ ॥ ખસેં શીખખર

ખસેં ધળ, ત્યાં રહે કીરપાચાર; ખીજે કોઠો તાંબાનો કીધો, તેને ત્રણસેં
 દ્વાર. ॥ ૨૫ ॥ ત્રણસેં શીખખર ત્રણસેં ધળ; ચોંધ્યા ત્રણ હજાર ચોથો
 કોઠો કચેં રૂપાનો, તેને ચારસેં દ્વાર. ॥ ૨૬ ॥ ચારસેં શીખખર ચારસેં
 ધળ, ચોંધ્યા શહસ્ત્ર ચાર; પછી જળની અંજળી લીધી, વીંધા તણો
 નહીં પાર. ॥ ૨૭ ॥ મંત્રવડે કચેં પાંચમો કોઠો, કનક કરો સરસ; તેને
 પાંચસેં દ્વાર સુકયાં, જોતાં ઉપમે હરસ. ॥ ૨૮ ॥ પાંચસેં શીખખર
 પાંચસેં ધળ, ફરકયા કરે નીશાન; દ્વારે દ્વારે દસ દસ ચોંધ્યા, લડવઘઆ મ
 સ્તાન ॥ ૨૯ ॥ છઠો કોઠો સપ્ત ધાતુનો, છસેં તેનાં દ્વાર; છસેં શીખખર
 છસેં ધળ. ચોંધ્યા છ હજાર. ॥ ૩૦ ॥ સાતમો કીધો છાણુ માટીનો,
 સાતસેં દ્વારો શોભે; એક એક દ્વારે દશ દશ ચોંધ્યા, સપ્ત શહસ્ત્ર થોભે
 ॥ ૩૧ ॥ સાતસેં શીખખર સાતસેં ધળ, સાતમો કોઠો ખનાવ્યો; ભણેલો
 હોય તો ભુલો ન પડે, ગુચવણી ખેલ રચાવ્યો. ॥ ૩૨ ॥ કોઠા વીંધા
 ભણે નહીં તે, જો માંહી પેશી જાય; પછી નોકળવા પંથ ન મળે, આ-
 યુશ પુરો થાય. ॥ ૩૩ ॥ એવી આંટીઓ છે ફરવાની, વીંધુ રચના ભા-
 રી, એવી કોઠા રચના કરીને, કરી રહ્યા સૌ ત્યારી. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં
 સુત અરબુનજનો. હાથે લીધાં અથીઆર; રાતાં નેત્રે કર્ણેત્રે, નીકળ્યો
 તંબુની બાહાર. ॥ ૩૫ ॥ એટલે સૌ શેન્ય ત્યાર થયેલું, તે સહુ ઉઠ્યા
 બંકા, રણનાં વાગ્યાં રણસોંગાં ને, ડુંડલી વાગ્યાં ડંકા. ॥ ૩૬ ॥ પગ-
 પાળા તે પગથી આલ્યા, સવાર ઘોડે સવાર; રથવાળા રથમાં ખીરા-
 જ્યા, હાથગ્રહી હથીઆર. ॥ ૩૭ ॥ હસ્તીવાળા હસ્તી બેઠા, ઉંટવાળા
 છે ઉંટ; મારથી સારથી ને અતીરથી, હીમ્મત કોની ન દુટે. ॥ ૩૮ ॥
 ભીમ ગદા ગ્રહી ગજપર બેઠો, સુતનો સુત સંગ રાખે; અછોડા ઝાલી
 અભીમન્યુનો, રથ ગટોડગછ હાકે. ॥ ૩૯ ॥ શેઠેવ નીકુળ વૈરાટ રાજ
 શીખંડી ધુપતરાય; ધ્રુવપ્રદુમાન સાથે આલ્યા, વાજતે ગાજતે જાય.
 ॥ ૪૦ ॥ શુભ શુકન જાંઘને નીકળીયા, આલ્યા પાંચરે પંથ; ક્રોધ ભર-
 લા રક્ત લોચનથી. દાજમાં પીસે દંત. ॥ ૪૧ ॥ પાતાળમાં પ્રભુએ
 વીચાર્યું. ડોશીએ રક્ષા બાંધી; મુજ સહીત સરવે દેવાને, સાથે લીધા છે
 સાંધી. ॥ ૪૨ ॥ માટે ભાણેજ નહીં મરવાનો, નહીં થાય વાંકો વાળ; જો
 જાંઘને રક્ષા છોડાવું, તો થાય એનો કાળ. ॥ ૪૩ ॥ ઓત્રાને લાવતાં
 કુંપો ભુલાવ્યો, સાંઢનો ભાગ્યો ચરણ; તો પાછો ડોશીએ દાટ વાળ્યો
 દોરે ઉગાર્યું મરણ. ॥ ૪૪ ॥ માટે તે દોરો નોડાવું, તો તો ભાણેજ મર-
 રશે; જો નહીં મરે તો મુજને મારી, ત્રીલોકનું રાજ કરશે. ॥ ૪૫ ॥

એતું જાણીદારો તોડાવા, ઉઠયા વિશ્વના ભુપ; એકસ્વરૂપે પાતાળ રહ્યા,
ખીન્નુ ધરીયું રૂપ. ॥ ૪૬ ॥ આહાણુનું રૂપ ધારણ કરી, ભોમી આઠ્યા
ભગવાન; કુરૂક્ષેત્રમાં પોતે નીકળીયા, જ્યાં જય છે અભેમાન. ॥ ૪૭ ॥
વળણ ॥ અભેમાન જ્યાં જય છે, ત્યાં આવે ભગવાન; વઢે વલ્લભ શ્રોત-
તા સહુ, દેજો પુરણ ધ્યાન.

— (: *) —

કડવું ૨૮ રાગ ઊછળતી ચોપાઇ.

ચરીત્ર વાળા વીશ્વના ભુપ; ભોમી આઠ્યા ધરી વીપ્રનું રૂપ. ॥
ચાર છેડે પેહેરી છેરે ઘોતી, બગલમાં મારી છેરે પોથી, કંઠમાં હાર ર-
હ્યો છેરે ચોપી. મસ્તક ઉપર રાતીરે ટોપી. ॥ કાનમાં રૂદ્રાક્ષ મણિકની
વાળી; કોટમાં માળા શોભા રસાળી. ॥ આડું તીલક કીધું લેલાટ, પાં-
પણા પર ભસ્મ પુરપાટે. ॥ આડી ને અવળી ભસ્મજ ચોળી, ડાભી
ખાંધે ભરાવી છે ઝાળી. એકજ હાથમાં તુંખીનું પાત્ર; ગોવીંદે ધર્યું
ધરડુરે. ગાત્ર. ॥ જોષ્ટીકા કરમાં ઝાલેલી, શેવા સામગ્રી બગલમાં ઘાલે-
લી, વ્રજ છે માટે આંખે નવ સુજે, આમડું લટકે ને થર થર ધ્રુજે, દાંત
પડ્યા ને ડાઘાં રે મળીયાં; મોઢે ને માંથે ઉગેલાં પળીયાં. ॥ નેત્ર ના-
શીકાથી પાણી ચુએ છે, લેલાટ કર દેઘ પંથ જુએ છે. કેહેડયોમાંથી
ખુંધા વળેલા, જ્યાંથી ને ત્યાંથી હાડ ગળેલા, એવે રૂપે આઠ્યા ભગ-
વાન; જય છે જે પંથ અભેમાન. ॥ વળણ ॥ અભેમાન જ્યાં જય
છે, ત્યાં આવે જગરાય; વઢે વલ્લભ કળા કળણની, કોઈથી નબ્બ કળાય.

કડવું ૨૯ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુના પંથમાં આઠ્યા,
શેન્યની સુંસરા પડીયા, શેન્યના લોકે હાથ ઝાલ્યા, ખાય પ્રભુ અડખ
ડીયાં. ॥ ૨ ॥ તવ સહુ ચોદ્યા પુઝવા લાગ્યા, માહારાજ ક્યાં જવું; કળણ
કહે માહારો અરજીન રનેહી, તેના કને હું આવું. ॥ ૩ ॥ ચોદ્યાએ કહ્યું
અરજીનજી તો, ગયા છે પાતાળ; હાંઈ અધીપતી છે અભેમન્યુ, અરજી-
નજીનો બાળ, ॥ ૪ ॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, મુજને મુખ બતાવો
ક્યાં છે દીકરો અરજીનજીનો, એની કને લેઈ જવો. ॥ ૫ ॥ તવ શેવ-
કાએ હાથ ઝાલ્યા. વૃદ્ધ જાણી કરી દયા; કુંવરનો રથ ઉભો રખાવી,

તેની કને લેઈ ગયા. ॥ ૬ ॥ કુંવર કહે આવો માહારાજ, આપ પધાર્યા
ક્યાંથી; પ્રભુ કહે અરજીનજીને મળવા, આવ્યો અરન્યમાંથી. ॥ ૭ ॥
પણ તે તો પાતાળ ગયો છે, મેં સાંભળ્યા સમાચાર; પણ તું અરજીન-
નો સુત જણી, હરખ્યો હું અપાર. ॥ ૮ ॥ માહારે તાહારું મુખ જોવું
છે, ઉરમાં આનંદ થાય; અલીમન્યુ તવ રથમાં બેશી, વીપ્રને ઢાગ્યો
પાય. ॥ ૯ ॥ બ્રાહ્મણે મુખ નીરખી જોયું, નર ભાગ્યશાળી પુરો; જવો
પારથ તેવો તું નીકળ્યો, સંગ્રામ કરવા સુરો. ॥ ૧૦ ॥ કુંવર કહે આ
માહારાજ, આશીરવાદ તમારો; જવો તંબુએ આવશે કાલે, તાત ને
મામે અમારો. ॥ ૧૧ ॥ વીપ્ર કહે તમે શીદ શીધારો, એમ પુછ્યું ધનશામ
કુંવર કહે કોઠા રચ્યા છે, કરવા જવું સંગ્રામ. ॥ ૧૨ ॥ કૌરવોએ
કપટ કરીને, કોઠા રચાવ્યા સાત, યુદ્ધ નહીં કરીએ એમ કહીને, કાઢ્યો
છે મારો તાત. ॥ ૩ ॥ અચાનક આ યુદ્ધ ઉપાડ્યું, તેમાં હું વઢવા જ-
વું; કળુ કહે સાખાશ તુને, પ્રાક્રમ કરે છે આવું. ॥ ૧૪ ॥ તાતથી તું
નીકર્યો સવાયો, દખીને પ્રગટે ભાવ; સપ્ત ગાંઠોનો દોરડો બાંધ્યો, શું
ઠાંધ આવે છે તાવ. ॥ ૧૫ ॥ અલીમન્યુ કહે નારે માહારાજ, નથી મને
રોગ વ્યાધી; માહારા મર્ણના ભયથી માહારી, વૃદ્ધ માયે રક્ષા બાંધી.
॥ ૧૬ ॥ સાંભળી પ્રભુએ મોઢું મરડ્યું, કુંવરને પડ્યો વેમ; આ માહા
રાજ ડોકું ધુણાવી, મોઢું મરડ્યું કેમ. ॥ ૧૭ ॥ એટલે ધીર રહીને
બોલ્યા, પોતે સુંદીર શામ; રક્ષા બાંધવી રાંડેલીની, નહીં સુરાતું કામ.
॥ ૧૮ ॥ રણમાં જતાં રાંડેલીની રક્ષા કેમ બાંધાય; પેહેલા તો એ શુકન
ખોટા, સમજી લે મનમાં. ॥ ૧૯ ॥ કોઠાયુદ્ધમાં યુદ્ધ કરીને, જીતીશ તું
તારે આપ; પણ લોક કેહેશે કુંવર જીત્યો, ડોશીના દોરા પ્રતાપ, ॥ ૨૦ ॥
તારી મેહેનત મીથ્યા જવાની, જસ ડોશીને મળશે; સુરાતણ તારું ઠં-
કાઈ જશે, તાત તારો કળકળશે. ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી અલીમન્યુનો,
ધ્યાનમાં બેઠી વાત; મેહેનત માહારા ને જશ પામે. કુન્તાજી વૃદ્ધ માત.
॥ ૨૨ ॥ માહારું કરેલુ ધોવાઈ જશે, બ્રાહ્મણ સાચું ભાંખ્યો, લ્યો માહારાજ
એવું કહીને, દોરડો તોડી નાંખ્યો. ॥ ૨૩ ॥ તેમાંથી તાર છુટો થઈને
પડ્યો ગટારગછ પાસ; તેણે લૈપડપંચાયે વીંટ્યો, રમેતને ઓભાસ.
॥ ૨૪ ॥ અભેમન્યુના ધનુશ કેરી પડપંચાયે વીંટાળ્યો; આખો દોરડો,
ભોમી નાંખ્યો, ભગવાને તે ભાળ્યો. ॥ ૨૫ ॥ પગવતી પ્રભુએ તાણી
લિધો, કહ્યું ભાઈ હવે જવો; સાખાશ તારા સુરાતણને, જીતિને વેહેલા
આવો. ॥ ૨૬ ॥ એમ કહીને વિદાય કિધો, કુંવરને તે વાર; સાથે

ચાલી સઘળી સેન્યા, પુંઠે રહ્યા મોરાર. ॥ ૨૭ ॥ ત્યાંથી સૌ શેન્ય ચા-
લ્યું ગયું કે; દોરો લીધો ભગવાન; પુરણ પોતાનું કામ સાધીને, થયા
અંતરધ્યાન. ॥ ૨૮ ॥ અરજીન નંદન વાજતે ગાજતે, ચઠાવે વઢવા
જય; ઘણાં જોરમાં નીશાન વાગે, દ્રોણને ચીંતા થાય. ॥ ૨૯ ॥ આતે
કોણુ આતે છે યુધ્ધે, મોકલ્યા શેવક ચાર; ખંબર લાવો કોણુ આવે છે,
યુદ્ધ કરવા આ વાર. ॥ ૩૦ ॥ એટલે શેવક સંચરીઆ તે, લાવીયા સ-
માચાર; યુદ્ધ કરવા શેન્ય લે આવે છે, અરજીનનો કુંવાર. ॥ ૩૧ ॥ એ-
ટલે સરવે ખુશી થયા, ઉભા હીમ્મત ધારી; પાન્ડવ દળ જય છે એવા-
માં, આવી ઓત્રા નારી. ॥ ૩૨ ॥ સાંઠે બેશીને આવે સપાટે; દળ દીકું
તે વાર; અભેમન્યુએ સાંઠ દોડી, મનમાં પડયો વીચાર. ॥ ૩૩ ॥ એવા-
માં તો ઓત્રા રાણી, મનમાં કરે વીચાર; રખેને દળ હોય પાન્ડવનું,
હોય માહારો ભરથાર. ॥ ૩૪ ॥ એવું સમજી રાયકા પ્રત્યે, પુછવા લાગી
વાત; રતના ભાઈ જે પુછુ તે, સાચી કેહેજે વાત, ॥ ૩૫ ॥ વળણુ. ॥ પુ-
છવા લાગી પ્રેમદા, રતનાને તે વાર; વઢે વક્ષભ શ્રોતા સુણો, જમે જ-
પો જુગદાધાર.

કડવું ૩૦ રાગ કંથાજનો.

ઓત્રા રાણી બોલીયાં, માહારા રાયકારે; પેલુ શેન્ય તે કોનું જય,
ઓ રતના રાયકારે; તેમાં વચ્ચે લીલો રથ શોભતો; મારા રાયકારે, કો-
ઈ રૂપાળો બેઠો છે માંય, ઓ રતના રાયકારે ॥ ૧ ॥ એની સુર્ય સરીખી
કાન્તી દીસે, મારા રાયકારે, કેવું શોભે છે નમણુ નાક; ઓ રતના રાય-
કારે; કપરી કીકી લાગે ઘણી, મારા રાયકારે, છખી દેખતાં લાગે ધાક;
ઓ રતના રાયકારે ॥ ૨ ॥ એની નારોએ શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મારા
રાયકારે; ઘણા ઘણાં કરેલાં કર્મ, ઓ. વરત વચ્ચુલાં આદર્યાં હશે, મારા.
વળી કર્યાં હશે શુભ કર્મ. ઓ. ॥ ૩ ॥ કાશીનાં કરવત લીધાં હશે, મા,
ગાળ્યાં હશે હીમાળે હાડ; ઓ; વળી ભેરવજવ ખાધા હશે, મા, તપ
કરેલું ગીરનાર પહાડ ઓ. ॥ ૪ ॥ તે તારણી એની થઈ હશે, મા, પુ-
રવનાં પુન્યે ઝાલેલો હાથ. ઓ. ધન્ય ભાગ્ય એ ભામનીનણુ, મા, હાવો
રૂઠો મળ્યો ભરથાર. ઓ. ॥ ૫ ॥ રાયકોજી તવ બોલીયો, મારી બેહે-
નીરે, તમે કીધાં બહુ પુન્ય દાન, ઓ. ઓત્રા બેનીરે. સઘળાં શુભકૃત તમે ક-
ર્યાં, મા, તને રીઝેલા શ્રી ભગવાન. ઓ. ॥ ૬ ॥ એતો અરજીનજનો

દીકરી, મા. એતો શુભાદ્રાનો કુંવાર; ઓ ઓત્રા; છે અભેમાન નામ એ-
હનું, મા. બાધ તાલરો એ ભરથાર; ઓ. ॥ ૭ ॥ વળણ. ॥ સાંભળી
ચમકી ચાતુરા, પતી પર ઉપજ્યું હેત; હાવો પીડિ જણતી હોતતો, પ-
રણી પીલર નવ રેહેત.

કડવું ૩૧ રાગ દુહાશ્ય દોલરો.

ઓત્રા દીઠી આવતી, અરજીનને સંતાન; ગટારગછને પુછતો પોતે
એ અભેમાન. ॥ રાગ ઉપરના કડવાનો. કુવર વાણી બોલીયો, મારા
વીરારે, પેલી કોણ આવે છે નાર; ઓ કુળના હીરારે; એના જીવું રૂપ
જેયું નથી, મા, જણે વીજળીનો ચમકાર; ઓ; ॥ ૧ ॥ એના પતીએ
શાં પુન્ય કર્યાં હશે, મા, કરેલાં જપ તપ પુન્ય દાન; ઓ; હીમાળે હાડ
ગાળ્યાં હશે, મા. વળી રીજ્યા હશે ભગવાન ઓ. ॥ ૨ ॥ ગટારગછ
તવ બોલીયો, મા, તમે કરેલાં જપતપ દાન, ઓ; હીમાળે હાડ ગાળ્યાં
તમે, મા, તમને રીજેલા ભગવાન, ઓ. ॥ ૩ ॥ એનો વૈરાટ રાજની
દીકરી, મા. જુઓ છે રૂપરૂપની ધામ. ઓ; બાધ આવી એ નારી તમ-
તણી, મા, રાણી ઓત્રા એનું નામ. ઓ. ॥ વળણ. એવું વચન
સાંભળી, ચમક્યો નર કુંવાર; પેહેલી હાવી જણતો હોત તો, ન નીક-
ળત ઘર બાહાર.

કડવું ૩૨ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા સુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, મેળાવડાનો મહીમાય. ॥૧॥ ઓત્રાએ કહ્યું રાયકાને, વીરા
ધીરજ ધારો; સાંઠ તમારી બેસાડીને, મુજને નીચે ઉતારો. ॥૨॥ બહુ જઈ
રોકું માહારા પતીને, તવ સાંઠને બેસાડી; વચ્ચે ને સણગાર બદલી લી-
ધાં, ગવાળામાંથી કહાડી. ॥૩॥ બીજે ગવાળો રૈકાને આપ્યો, માહારી
સાસુને દેજો; ઓત્રા વહુ આવીછે તમારી, માહારો સાસુને કેહેજો. ॥૪॥
કહીએ કે વહુ ગઈ છે તમારો. રાખ્યો છે તમસુત ખાળી; ચાલશે તે-
ટલું કરીને પોતે, પતીને લાવશે વાળી. ॥ ૫ ॥ પુન્ય તમારૂં આવશે
આડે, તો લાવશે સમજવી; સમજવ્યેજો નહી સમજે તો, વાંકી કરણી
કાઢાવી. ॥૬॥ એમ કહીને આપ્યો ગવાળો, રૈકો થયો વીદાય; ઓત્રા

રાણી સુર ભરેલી, કંથને રોકવા જાય ॥ ૭ ॥ આવતી દીડી સકળ સે-
ન્યે, ભીમે કયો વિચાર; ભલે આવી ભલે આવી, અભેમન્યુની નાર
॥ ૮ ॥ કુંવર યુદ્ધનું બીડું લેઇને, જીવ સરવના બાળે; સારું થાય જો
ઓત્રા રાણી, પતીને પાછો વાળે. ॥ ૯ ॥ સરવે સન્યા નજરે જુએ, એ
નહી મોહોટાનો ધર્મ; અમને દેખી નર નારીને, આવશે મનમાં સર્મ.
॥ ૧૦ ॥ એવું સમજી પ્રરોધે, સર્વને સાન બતાવી; પછી પોતે જઈ
આધો ઉભો, શેન્ય ખસ્યું હેત લાવી. ॥ ૧૧ ॥ ગટારગછ રથનો હાંક-
નારો, તેને પણ કરો સાન; ઓત્રા આવે એટલે ખસજો તું, છો રહ્યો અ
ભેમાન. ॥ ૧૨ ॥ એમ કરી સહુ અળગા ઉભા, ઓત્રા સપાટે ચાલી;
હસ્તે મોઢે માનુનીએ, ઘોડાની લગામ ઝાલી. ॥ ૧૩ ॥ એટલે નંદન
હેડંબાનો, રથપરથી ઉતરીયો; રાશ પરોણો રથમાં મુકી, સેન્ય વીશે
પરવરીયો. ॥ ૧૪ ॥ એટલે અભેમન્યુ એમ બોલ્યો, છો કીયા નરની
નારી; કોઈ જનેતાની જાણેલી, કોણ રાયની કુંવારી. ॥ ૧૫ ॥ એવું સાં
ભળી મધુર બોલે, બોલી મુખ વચન; કેઈ નારીનો નાથ તમે છો, કીયા
રાયના તન. ॥ ૧૬ ॥ અભેમન્યુ કહે ઓત્રા કુંવરના, છેએ પુજનીક
પાત્ર, સુદ્રષ્ટા થાય સાસુ અમારી, વૈરાટના જમાત્ર. ॥ ૧૭ ॥ તવ ઓત્રા
કહે સુભદ્રાજી, થાય છે સાસુ માહારી; અરજીનજી બાણાવળીના, દીક
રાની હું નારી. ॥ ૧૮ ॥ એવું સાંભળી અભેમન્યુને, ઉલટ આવી અ
પાર; આવી ત્યારે શીદ મોડી આવી, મુજ મન ગમતી નાર. ॥ ૧૯ ॥
શેન્ય લેઈ હું રણમાં આવ્યો, હવે નહીં ઉપાય; મીથ્યા મુજને રોકી
ઉભાં, અણુઘટતું દેખાય. ॥ ૨૦ ॥ ઓત્રા કહે અણુઘટતું દીસે, તેમાં શી
છે નવાઈ; યુદ્ધે ચઢીને હાથે કરીને, તમે માંડી છે લવાઈ. ॥ ૨૧ ॥ જો
સારું દેખાડવું હોય તો, પાછા વળો મુજ કંથ; નાનપણમાં શાં લઢવાં વ-
ઢવાં, ઝાલો તંબુનો પંથ. ॥ ૨૨ ॥ અભેમાન કહે સુણ અબળા, સમ
જ્યા વણ વદે એમ; બીડું લેઈ રણ યુદ્ધ ચઢેલો, ક્ષત્રી પાછો વળે કેમ
॥ ૨૩ ॥ બીડું આવી બેશી રહે ધરમાં, કાયરનું એ કામ; જનેતાનું
ઉદર લાજે, બોળાય બાપનું નામ. ॥ ૨૪ ॥ તંબોળ બદલે કહેવાય
લાહાળા, તો પછી જીવ્યું વ્યર્થ; મનુશનો દેહ ધારણ કરી, કાંઈ ન સરીયો
અર્થ. ॥ ૨૫ ॥ જણે તો હરોજન જણજે, કાં દાતા કાં સુર; નહીંતો રંડા
વાંઝણી સારી, ગુમાવે નહીં નુર. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચન જ્ઞાની પુરૂષ-
નાં, માટે ન ખાવી ગાળ; યુદ્ધે ચઢેલો પાછો વળુ તો, નહીં અરજીનનો
બાળ. ॥ ૨૭ ॥ માટે મીથ્યા મેહેનત મુકો, તંબુએ પાધરાં જવો; સમા

વહાલાને શેન્ય જીએ છે, સરમ મનમાં લાવો. ॥ ૨૮ ॥ સંસાર વેહેવા-
રની રીત કેવી, તે નથી જાણતાં મમે; સરમ મરીયાદામાં રહેવું, એ
અખળાનો ધર્મ. ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, જાણું છું સ્ત્રી ધ-
ર્મ; ધરખાર બેઠું દુલવા ત્યાં. કેવી રાખવી સર્મ. ॥ ૩૦ ॥ સરમને શું
પાથરવી કે, સરમ શું હોડાય; સંસાર વેહેવાર સારો ચાલે તો, સરમ
ધરમ સચવાય. ॥ ૩૧ ॥ મરીયાદામાં રાખવી હોય તો, પાછા વળો
મુજ નાથ; તે વીના નહીં લગામ છોડુ, કેમ જાલ્યો તો હાથ. ॥ ૩૨ ॥
એટલે બોલ્યો અભેમન્યું, માનુની મુમત મુકો; કોઈનો પાછો વાળ્યો
ન વળુ, મરીયાદા શીદ મુકો. ॥ ૩૩ ॥ વળી સ્વભાવ આકળો હોયે,
પુરૂશનો અપાર; માટે સમજી લગામ મુકો, નહીં તો ખારો માર. ॥ ૩૪ ॥
એટલે ઓત્રા હશીને બોલી, બોલ નીકળીયો હાવો; મારશો તો માંથા-
ના મુગટ છો, મુજને વીતે લાહાવો. ॥ ૩૫ ॥ હાથ તમારો મુજને અડે,
તો થાવું પાવન; એ વાતની નથી સોસના મુને, આનંદ પામે મન. ॥ ૩૬ ॥
અભેમન્યુ કહે સાંભળ નારી, ચાર હડયો જગમાંય; રાજહઠ બાળહઠને
જોગી હઠ, સ્ત્રીહઠ પણ કહેવાય, ॥ ૩૭ ॥ તેમાંની બે હઠ મુજ પાસે. તે
સમજે વીવેક; માટે હઠ લેઈને નહીં જીતો, તમ પાસે હઠ એક ॥ ૩૮ ॥ હરી
ફરીને સ્ત્રી હઠ તારી, મારી હઠ બે બતાવું; બાળક હઠેને રાજહઠે,
તુજને જીતી જવું. ॥ ૩૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી; સાંમળો મુજ વી-
વેક; તણ હડયો છે માલ્યરામાં, તમથી વધારે એક. ॥ ૪૦ ॥ રાજની
પુત્રીને રાજની રાણી, તેથી રાજહઠ માહારી; બાળક છું તે બાળહઠ બીજી
ત્રીજી સ્ત્રીહઠ ભારી ॥ ૪૧ ॥ બેહઠ તમારી તણ હઠ માહારી, માટે નહીં
પડું પાછી; અરજીનની નીશાળે ભણેલી, ન જાણશે મને કાચી. ॥ ૪૨ ॥
એવું વચન સાંભળીને, કુંવરે જાણી પુરી; દેખાય નાહાની પણ બોલવામાં
દીસે બહુ બાહાદુરી. ॥ ૪૩ ॥ અભેમાન કહે ઓ અખળા, માહારો નથી
ડિપાય; રણ ચઢેલો ન વળું પાછો, વળુ તો ઈજ્જત જાય. ॥ ૪૪ ॥ તુજ
પર મુજને પ્યાર થણો છે, પણ વીધાતાની ટાંક; હુ રણ ચઢીયો તું મોડી
આવી, બેના ભવીશનો વાંક. ॥ ૪૫ ॥ એવે આવ્યાં આંખે ઝરઝરીયાં
હસ્ત જાલ્યો તે કાંસુ; પીડિનાં એવા વચન મુણી, ઓત્રાને આવ્યાં
આંસુ. ॥ ૪૬ ॥ વળણુ: ॥ આંસુ અતીશે આવીયાં, ફતી કંથને આણુ;
વઢે વલ્લભ એ તારણી, તજવા બેઠી પ્રાણુ

કડવું રાગ ૩૩ પરજનો.

તમે આલો તો કાઢું માહારા પ્રાણુરે, માહારી નણુદિના વીરા; રથને
હાંકો તો ધરમરાયની આણુરે, માહારી સાસુના જાયા. ॥ ૧ ॥ રણમાં
રઝળતી શું મુકીને જાવો છો, આ અલબેલા નાથરે; પર પુત્રી નોહોતી
નાંખવી અપાયમાંને, નોહોતો ઝાલવો મુજ હાથરે. ॥ મહારી. ॥ ૧ ॥
સોળ કળાનો જેવો ચંદ્ર ખીરાજે સ્વામી, તેવી છે કાન્તી તમારીરે; હ-
સ્તીનાપુર સરખી ગાદી બેસવાની તેવી, અરધંગના હું છું નારી રે. ॥
માહારી ॥ ૨ ॥ રાજ્ય હંસલો મે તો જાણી કરાને પીઉં, કીધો પરણ-
તાં સંગરે; જો જાણતી હોત ખગલો ખાપડો તો મહારૂં, કદીએ ન રાખત
અંમરે. ॥ મહારી. ॥ ૩ ॥ હૈયામાં મુજને હોશ હતી કે પીઉં, બેસશું
જેડા જેડ રે; છ છ જનમનાં વેહેર ભાગવી રહ્યાં ને, સાતમે નડેછે રણ-
છોડરે. ॥ મહારી. ॥ ૪ ॥ નાંહાનપણમાં ગમે ખાવા પીવાનું ને, ગમે
પેહેરવું નવ રંગરે; ગ્રહસ્થાશ્રમના વૈભોગ મુકી આશું, લેહવા વઢવાના
ઉમંગરે. ॥ માહારી ॥ ૫ ॥ આશો ઉજમ તમને વઢવા તણો છે પીઉં,
જનમથી હડની વાતરે; ભીમ સરીખા કાકા છે વઢનારા વળી, અરજીન
સરીખા છે તાતરે. ॥ માહારી. ॥ ૬ ॥ મટોરગચ્છ સરખા ખંધુ વઢનારા
પીઉં, સસરા વૈરાટ રાયરે; તેમ છતાં તમે આગળ પડ્યા તે તો, મા-
હારા ભવીશે ભુલાયરે. ॥ માહારી. ॥ ૭ ॥ શારા શુકનમાં મુને મોહરે પ-
ધરાવીને, પરણાવા બેઠો માહારો ખાપરે; તેરે વેળા મને કેમ નવ ડં-
ર્યો પીઉં, કારમો કાણુડો સાપરે. ॥ માહારી ॥ ૮ ॥ નાનપણમાં મારો
રામજી રૂઠ્યો તે, પરણ્યાનું મીઠળ નથી છુટયુરે; સુખની લેહેરમાંતો
કેહેર થવા બેઠો, ભુંડું ભવીશ માહારૂં પુટયું રે. ॥ મહારી. ॥ ૯ ॥
ચકાવો ઘડ ચોરી રચ્યો છે પીયુજ, ભાણુડે પોંખાશેરે; ખાણુરૂપી ત્યાં-
તો લોહુ વઘુટે તમે, રૂધીર વરણા થૈ જશેરે. ॥ માહારી. ॥ ૧૦ ॥ ચ-
કાવે ચઢશે ત્યાં માર ખાઇ પડશે ને, અવછરા લેઈ જશેરે; આજપછી
મોહું નથી દેખવાનો આતો, છેલું દરસણુ દુલભ થાશેરે. ॥ માહારી. ॥ ૧૧ ॥
અગમ નીગમ મુને મુજે છે પીયુજ, નહીં મુકે દુશમન લોકરે; માઠાશુ-
કને મને ઘણા થયા છે મારે, જીવતા આવ્યાની આશા ફાકરે. ॥ માહારી
॥ ૧૨ ॥ અરેરે જોખન માહારૂં કેમ જળવાશે પીઉં; વેહે લેહેરી થઇ
લાગેરે; હુરે અભાગણી રડીશ રૂજની તે, તમ ભીડ ક્યાંથી ભાગેરે.
॥ મહારી ॥ ૧૩ ॥ રૂપ રંગ રૂપી માહારી પુષ્પની વાડી તે, દીવશે દી-

વશે કરમાયરે; માળી વિના પુષ્પ વાણાય નહીં તેથી, દીનદીન કરમાઈ
જાય રે. ॥ મહારી ॥ ૧૪ ॥ પેહેરો ઓઢીને હું હરી ફરી નહીં, નાજેયું,
સૈયર સમાણી રે; સાસરેયાં પીઘરે પીઘરથી સાસરે હું, આવી નહીં ધું-
ધટ તાણીરે. ॥ મહારી ॥ ૧૫ ॥ હાથ ઝાલીને મુને અધવચ મુકી પી-
ઉછ, એ નહીં રાજનાં રીતરે; સદા દુખીઅણને દગા દેઈ દુખ દો છો
સ્વામી, તોડો છો પરણ્યાની પ્રીતરે ॥ મહારી. ॥ ૧૬ ॥ આ છખી ફ-
રીને હું નથી દેખવાની સ્વામી, દેખું તો પાધરા પાસા રે; રંક રામાને
શિદ્ધ રડતો મુકોછો પિઉછ, ભાગોછો ભવો ભવનિ આશા રે; મહારિ
॥ ૧૭ ॥ તમ વીના કરવાનું ઠેકાણું નહીં માહારે, ના વળે શીતળ છા-
યા રે; છંવટ ખાળ્યા નહીં ખળોતો પછી, કંથ વીયોગે પાડુ કાચારે. ॥
માહારી, ॥ ૧૮ ॥ વળણુઃ ॥ કાયા પાડુ કંથજી, આંસુ વહેયોધાર; વ્યા
સ વલ્લભ વાણી વદે, કહેછે નર કુવાર.

કડવું ૩૪ રાગ ઊપરનો.

ગોરી મહારિ મુઠા ઘોડલીયાની ખાગરે, કુવરી વૈરાટની રે; આ મા-
હારા રથને જવાનો દોને માગરે, કુવરી વૈરાટની રે. ॥ ટેકઃ ॥ ઉભાં છો
સામાને રડોછો રામા તેથી, આવે નીરદયને દયાયરે; કામળા કંઠથી કર-
ગરોછો પણ, હવે નથી ઉપાયરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૧ ॥ રડી રડીને મને શીદ્ધ
રડાવોછો, સળગે હૈયામાં હોળીરે; વણ વહનીએ મને ઉભો ખાળે છ ને
કલેશ કરેછે ચોળીચોળીરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૨ ॥ તુજ પેઠે મુજને પણ હોંશ
હતી કે ગોરી, બેશાશું જોડા જોડરે; છ છ જનમ વીતીસાતમે જન્મ પુ
ઠે, પડ્યો મામો રણજોડરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૩ ॥ એરે મામાએ મન ગમતુ
ક્યુંને ગોરી; જુઠાં વચન વરણાવ્યારે; મનની હોંશ બેના મનમાં રહીને
મામે, પાટા બાંધીને પરણાવ્યારે ॥ કુંવરી. ॥ ૪ ॥ પણ એકવાર જો
હું આવું છું જીવતો ગોરી, જો લાવે આપણો ઈશર; તો તો મોસાળ પે-
હેલું ઉજડ કરને છેડું, કળ્ણ મામા કેર શીશરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૫ ॥ તે
પછી તાહરી હું સંભાળ લેઉ ગોરી, પછી સકળ વેહેવારરે; ત્યાં સુધી
મુજ જીવને જંપ વળે નહીં, હઠીલો ક્ષત્રી કુંવારરે. ॥ કુવરો. ॥ ૬ ॥
એક એકના મોઢા સામું જોઈ જોઈને ગોરી, મનની સંગાથે બળવુંરે;
જીવતા આવ્યાની આશા ઇષ્ટ કરાવે નહીંતો, પેલે ભવ મહાર તારે મ-
ળવુંરે ॥ કુંવરી, ॥ તુજ તાતને માહારા કાકા દેખે છે ગોરી, સરમ

આવેછે અતી મનમાંરે; કંકાશ કરી શાને કાળજી બાળો છો માહારૂં,
તપત ઉઠેછે બહુ તનમાંરે. ॥ કુંવરી. ॥ ૮ ॥ જગતને તમે શીદ હશા
વોછો, સામા જીએ શત્રુ લોકરે; ચાહતો તારો માહારી કાયા પડે પણ,
પાછા વળ્યાની આશા ફેકરે. કુંવરી. ॥ ૯ ॥ વળજી ॥ પાછો વળ-
વાનો નથી. હઠ મુકી દે નાર; વઢે વલ્લભ તવ પ્રેમદા, કરતી હાહાકાર.

—(૦૦)—

કડવું ૩૫ રાગ ઠાક્રી.

હારે બોલ્યા વૈશમપાયે વચન; સુણે પરીક્ષત રાયના તન; હારે વાં-
કા વચન પતીનાં સુણી; ધુસકા મુકી રડે છે તારૂણી. ॥ ૧ ॥ હારે પતી
દગો દેવાનો તેં ધાયો; માહારો સ્વારથ કે ન વીચાર્યો; હારે મને ભર્યારે;
અત્રીતમાંથી કાહાડી, ઉચા પરવતપરથી પછાડી. ॥ ૨ ॥ હારે પેટમાં
પેશીને મારી પાળી, મુને ઢીંચણમાંથી તેં ઢાળી; હારે સોડ તણો
ધાવ કીધો, દાવ રાખીને દગો દીધો. ॥ ૩ ॥ હારે એતો ટળવળવા
લાગી એમ, વનમાં ટીટોડી ટળવળે તેમ; હારે એતો કુખદરીઆમાં પે-
ઠી, બાગ ઝાલીને ગમળી બેઠી. ॥ ૪ ॥ હારે એતો પાશાણુ શીશ પછા-
ડે, ખેંચો મુસ્તકના કેશ કાહાડે, હારે કાલાં કાલાં વચન ઓચરતી, ત્રાસ
ભરેલા વીલાપ કરતી. ॥ ૫ ॥ હારે રામા રૂદે ફાટે તેમ રડતી, મુને કંથે
મુકી રખડતી; હારે માહારૂં આ રણમાં કોણુ બેલી. પરણ્યો પીઉ જયછે
મુને મેલી. ॥ ૬ ॥ હારે એવું જોષ કહે રાજ કુંવાર, હવે હઠ મુકીદો
નાર; હારે એવું વચન પતીનું સુણી, ઉલી થઈને કેહેછે તારૂણી. ॥ ૭ ॥
હારે સ્વામી શીખામણુ દો વીચારી, તમે જવોછો વણુ મોહોતે મારી;
હારે સ્વામી હઠીલા ન થાઓ ઝાળ, યુદ્ધની રઠ મુકો માહારાજ. ॥ ૮ ॥
વળજી ॥ રઠ મુકીદો યુદ્ધ તણી, ઓરે બાળા રાય; વઢે વલ્લભ ઓતા
સુણો, વીક્ષાપનો મહીમાય.

કડવું ૩૬ રાગ બાળારાજરે.

મને મારીને રથડા ખેડ, બાળા રાજ રે; નહીતો યુદ્ધ જોવા સંગ
તેડ, બાળા રાજ રે. ॥ ૧ ॥ રથ રખાવું તેમ રાખ, બાળા રાજ રે; ન-
હીતો માહારી રૂદે પર હાંક. બાળા રાજ રે. ॥ ૨ ॥ મને આપ્ય તારી ત-
રવાર, બાળા રાજ રે; કરૂં કૌરવનો સંહાર, બાળા રાજ રે. ॥ ૩ ॥ મને

આપ ઢળકતી ઢાલ, બાળા રાજ રે, મને સાથે લેઈને ચાલ, બાળારાજ રે. ॥ ૪ ॥ હું તો અગણીત ગુણને ગણેલી, બાળા રાજ રે; વ્યંઢળ મે-
હેતાની વિદ્યા ભણેલી, બાળા રાજ રે. ॥ ૫ ॥ તમને એકલા જવા નહે-
ઉં, બા. હું તો ધનુશને બાણ લેઉં, બાળા. ॥ ૬ ॥ મુને માઠા થયા
છે શુકન, બાળા. માટે સમજે સાસુડીના તન. ॥ બાળા ॥ ૭ ॥ માહારાં
કીયાં જનમનાં કત, બાળા. કુએ ઉતારી વાઢયાં વ્રન. ॥ બાળા ॥ ૮ ॥
જેમ હરણી ટાળથી ટાળી, બાળા. પેટમાં પેશીને મારી પાળી.
બાળા. ॥ ૯ ॥ મને ઢીચણીએથો ઢાળી, બા. મને વૈભોગમાંથો બાળી.
બાળા. ॥ ૧૦ ॥ ધરી અમ્રીતને લઈ લીધું, બા. આપી વીશ્વાસને
વીખ દીધું. બાળા. ॥ ૧૧ ॥ મને કીયાં કીયાં નડ્યાં પાપ, બા. કાંતો
નડયો કોઈનો સ્થાપ. બાળા. ॥ ૧૨ ॥ મેં શું ગંગામાં ધોયુ મળ મુત્ર,
બાળા. માહારાં ભાગે બધુ ધર શુત્ર. બા. ॥ ૧૩ ॥ મેં શું અલડાવી વિપ્રના
થાળ. બા. મેં શું મળતાં ભાગ્યાં વેવીશાળ. બા. ॥ ૧૪ ॥ મેં શું તોડી
સરોવર પાળ. બાળા. મેં શું ધાવતાં વછોડ્યાં બાળ. બા. ॥ ૧૫ ॥
કોઈને કુખે દેઈ શું ધર્યો ગર્વ, બા. મેં શું હુનાળે ઉઠાડી પર્વ, બા.
॥ ૧૬ ॥ મેં શું છાણે છાણું ભાગ્યું, બા. તેવું પાપ આવીને શું ભાગ્યું
બા. ॥ ૧૭ ॥ તે વીના છેક આમ ન હોય, બા. માહારાં નમળે બેલી કો-
ય. બા. ॥ ૧૮ ॥ મને સુજી એગમની પેર, બા. તમ આવવાના નથી ધેર
બા. ॥ ૧૯ ॥ પછી દિવસ માહારા કેમ જાય, બા. માહારાં જોબન કેમ સ-
ચવાય. બા. ॥ ૨૦ ॥ માહારા ફરકે છે સોચન. બા. આવે રંડાપાના દન
બા. ॥ ૨૧ ॥ એવા દહાડા શી રીતે જાય, બા. ખાતે પીતે શરીર સો-
સાય. બા. ॥ ૨૨ ॥ વિધવાનું સગું કોણ થાય. બા. જેનીને તેની ઠેસો
ખાય. બા. ॥ ૨૩ ॥ સ્વામીવાળા તો સોનાયા મોંઘી, બા. કંથ વીનાની
કુશકાથી સોંગી. બા. ॥ ૨૪ ॥ વીધવાનું જગત સહુ ઝેરી, બાળા,
થાય વાડનો કાંટો વેહેરી, બા. ॥ ૨૫ ॥ વીધવા જ્યાં જ્યાં ડગ ભરે,
બાળા. ત્યાં ધરતી ભારે મરે, બાળા. ॥ ૨૬ ॥ પાલવ અડતાં લા-
ન્છન લાગે, બાળા. ઉપર આલ ભડાકે લાગે, બાળા. ॥ ૨૭ ॥ કરી
જુઓ એ સર્વ વીચાર, બાળા. માહારા છુટી પડે અવતાર. બાળા.
॥ ૨૮ ॥ કહી રથશું શીશ પછાડે, બાળા. એતો મુસ્તકના ઠશ
ઠાહાડે, બાળા. ॥ ૨૯ ॥ એવું રૂદન બહુ આરંભ્યું, બાળા. ગંગા
જમુનાનું નીર થંભ્યું, બાળા. ॥ ૩૦ ॥ ત્યાં તો વાવલીયો નવ વા-
હાય. બા. હાથી ઘોડા તે ઘાસ ન ખાય. બાળા. ॥ ૩૧ ॥ ચારે દીશાયે

રડતાં સ્વાન. બાળા.બધી ભોમી ભાસે સમશાન. બાળા.૥૩૨૫આવી
વાદળાં છાયાં ગગન, બા. લાગે ઉદાશી સર્વને મન. બાળા .૥૩૩૫વ-
લણુ. ॥ ઉદાશી કુરુક્ષેત્રમાં, લાગે અપરંભપાર; વહે વહ્નલ તેણે સમે-
ઢહે છે નર કુંવાર.

કડવું ૩૭ રાગ સૈવૈઆનો.

વૈશમપાથે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચકાવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અતી કલપાંત જોધને બોલ્યો
અરજીનનો કુવાર; જરાક વેહેલી આવી હોતતો, ન નીકળત ઘર બહાર.
૥ ૨ ॥ હવે નથી ઉપાય માહારો, આવ્યુ છે મુખ પાન;તેતો ઠરે કો-
હલા આવેલા,નામ શાનું અભેમાન. ॥૩॥ તે માટે તું હડ મુકી દે,મા-
હારે તારે સંસ્કાર; વૈભોગ લેવા આટલું યત્ન, કરે છે તું નાર. ॥ ૪ ॥
પણ વૈભોગ બ્યાધી તે ઉપાધી, મીથ્યા સંસાર સુખ; જેટલું જેટલું સુ-
ખ તું માને, તેટલું જણજે દુખ. ॥ ૫ ॥ મોહોટા મોહોટા સંસાર તજ,
તે શુભ કરણી સારું, સંસારના વૈભોગ ધણે, તેને અતી અધાર. ॥ ૬ ॥
એવું સાંભળી ઓત્રા બોલી, તજવો કીયો સંસાર; અનીની જેણે તજ
તેણે, તજ્યો બધો વેહેવાર. ॥ ૭ ॥ મોહોટા મોહોટા જ કેહેવાયા, તેણે
નથી તજ નારી, ઇંદ્ર કુબેરને વરણ અગ્ની, તે સરવે સંસારી. ॥ ૮ ॥
બ્રહ્માએ બ્રહ્માણી રાખી, લક્ષ્મી વીણુ દેવે,મહાદેવજી યોગી હતા પણ
ઉમીયા રાખો એવે. ॥ ૯ ॥ નારી વીના સંસાર કયાંથી, નારીથી થયું
જગત; નારીથી જ્ઞાની અવતરીયા, નારીથી થયા ભગત. ॥ ૧૦ ॥ નારી
વીના કોણ થયેલું, બતાવો મુજ નાથ; સ્વરગ આપવા વાળી નારી,
સાચી માનજો વાત. ॥ ૧૧ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, બોલ્યામાં બા-
હાદુર આપ; પણ જો હું પાછો વળુતો, બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૧૨ ॥ પા-
નને બદલે કેહેવાય કોહલા, માટે જવું છે ઠેઠ;નામ લાજે મુજ તાત ત-
ણુને, લાજે જનુની પેટ, ॥ ૧૩ ॥ રણ ચડયો પાછો ન વળે, તેનું નામ
છે સુરો; તે સુરાતણુ જોધને જીવું,તો તોજન્મ અધુરો. ॥ ૧૪ ॥ યુધ્ધે ચ-
હતાં મુજ માતાએ, બહુ કીધું કલ્પાંત; તેનો ખાજ્યો ખાજ્યો નહીં હું,
સમજવે ન થયો શાંત. ॥ ૧૫ ॥ હવે તારો ખાજ્યો ખળુતો વીશ્વની
કેહેણી થાય; કેહેશે બહુ રડીને થાકી, પેતાની જનેતાય. ॥ ૧૬ ॥ તેની
જરાએ દયા ન આવી, તેનો ખાજ્યો નવ ખળીયો; કેહેશે કે નારીનું

મોડું દીકું, એટલે પાછો વળીયો. ॥ ૧૭ ॥ માતા કરનાં માન્યની વધી,
 કામમાં લખધાયો કામી; એવી કેહેણી લાગે મુજને, પડે ખરામાં ખા-
 મી ॥ ૧૮ ॥ પછી જીવું તેણે મુવા જોવો, તે જીવડું ધીક્કાર; માટે
 નહી ખળુ પાછો નહી વળુ, હઠ મુકીદો નાર. ॥ ૧૯ ॥ એટલે ઓત્રા
 રાણી વાણી, વદી તેણી વાર; તમે સોગન લેધને બેઠા, ઓ માહારા ભ-
 રથાર. ॥ ૨૦ ॥ હવે માહારા ઉપાય નથી, ઓરે માહારા નાથ; પાછા
 વળવા નહો કહું તમને, પણ એક સાંભળો વાત. ॥ ૨૧ ॥ યુધ્ધે જીવું
 હોય તો તમે જાણે, પણ મુજ કપી કાપો; તમારી કને લઉં છું માગી, પુ-
 ત્ર મને એક આપો. ॥ ૨૨ ॥ ઇશ્વર ઇચ્છાએ પુત્ર થશે તો, સરશે સં-
 સારી કામ; મહારી તમારી ક્રીયા તે કરશે, રહેશે જગતમાં નામ. ॥ ૨૩ ॥
 તે માટે રતુદાન દો મુને, વાધે ભલું ધર શુત્ર; મુજ મનને ભાસે છે એવું,
 નીશ્ચે મવાનો પુત્ર. ॥ ૨૪ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, આને શું વદી
 વાણ; રણ જતાં નારીને ન અડીએ, નારી તે નર્કની ખાણ. ॥ ૨૫ ॥
 ખરા નર નારીને ન ગાંઠે; નારીછે ગોખડ માત્ર; તે માટે કેમ કહ્યું કરીએ,
 નર્ક છે નારી માત્ર. ॥ ૨૬ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા નારી, સમજીને વદો
 વાણ, અભીમન્યુ કહે સમજીને કહું છું, સૌ નારી નર્કની ખાણ ॥ ૨૭ ॥
 ઓત્રા કહે હજી સમજીને બોલો, ઓરે સ્વામી સુપાત્ર; કુંવર કહે ખાણ
 મોહોટી, નર્કની નારી માત્ર. ॥ ૨૮ ॥ ઓત્રા કહે હું કહીશ ત્યારે, રીસા-
 શો ભરથાર; રણધીર બોલ્યો કેહે કેહેવું હાયતે, ખરી વાતે નહી ખાર.
 ॥ ૨૯ ॥ એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, સાંભળો મહારી વાત; સૌ નારીને
 નર્ક કોહોછો તો, નારી તમારી માત. ॥ ૩૦ ॥ તમારો માતા માહારી
 માતા, સર્વની માતા નારી; અભેમાને તવ નીચુ બાલ્યું, ન્યાયની વાત
 વીચારી. ॥ ૩૧ ॥ ઓત્રાએ તવ મન વીચાર્યું, સ્વામીને માકું લાગે, એ-
 વું સમજ કેહેવા લાગી, કંથ તણે ભેદ લાગે. ॥ ૩૨ ॥ સાંભળો માહારા
 સુજ સ્વામી, હું અખજાની વાણ; તીછકારવી નવ ઘટે નારીને, નારીતો
 રત્નની ખાણ. ॥ ૩૩ ॥ તમારા સરખા રત્ન જોવા, પ્રાકમી પ્રગટ થાય;
 તેની જનતા નારી છે પણ, રત્નની ખાણ કેહેવાય. ॥ ૩૪ ॥ યોગાભ્યા-
 શી જ્ઞાની તપસ્વા, કેં સુરા કેં દાતા; કેં જન ભક્તો કંઈ દેવહાશી ર-
 ત્ન સરીખા થાતા. ॥ ૩૫ ॥ તે સરવે નારીના ઉદરથી, સુણો ચતુર સુ-
 જાણ; તે માટે સઘળી નારીને, ન કહેવી નર્કની ખાણ ॥ ૩૬ ॥ સમજ
 વી ખાણ રત્ન કેરી, વીચારી વદવી વાણ; તમારું કેહેવું પણ સાચું,
 છે નારી નર્કની ખાણ. ॥ ૩૭ ॥ જે નારીને પોટે જનમે, નાસ્તોદ નીર-

દય પાપી; અરળચંદા અધર્મો અન્યાહ, વીવેક હીન પણ માપી. ૧૩૮
 મરકરી ખોરો તરકરી ચોરો, અતી અવગુણ ધાણ; તેવાં પ્રાણીની જ-
 નેતા નારી, તે નારી નર્કની ખાણ. ૧૩૯ ॥ નારીનું એવું બોલવું સુ-
 ભ્ષી. ઢટી ગયો બધો તોડ; કુંવરે જણ્યું પ્રવીણ જાણ, કરી બતાવ્યો
 ફોડ. ૧૪ ॥ એનાં સાથે બોલી ચાલીમાં, હું તો નહીં બર આવું;
 એવું સમજીને કહ્યું એણે, ઓ અબળા હવે જવું; ॥ ૪૧ ॥ ઓત્રાએ
 કહ્યું સાંભળો સ્વામી, બુદ્ધી મુકી છે નેવ; એકજ વીચાર હરીફરીને,
 હઠ લીધાની ટેવ. ॥ ૪૨ ॥ એકજ પ્રકારની હઠ લેવો, બીજા નહીં વી-
 ચાર; તેવાને ચાતુર કોણ ગણશે, ઓ માહારા ભરથાર. ॥ ૪૩ ॥ આ
 ઉપરથી હું એમ સમજી, બુદ્ધી નથી વીશેશ; સઘળા રસ્તાને નવ જા-
 નો, વીચાર શકતી લેશ. ॥ ૪૪ ॥ એટલે અભેમન્યુ બોલ્યો, જણે છે
 મહુ કોય; પ્રેમદા કરતાં પુરૂષમાં શું, બુદ્ધી ઓછી હોય. ॥ ૪૫ ॥ ઓ-
 ત્રા કહે વીશેશ બુદ્ધો, પુરૂષમાં કયારે જણું; પ્રશ્ન પુછું તેનો ઉત્તર આ-
 પો, તો બુદ્ધી પરમાણુ. ॥ ૪૬ ॥ પછી હું જણીશ કે સમજીને,
 હઠ ઝાલી છે નાથ; તરત તંબુએ ચાલી જવાની, નહીં આડો કરે હાથ
 ॥ ૪૭ ॥ નમથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, પુત્ર આપીને જવો; હું તમ
 સાથે તમે મુજ સાથે, વચનથી બધાવો. ॥ ૪૮ ॥ એટલે બોલ્યો અભે-
 મન્યુ, તારે છે પુત્રની પ્રજા; પણ ઉત્તર થાય બુદ્ધીશાળીથી, તેવું પુ-
 છવું પ્રજા. ॥ ૪૯ ॥ માહારાથી ઉત્તર દેવાય નહીં તો, તારે દેવો પડ-
 શે; જો પછી ઉત્તર નહીં દેતો, ક્રોધ મને બહુ ચડશે. ॥ ૫૦ ॥ માહારા-
 થી ઉત્તર થાય નહીં તો, તુજથી ઉત્તર થાય; એવું પ્રજા પુછીને નારી,
 વેણ દીધું કરમાંય. ॥ ૫૧ ॥ ઓત્રાએ પણ વચન આપ્યું, તવ બોલ્યો
 રાજન; નારા પ્રજાનો ઉત્તર દેવા, સેહેજ છે માહારે. મન. ॥ ૫૨ ॥ ઉ-
 ત્તર આપીને જૈશ બુદ્ધે, તુજથી નવ રોકાય; ઉત્તર ના દેહ તો સુત
 દેઈ, મારે જવું વઢવાય. ॥ ૫૩ ॥ હવે પ્રેમદા પ્રજા પુછો, ઓત્રાએ
 જોડયા હાથ; ધ્યાન દેઈને સાંભળી લેજો, ઓરે મારા નાથ. ॥ ૫૪ ॥
 એકાદશી વ્રત આવીયું તે, દન પીત્રનું શ્રાધ, તે દીન ગર્ભનો દહાડો
 નારીને. એ વ્રજનો પડ્યો બાધ. ॥ ૫૫ ॥ શ્રાધ સારીને જમે નહીં તો;
 પીત્રને બાધ લાગે; શ્રાધ સારીને જો જમે તો, એકાદશી વ્રત ભાગે.
 ॥ ૫૬ ॥ તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદશ પાપ થાય; નારીને રતુ
 આપે નહીં તો, લાગે બાળ હત્યાય ॥ ૫૭ ॥ ત્રૈણે વાતમાં બાધ ભાસે,
 વીચારો વીવેક; ત્રૈણે કારજસીધ કરવાં, રહેવા ન દેવું એક. ॥ ૫૮ ॥

બે કાજ કરીએ એપર હરીએ, તો તે નહી ચનરાઈ, ત્રેણે કરવાં ને
બાધ ન બેસે, તેની બુદ્ધી સવાધ. ॥ ૫૯ ॥ અભેમાને વીચાર કરી,
ધારી જોયો વિવેક; તો પણ એને કાંઈ ન સુજ્યું, રસ્તો ન જડીયો એ-
ક. ॥ ૬૦ ॥ વળણુ: ॥ રસ્તો કાંઈ જડયો નહી, કુંવર મન અકળાય;
વઢે વણ્ણભ શ્રોતા સુણો, પ્રણોતર કથાય. ॥

કડવું ૩૮ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; બોલ્યો અભે-
મન્યુ મુખ એમ, આનો ઉત્તર થાયે કેમ. ॥ ૧ ॥ મોહોટા મોહોટા મ-
થીને મરે, પણ ઉત્તર કોઈ ન કરે; પુછ્યું પ્રણુ તેં કચલું અતી, તેનો
ઉત્તર જડવાનો નથી. ॥ ૨ ॥ એક મુકી દે એકાદશી, તેતો આંટી એ
માં નથી કશી; તવ આત્રા બોલી મુખે એમ, એકાદશી તે મુંકાય કેમ
॥ ૩ ॥ એક મુકીને એક શીઘ રાખે, તેમાં શાની ચતુરાઈ દાખે; કરે
એક ખરું એક ખોટું, તેનું અજ્ઞાન જણવું મોહાટું. ॥ ૪ ॥ જેમ વેદમાં
ભેદ અપાર; કહે સાકાર નીરાકાર; તેમાં એક જુદું એક સાચુ, કહે તે
તણું ભણતર કાચુ. ॥ ૫ ॥ ભણે શટ શાસ્ત્ર ચાર વેદ, પણ તે નહી સ-
મજેલો ભેદ; તેથી એક ખરું એક ખોટું. કહે તેને તો પાતક મોહોટું. ૧૬
સર્વ વચનનો સમજે ભેદ. તેતો ભણ્યો છ શાસ્ત્રને વેદ; પુછ્યાં પ્રણુમાં
જે ત્રણ ટાંણાં, તે તો સાચવે સુજ્ઞ જ શાણા. ॥ ૭ ॥ તવ અભેમન્યુ એમ
બોલે. નહી તારૂણી કે તુજ તાલે; આપો ઉત્તર તો મન માને, હવે વા-
ર કરો છો શાને. ॥ ૮ ॥ બોલી આત્રા બોલેલું આપો, મને પુત્ર તમે
એક આપો; પછી ઉત્તર કરું સ્વામી, મને જણશે નહી હરામી. ॥ ૯ ॥
તવ અભેમાને વીચાર્યું, કેરા તંબુ તણાવવા ધાર્યું; જોયું શેન્યના
સામુ છેક, થઈ ભાઈશું દ્રષ્ટી એક. ॥ ૧૦ ॥ કરી માયાવીને તવ
સાન, આંચો ભીમ તણો સંતાન; તવ આડુ જોઈને કેહે છે, વીરા
વામાં અતી હઠ લે છે. ॥ ૧૧ ॥ માટે તંબુ તણાવો બ્રાત, બોડી દ્રષ્ટીએ
કીધી વાત; સુણી મટાડગછ સંચરીયો, પોતે શેન્ય વીશે પરવરીયો.
॥ ૧૨ ॥ કરી શેવકને આગનાય, જવો જૈ તંબુ તાણો ત્યાંય; કાંઈ કર
તાં સુધરે કામ; રહે અભેમન્યુનું નામ. ॥ ૧૩ ॥ તવ શેવક લોક સંચ
રીયો, કેરા તંબુ તાણી ત્યાર કરીયા; પછી દાસો થયા વીદાય, તવ રથેથી
ઉતર્યો રાય. ॥ ૧૪ ॥ મુકી આત્રાએ અશ્વ લગામ, જઈ તંબુ કર્યો વી-

શ્રામ; તવ કષ્ણ પ્રભુ પાતાળ, કીધો વીચાર દીનદયાળ ॥ ૧૫ ॥ મા-
હારે કરવો ભાણેજનો દ્વંશ, પણ રાખવો ભકતનો વશ; કદી નરનારી
સુખ આદરશે, થોડી વેળામાં અર્થ શું સરવે. ॥ ૧૬ ॥ એવું જાણ્યું શ્રી
અવીનાશ, ટકાવું બેઠિને છ માસ; કરી સુર્ય ઉપર આગનાય, સ્થંભી
રહેજે ત્યાંને ત્યાંય. ॥ ૧૭ ॥ ખટ માસ લગી રવીદેવ, ખસવું નહીં અ-
વશ્ય મેવ; પછો જમપર કણ્ણા કીધી, એક અંજળી જળની લીધો.
॥ ૧૮ ॥ મુખ વાણી વધાધનશામ, પશુ પક્ષી પતંગ તમામ; દેવ દાનવ
માનવ કીટ, થાજે આળસ નીંદ્રા અદીક. ॥ ૧૯ ॥ ક્ષુધા પીપાસાને દ-
સ્ત, થાજે લઘુ શંકા સૈતહસ્ત; થાશે નહીં વેળા કવેળા બ્રાન્તી, રહેજે
નીરવરતીને શાન્તી. ॥ ૨૦ ॥ એમ કહી જળ આચમન કીધું, પછી
જળ ફરીથી લીધું; એમ જાણ્યું જદવરાય, દીવશે કદી ગર્ભ ધરાય,
॥ ૨૧ ॥ તેવા ગર્ભની પ્રજા જે થાય, તે તો વર્ણસંકર અજ્ઞાય; તેનાં અ-
વળાં હોયે લક્ષણ, કરે ખોટી વસ્તુ ભક્ષણ. ॥ ૨૨ ॥ થાય અધરમીને
અન્યાધ, શુભ મારગ સમજે ન કાંધ; એવી વરણસંકર પ્રજાય, દીવશે
ગર્ભ રહેવાથી થાય. ॥ ૨૩ ॥ નહીં દીવશે મનુશંધર્મ, પશુ પક્ષીને કી-
ટનું કર્મ; એવું સમજીને ભુગદાધાર; ત'બુપર વરસાવ્યો ધુમાર. ॥ ૨૪ ॥
તેથી નાવે સુર્યનો બાધ, એવું કાર્ય કર્યું નીરવાદ; કરી કણ્ણા દીનદયા-
ળ, કર્યું કામ રહી પાતાળ. ॥ ૨૫ ॥ વળણ. ॥ પાતાળ રહી કારજ કર્યું
સાંભળને તું રાય; ભકતને આધીન ભુધરો, વ્યાસ વક્ષભ ગુણ ગાય. ॥

કડવુ ૩૯ રાગ ધોળનો.

બોલ્યા બોલ્યા વૈશમપાયે વચનરે, સાંભળ સાંભળ પરીક્ષત રાય-
ના તનરે. ॥ ૧ ॥ નરનારીને ઉપજ્યું હેત અપારરે, પ્રેમ ધરીને, માંડ્યો
શુભ સંસારરે. ॥ ૨ ॥ રમતાં જમતાં બહુ વેળા વીતી નેટરે, પ્રભુ કપાયે
ઓત્રાને ગર્ભ રહ્યો પેટરે. ॥ ૩ ॥ પરીક્ષત રાયના, ગર્ભ તણી એ કથાય
રે, શ્રદ્ધા રાખી સુણો તો વંશ વૃદ્ધી થાયરે. ॥ ૪ ॥ જેણે રાખ્યો ધર્મ
પાયો એકરે, કળીયુગને તો, વાપવા દીધો નહીં છેકરે. ॥ ૫ ॥ સપતા
સુણી, પ્રભુ પદ પામ્યો જેહરે, શ્રોતા સુણતાં મનમાં ધરે સદેહરે. ॥ ૬ ॥
હાશજ સમજે તે જન નરક પળાયરે, પરીવાર ખુવે, અનધન નાસ્તી
થાયરે. ॥ ૭ ॥ શ્રદ્ધાળુ જન, સુણી કરે પુન્ય દાનરે, તેને પ્રભુ, આપે સુખ
સંતાનરે. ॥ ૮ ॥ શ્રોતા જનના, પુરણ પોહોઆ કોડરે, સરવે સભા, બો-

લો જેને શ્રી રણછોડરે. ॥ ૯ ॥ વળણ. ॥ સકળ સભા જય જય વદો,
વંશની પ્રદ્વી થાય; વ્યાસ વદ્ધિભ મુખ ઓચરે, જેને શ્રી જગરાય. ॥

કડવું ૪૦ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પર્વ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ છ માસ સુખ સંસારનું લીધું,
મર્લ રહ્યો રૂડી રીતે; ઓત્રાને મન આનદ થયો, પાવલે પડી પ્રાંતે. ॥ ૨ ॥
ઓરે માહારા પ્રાણ પતીજી, વાંધ્યુ ભલુ ધર સુત્ર; તમારા પ્રધાને પુ-
ન્યે કરીને, આપશે પ્રભુ પુત્ર. ॥ ૩ ॥ જીભડી મારી ઠાપવી ઘટે, કઠોર
વચન કેહેતાં; રાખજે સદાએ કૃપા દ્રષ્ટી, હાથ હૈયાં નથી રેહેતાં. ॥ ૪ ॥
ઓરે પતીજી ઓરે પતીજી, દારણ આંચું દુઃખ; ચાર ઘડો કાજે કરી
પ્રીતી, ફરી કયાં દેખીશ મુખ. ॥ ૫ ॥ એમ કહીને રડવા લાગી, આંસુ
વહે યોધાર; અભેમન્યુએ સમજવીને, છાનો રાખી તે વાર. ॥ ૬ ॥ પ-
છી અરજીન સુત એમ બોલ્યો, વહેલું વચન થાયો; પ્રણ તમોએ જે
પુછ્યું છે, તેનો ઉત્તર આપો. ॥ ૭ ॥ ઓત્રા કહે ઓ કંથ માહારા, સાં
ભળજે ધ્યાન દેધ: પ્રણનો ઉત્તર સેજમાં છે, શાસ્ત્રનો આધાર લેધ.
॥ ૮ ॥ એકાદશી વૃત આવીયુ તે, દન પીનું સ્નાધ, સ્ત્રીને દન હોય
મર્લનો તે, ત્રણનો પડીઓ બાધ. ॥ ૯ ॥ સ્નાધ સારીને જમે નહીતો, પી
ત્રુ રહે નીરાશ; જે જમેતો એકાદશીનો, ભાગી પડે અપવાસ. ॥ ૧૦ ॥
તે દન નારીને રતુ આપે તો, એકાદસ પાપ થાય; જે કદી રતુ આપે ન
હીતો, લાગે બાળ હત્યાય. ॥ ૧૧ ॥ એવી એમાં આંટી ઘુટી છે, તેનો
શો ઉપાય; બાધ જરાએ આવે નહીને, ત્રેણે કારજ થાય. ॥ ૧૨ ॥ એ
વો તમને આપુ ખુલાસો, તવ કર નાંખશે મુછે; જાણ્યા પછી કોયડો
ઠાડીનો, કેદશે કે એમાં શું છે. ॥ ૧૩ ॥ અભેમાન કહે સુણ નારી,
વાંકુ કેમ વદાય, જાણ્યા પછી જાહો કરી કાઢે, તે નર ખર કહેવાય. ॥ ૧૪ ॥
એટલે બોલી ઓત્રા રાણી, ઉત્તરમાં ચીત દેજે; ઘણોક ઉંડો વીચાર
રાખી, વચન સાંભળી લેજે. ॥ ૧૫ ॥ શ્રાધ કરીને પીન્ડ સુંધીએ, જ
મ્યા ખરોખર થાય; મધરાત પછી દીજીએ રતુ, ત્રેણે તીથી સચવાય.
॥ ૧૬ ॥ મુખમાં અન ઘાલે અપવાસ ભાગે; વાસનાથી નાવે બાધ; જ-
કાંઈ જરૂર નથી, પરોપરણ થાય શ્રાધ ॥ ૧૭ ॥ અડધી રજની મનાની
સુધી, એકાદશી કેહેવાય; અડધી રાત્રી મયા પછી, દ્વાદશીમાં મજતાં-

ણાય. ॥ ૧૮ ॥ તેથી એકાદસ પાપ ન લાગે, લાગે ન બાળહત્યાય, એ રીતીથી કામ કરેતો, ત્રેણે તીથી સચવાય. ॥૧૯॥ ન્યાય ભરેલો ઉત્તર સુણી, હરખ્યો અભેમાન; સાખાશ નારી બુધ્ધીશાળી, વૈરાટની શં-તાન ॥ ૨૦ ॥ જવો તમે તંબુએ પધારો, શીખામણ મન ધરજો. માહારી માતા રાંકડો છે, તેની સેવા કરજો. ॥ ૨૧ ॥ પીલેરીઆંની સાસરી. યાંની, આખરૂં રાખજો ઉભી; કંથને લાન્છન લગાડશે માં, આતુર નારીની ખુખી. ॥૨૨॥ દાંતમાં છેલો ઘાલીને દહાડા, કાઢજો રૂડી રીતે; મન-મુકીને માહારી પછાડે, પુન્યજ કરજો પ્રીતે ॥ ૨૩ ॥ આશીશ વચન દેઉછુ તુને, ઇશ્વર કલ્યાણ કરશે; જનમો જનમ સુખની પ્રાપ્તી, ઉદર તારૂં ઠરશે. ॥ ૨૪ ॥ રડશે કળકળશે નહીં કોઈ, સૌ ગુણની જાણનાર હેતજ રાખજો જેવું છે તેવું, છેલ્લા વેલ્લા બહાર. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને ઉભો થયો, હવે ન કાંઈ કહીશ; એટલે ઓત્રાયે આગળ આવી, ચરણમાં મુકયુ શીશ. ॥ ૨૬ ॥ વળણ. ॥ પાપ પડી ઉભી થઈ, સનમુખ જોડયા હાથ; વહે વલ્લભ સનમુખ રહી, નીરખે પોતાનો નાથ.

કડવું ૪૧ વૈદ્રભીનો રાગ નાટકની છાયા.

કંથજ ક્યારે ભેગા થશે, ક્યારે દેખાડશે મુખ; તમવણ દીવશ જશે નહીં, નહા તમ વણ સુખ. ॥ કંથજ ॥ ટેક. ॥ અધુરામાં પુરી પ્રીતી કરી, તે તો વીસરશે કેમ; વારે વારે આવશે સાંભરી, પતી તમારો પ્રેમ. કંથજ. ॥ ૧ ॥ લખી લખી કાગળ ક્યાં મોકલું બુડેલું તરે વાણ તમારા સુખનો સદેસડો, મુને કેહેવાનું કાણ. ॥ કંથજ. ॥ ૨ ॥ ક્યારે જશે ને કેના થશે, ફરી જવાનું ચીત; વીસરસો વધ ભોગ આજનો, ચાર ઘડીની પ્રીત. કંથજ. ॥ ૩ ॥ પ્રાણપતી પ્યારા માહરા, છખી દેખવાની ક્યાંય; જાણે નજરે નીરખ્યા કરૂં, માહારી રૂઢીયામાંયા કંથજ. ॥ ૪ ॥ જ્યાં જઓ ત્યાં મારા નાથજ, રહો માસ છ માસ, એટલે મુને તેડાવજો, દાશીને તમ પાસ. ॥ કંથજ. ॥ ૫ ॥ જવો તો જગો કરજો માહરી, સાંકડે મોકળે સમાસ; ચરણ ચાંપીશ કને આવીને, તમ રજની હું દાસ. કંથજ. ॥ ૬ ॥ વળણ. એમ કહી પાલવ ગ્રહો, ઉઠ્યો નર કુંવાર; વહે વલ્લભ તતપર થઈ, રણધીર નીકળ્યો બહાર.

કડવું ૪૨ રાગ સાળીનો.

વૈશમપાથે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારી તુજ-
 ને સભળાવું, ચક્રવાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓત્રાને રડતી મુકીને, ર.
 ભુધીર નીકળ્યો બાહાર; જઈ પોતાના રથમાં બેઠો, હાથે ગ્રહીહયાચાર
 ॥ ૨ ॥ એટલે આવી સકળ સેન્યા, હળીમળી સહુ જય; કુન્ડલી ડંકા
 દેતા દેતા, યુધ્ધને પંથ પળાય. ॥ ૩ ॥ અભેમન્યુની આગનાથી, સેવક
 : બે ત્યાર થયા; રણમાંથી ઓત્રા રાણીને; તંબુએ તેડી ગયા. ॥ ૪ ॥ સુ.
 ભદ્રાની પાસે આવી, ઓત્રા લાગી પાય; હું અપરાધણ મોડી આવી,
 તે કરજે ક્ષમાય. ॥ ૫ ॥ માહારે ભવીશે ધણી ભુલાવી, કાળ કેડે થઈ
 લાગ્યો; આવતાં સાંઠના ચરણ વીશે, મારગે ભાલો લાગ્યો ॥ ૬ ॥ મા
 ટે મુજથી મોડા અવાયું, પણ તમસુતન ખાળ્યા; માહારાથી થયું તેટ-
 લું કીધું, ધણાએ પાછા વાળ્યા. ॥ ૭ ॥ તો પણ તે પાછા નવ વળીયા
 છેવટ થાકીને આવી; પણ સાસુજી તમારે પુન્યે, પુત્ર હું એમનો લાવી.
 ॥ ૮ ॥ લેલાટ ઉપર હાથ મુક્યો, સુખદ્રાએ સાર; મોહોઢામાં આવેલો
 કોળીયો મયો, શું અન્ય આશા લગાર. ॥ ૯ ॥ તારને માહારું ભવીશખાઈ,
 થઈ બેઠાં નીરાશ; અભેમન્યુ અતી આનંદે, ચાલ્યો, મન ધરી ઉદ્ધાશ,
 ॥ ૧૦ ॥ એવે કોઠાની લગભગ થયા તવ બોલ્યો અભેમાન; સાંભળો
 માહારા ભીમકાકા વાયું તણા સંતાન ॥ ૧૧ ॥ કોઠામાં શેન્યા નવ શોભે
 હોય મારથી વઢનારા; ત્યાં તો છે યુદ્ધ યુક્તી ભરેલું. અન્ય શું કરે બી
 ચારા. ॥ ૧૨ ॥ માટે શેન્યને અળગી બેસાડો, પછી ચાલો ચઢે ઘોડે; છે
 એક કોઠો તમારે માથે, માટે ચાલો અમ જોડે. ॥ ૧૩ ॥ હું ને ગટોડગછ
 ત્રીજ તમે, જૈએ તેમાં નહી કેહેણી; તવ શેન્યની પ્રત્યે ગદાધર, બો-
 લ્યો રક્તજ નેણી ॥ ૧૪ ॥ જવો જઈને સરવે કરો, છાંયો જોઈ વીસરામ;
 અમે ત્રણ જણા જશું કોઠામાં, ત્યાં નહી કોઈનું કામ. ॥ ૧૫ ॥ એટલે
 નીકુળ સર્વને લેઈ, અળગો ગયો તે વાર, છાંયો જોઈને વીશ્રામ કીધો,
 શાન્તી પામ્યા અપાર. ॥ ૧૬ ॥ ભીમ ગટોડગછ ને અભેમન્યુ, પ્રથમ
 કોઠે જય; ત્યાં તો ઉભા છે દ્રોણ ગુરૂ, પાશાણ કોઠા માંય. ॥ ૧૭ ॥ ત્યાં
 જઈને ત્રણ જણાએ, કીધો નમસ્કાર; એટલે બોલ્યા મધુર મુખે, હરીને
 દ્રોણાચાર. ॥ ૧૮ ॥ આવો દીકરા ભલેજ આવ્યા, યુદ્ધની મને ઇચ્છા-
 ય; અભીમન્યુ કહે ધન્ય મહારાજ, તમથી આમ ન થાય. ॥ ૧૯ ॥
 માહારા બાપને વોશ્વાસ આપી, મોકલીયા પાતાળ; કપટનું કોઠાયુદ્ધ

માંડયું, શીખવ્યું તે ચાન્ડાળ. ॥ ૨૦ ॥ ગુરૂજને કેહેવું ન ધટે, પણ
કર્યું કહ્યા જેવું; તમોએ યુદ્ધ માગી લીધું છે, તો યુદ્ધ તમને દેવું. ॥ ૨૧ ॥
તમારી સાથે હારીશ વઢતાં, તેમાં ઝગજગત નહીં જાય; કહેશે શું છોકરું
જીતે ખીચારું, બાળકથી શું થાય. ॥ ૨૨ ॥ તમોને લોકો એવું કેહેશે
ગુરૂ જાતે કઠોર; વીધારથીનું છોકરું માર્યું. તેમાં શું કીધું જોર. ॥ ૨૩ ॥
જસ તમને નથી મળવાનો, જીતશે તોલે લગાર; કદાપી વઢતાં હારશે
તો, ફેલેલીનો નહીં પાર. ॥ ૨૪ ॥ હલકાઈ તમારી ધણી ગણાશે, કેહેશે
ગુરૂ હારી પડીયા; મુજને લોકો એવું કેહેશે, ગુરૂથી ચેલા ચડીયા.
॥ ૨૫ ॥ મહીમા મારો વીશ્વમાં વધશે, માટે ગુરૂ સંગ ગાળું; હારશે
કે જીતશે તમો પણ, નહીં મળે જસ બેઉ બાળું. ॥ ૨૬ ॥ એવાં વચ-
ન સાંભળીને, પસ્તાયા ગુરૂ દ્રોણ; આ કામ મેં કર્યું હોત નહીં તો, દે-
નારું ઇબકો કાણું. ॥ ૨૭ ॥ કુરીયોધને બુદ્ધી ભભાવી, એને શી દેઉં
આશા: ઇબકો સાંભળ્યો પાપીને માટે, જાણે સત્યાનાશ. ॥ ૨૮ ॥ એમ
કહીને દ્રોણ બોલ્યા, સાંભળ માહરા તન; જે કામ કરવા બેઠા તે કરો,
સમજ્યો સર્વ વચન. ॥ ૨૯ ॥ કરતાં શું કર્યું તેકેમ કરીયે, હવે તો ધ-
નુષ તાણો, કુંવર કહે શું યુદ્ધ કરશે, વીર લાડુ ખાઈ જાણો. ॥ ૩૦ ॥
એવું સાંભળી દ્રોણ ગુરૂને, ક્રોધ ચઢ્યો અપાર; શું સહુ જેવો મુજને
જાણ્યો, લાડુનો ખાનાર. ॥ ૩૧ ॥ જો છોકરા હવે ઠેર મારૂં, ઢાળુ રથથી
હેઠ; કુંવર કહે જોળે માહારાજ, પોહોંચાડી દેઉં હેઠ. ॥ ૩૨ ॥ એમ ક-
હીને સામાસામી, હાથ ગ્રહાં હથીઆર; ધનુશનીપણ ચઢાવી, બેઉએ
કર્યા ટંકાર. ॥ ૩૩ ॥ પેહેલો કોઠો પાશાણ કેરો, પેહેલો દરવાજો એક;
રથ બેશી તે દરવાજામાં, ગુરૂ રહ્યા ધરી ટેક. ॥ ૩૪ ॥ અભીમન્યુ બા-
હાર હભો છે, ક્રોધજ આડે આંકે; ગટોરગછ સુત હેડંબાનો, તે રથ
એનો હાંકે. ॥ ૩૫ ॥ ગદા દસહજાર મણની, લેઈ ઉભો છે ભેમ;
પછી બાણાવળી બાણ લેઈને, ઢટ્ટી પડ્યા ફાવે તેમ. ॥ ૩૬ ॥ વળણું. ॥
ફાવે તેમ ઢટ્ટી પડ્યા, ગુરૂને અભેમાન; વહે વદ્ધિભ આતા સહુ, ભજ-
ને શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ રાગ સવૈયાનો.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વિસ્તારી તુ-
જને સંભળાવું. પેહેલા કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ દ્રોણ ગુરૂએ બાણ લેઈ

ને દેવા માંડયો માર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, મારે નર કુંવાર. ॥ ૨૦ ॥
 એક એક બાણે ચાળીસ હજ્જર, બાણ કુંવરનાં જાય; દ્રોણગુરુ એક
 બાણ મારેતે. એંશી હજ્જર થાય ॥ ૩ ॥ ત્યાં તે કેટલું જોર કુંવરનું,
 ગુરુ દૈવત દાખે; અલીમન્યુને રૂંચે રૂંચે, ભાલોડાં ભોંકી નાંખે.
 ॥ ૪ ॥ આમ શરીરનું ચુંચી નાંખ્યું. ચારણી જેવું થયું; થર થર કાયા
 કંપવા લાગી, રૂંધીર બહુ વહી ગયું. ॥ ૫ ॥ ડોળા બે ડગમગવાલાગ્યા,
 પ્રાણ જવાનો બાકી; એ રીતે અલીમન્યુની, માઠી દશા થઈ પાકી. ॥ ૬ ॥
 રક્ષાનો એક તાર સુતરનો, ધનુશે વીંટેલો સાર; તેને પ્રતાપ ઓયુશ કે
 રો, સંધાઈ રહ્યો છે તાર. ॥ ૭ ॥ કુંવર ધણો કાઢ્યર થયો, મનમાં અ-
 તી બડબડીયો; તે જોઈને ગટોરગછ બળીયો, ગાળને ગગને ચઢીયો.
 ॥ ૮ ॥ એટલે ગુરુએ બાણ લીધું; દારૂણ દૈવત દાખી; મોહાસ્તરથી
 ગટોરમછની, રૂંદીયા ભેદી નાંખી. ॥ ૯ ॥ બેભાન થઈ તંબુએ પડીયો,
 ન રહી સુધકે સાન; કુંવરને ઉડાડ્યો જણી, કાપ્યો વાયુ સંતાન. ॥ ૧૦ ॥
 ગદા ગ્રહીને આગળ આવ્યો, વાળ કચ્ચર ધાણ; એટલામાં તો દ્રોણ
 ગુરુએ, ભોંક્યું ભીમને બાણ. ॥ ૧૧ ॥ તવ પ્રકોદર અવની ઢળીયો,
 ગુરુએ કીધો કેહેરે; લાડુ ખાનારો મુજને કહ્યો, મારું કુંવરને ઠેર. ॥ ૧૨ ॥
 એવું સમજી અભેમન્યુને, બાણનો માર્યો માર; ભયોભય ભાલોડાં ભોં-
 ક્યાં, કંઈ નીકળે આરપાર. ॥ ૧૩ ॥ કંઈક શરીરમાં ભરાઈ રહે, વહે
 ધણું રૂંધીર; એવી રીતે રૂંચે રૂંચે, બહુ ભોંક્યાં છે તીર. ॥ ૧૪ ॥ આ-
 મડુ થયું ચારણી જેવું, જાણે પડશે ઢળી; એવે સમે પ્રકોદરની, તરત
 મુરછા વળી. ॥ ૧૫ ॥ ઉભા થઈને જોયું ભીમે, દાજ્ય અંતઃકરણ;
 જણ્યું કે કયો જીલમ વીમે, કુંવર પામશે મર્ણ. ॥ ૧૬ ॥ એવું સમજી
 મડદાં પડેલાં, તે લેઈ દીધો માર; તેથી ગુરુ કાઢ્યર થયા, પાછા પડ્યા
 તે વાર. ॥ ૧૭ ॥ એવામાં ગટોરગછ આવ્યો, હાંકવા રથપર બેઠો; ત્રણેનું
 જીય મળવાથી ગુરુનો, જીવ ચીંતામાં પેઠો. ॥ ૧૮ ॥ અલીમન્યુને હી
 મ્મત આવી, છોડવા માંડ્યાં બાણ; ગુરુ પેંશી ગયા અડધે કોઠે, ગથા
 થયા ગભરાણ. ॥ ૧૯ ॥ તોપણ પાછી હામ રાખી, ટકી ઉભા ત્યાં સા-
 ર; કોઠાના દ્વારમાં કુંવર પેઠો, તેને મારે છે માર ॥ ૨૦ ॥ પ્રકોદરને મોહા
 રોસ વ્યાપી, બળમાં ગયો છે બેહેકી; બે ભુજમાં ગદા ધાલીને, દ્રોણ
 પર છુટી ફેંકી. ॥ ૨૧ ॥ તે ગદા ગુરુએ આવતી દીઠી, જણ્યું કે વીધ-
 ન થારો; અયુત મણની મુજપર પડશે, તવ શેટલો વળી જશે. ॥ ૨૨ ॥
 રાજ ભોગવનારો ભોગવે પોતે, હું શીદ પામું મરણ; એવું સમજી રથ વી-

શેથી, તરત ઉતર્યા ધણી. ॥ ૨૩ ॥ લડવું વઢવું વેગળું મુકી, નાડા દ્રોણાચાર; ખીજે દ્વારે પેશી જઈને, નીકળી ગયા બહાર. ॥ ૨૪ ॥ ઉછ-
ળેલી ગદા હેઠી પડી, તવ લીમે લેઈ લીધી; અભેમન્યુને કેહેવા લા-
ગ્યો, કેવી બાહાદુરી કીધી. ॥ ૨૫ ॥ કુંવર કહે સાખાસ કાકા, નીકળ-
વા પંથ ઝાલો; ઓડા અવળા કાંઈ ન ખસશો, રથની પુઠાળ ચાલો.
॥ ૨૬ ॥ રથ મુકીને આઘા ખસશો, તો ખીજે પંથ ચડશો; જો કોઈ દ્વા-
રમાં પેશી ગયા તો, જરૂર ભુલા પડશો. ॥ ૨૭ ॥ આખો આયુષ વહી
જવાનો, પણ નહી નીકળો બહાર; આંટીધુટી ભમ્યા કરશો; પણ નહી
આવે પાર. ॥ ૨૮ ॥ ભુલ ભુલામણી ભારે કોઝાની, ભમી ભમીને થાકો;
હું આંગળી બતાવું તે રીતે, રથ ગટોરગછ હાકો. ॥ ૨૯ ॥ ઉભા રહ્યા
ની શક્તિ નથી, મુજને માહારા વીર; સરીર જુઓ સ્વેત થયેલું, ન-
થી જરા રૂધીર. ॥ ૩૦ ॥ માટે રથમાં બેઠો બેઠો, તમને બતાવું શાનઃ
તે રસ્તે રથ હાંકે જાને, જોને ભુલતા ભાન. ॥ ૩૧ ॥ એમ કહી રથમાં
બીરાજ્યો, અરજીનનો કુંવાર; આંગળી બતાવે તે પરમાણે, માયાવી
હાંકે તો ખાર. ॥ ૩૨ ॥ દ્વારે દ્વારે પેસવા લાગે, ત્યાં થોડા યુધ ધાર; હે-
ડંબાનો દીકરો તે, પેરોણો લેઈને માર. ॥ ૩૩ ॥ તે મારતાં બહુ રહી
જય બાકી, તેને પ્રકોદર ઝાલે; માંથા ઉપર ફેરવીને, બળથી બગલમાં
ઘાલે. ॥ ૩૪ ॥ દંબાવીને પ્રાણ કાઢે, એમ કૃપા સત દ્વાર; દ્વારે દ્વારે દસ-
દસ થોડા; માર્યા એક હજાર. ॥ ૩૫ ॥ પ્રથમ કોઠો ફરી નીકળીયા, તવ
કામ કેવું કીધું; અભીમન્યુએ બેઠા બેઠા, વજ્રસ્તર બાણ લીધું. ॥ ૩૬ ॥
તે બાણ બળ કરીને મુક્યું, વજ્રનો મંત્રજ નેડીઓ; પહેલો કોઠો પા-
શાણનો તે, મુળમાંથી ભાગી પડીયો. ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણગુરુ જે નાશી ગયે-
લા, પોહોમ્યા કઠિરવ દળમાં; મોઢામાં તો સ્વાસ ધણેરો; પણ તે આ-
વ્યા પળમાં. ॥ ૩૮ ॥ આવી કહ્યું દુરીયોધનને, હાર્યો ભાઈ હાર્યો; ત્રણે
જણાએ હળી મળીને, મન મુકી મુજને માર્યો. ॥ ૩૯ ॥ છત્રપતી કહે
છોકરાઓથી, હારી ગયા માહારાજ; બ્રાહ્મણ તો લાડવા ખાઈ જાણો,
ખોઈ જગતમાં લાજ. ॥ ૪૦ ॥ જવો કપાચાર ગોર માહારાજ, ખીજે
કોઠો તમારો; વીપ્રના કોઠા થઈ રહે પુરા, પછી ઝપાટો અમારો. ॥ ૪૧ ॥
એટલે કીરપાચાર ચાલ્યા, ખીજ કોઠામાં જય; લોહ વજ્રજરનો કારમો
કોઠો, જઈ ઉભા તે માંય. ॥ ૪૨ ॥ વળણુ. કોઠે જઈ ઉભા રહ્યા, હાથ
ગ્રહી હથીઅર; ખારણે રથ રાખી રહ્યો, અરજીનનો કુંવાર.

કડવું ૪૪ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને
 સંભળાવું, બીજ કોઠાની કથાય. ॥ ૧ ॥ ભીમ અભેમાન ને માયાવી,
 ઉભા રહ્યા છે બાહાર; કુંવર કહે ભીમ કાકા, કાયાને કષ્ટ અપાર. ॥ ૨ ॥
 માહારા અંગમાં બાણ પેઠાં છે, તેની ઘણી વેદનાય; સાચવીને તે ખે-
 ચી કાહાડો, તો નીરવરની થાય. ॥ ૩ ॥ ભીમ કહે બાણ કાઠીશું તો
 પવન પરવેશ કરશે; તેથી વીશેષ પામીશ પીડા, પ્રાણ તારો નીસરશે
 ॥ ૪ ॥ કુંવર કહે ભવીશ માહાર, પણ કાઠી લ્યો બાણ; શરીર સકસ
 રહી ગયું છે, દુખી થાય છે પ્રાણ. ॥ ૫ ॥ તવ માયાવી એમ બોલ્યો.
 ધીર્ય ધરાને બ્રાત; વસ્ત્ર તણી કરો કાઠડીયો, એ પ્રકોદર તાત. ॥ ૬ ॥
 બાણ કાઠી મહી મારવા દુઆ, પ્રવેશે નહીં પવન; સાચવીને બાણ ખે-
 ચી લેઉ છું, એમ વદ્યો વચન. ॥ ૭ ॥ તવ ભીમે વસ્ત્રો ફાડીને, કાઠ
 ડીયો કરી આપી; માયાવીએ બાણ કાઢવા માંડ્યા, શરીરે કર આંપી.
 ॥ ૮ ॥ હાથ દેઢ બાણ ખેંચી કાઢે, છીદ્રમાં કાઠડી ઘાલે; તે વેળાએ
 અભીમન્યુને, શરીરમાં બહુ સાલે. ॥ ૯ ॥ એ રીતે બહુ બાણ કાઠી,
 વસ્ત્રના દુઆ દીધા; રંધોરવાળું શરીર લુછી, વસ્ત્રો ધારણ કીધાં. ॥ ૧૦ ॥
 કુંવરના જીવને વળી શાન્તી, થઈ ગયો તઈઆર; ખુખારીને ઉભો થ-
 ચો, હાથ ગ્રહ્યાં અથીઆર. ॥ ૧૧ ॥ ચાલો કાકા બીજે કોઠે, બન્યો હ-
 તો જેવો તેવો; હીમ્મત હારવાનો નથી જરા, ગોરનો કોઠો લેવો. ॥ ૧૨ ॥
 ગટારગછે રથ હંકાર્યો, બીજે કોઠે તવ જય; ગોર કપાઆર. ઉભા છે તેને
 લાગ્યો પ્રકોદર પાય. ॥ ૧૩ ॥ એ માહારાજ તમે કયાં ઉભા, અમને
 પાતક નડશે; પુજન કરવા યોગ્ય તમે છો, પણ માર મારવો પડશે.
 ॥ ૧૪ ॥ દ્રોણગુરુ બનેવી તમારા, તેમને અમોએ માર્યા; ઘણા જોરાવર
 છે પણ અમથી, લઢતાં વઢતાં હાર્યા. ॥ ૧૫ ॥ એ હાર્યા તો તમે શું
 જીતો, કરજો મન વીચાર; વચન સાંભળી ગોર બોલ્યા, સાંભળ વાયુ
 કુંવાર. ॥ ૧૬ ॥ પાપીએ મુને પરાણે મુક્યો, તે કેમ કહેવાય નાય;
 આવી ફશ્યારે આવી ફસાયા, તે તણો શો ઉપાય ॥ ૧૭ ॥ ભીમ કહે
 ઉપાય બતાવું, આપણુ યુદ્ધ ન ધારો; દુષ્ટને દેખાડવાને માટે, આયુદ્ધ
 ઉંચે મારા, ॥ ૧૮ ॥ બુમો પાડો બળ દેખાડો, બે ઘડી ખેલ મચાવો;
 પછી હાર્યો હાર્યો કેહેતા, કોઠેથી નાશી જવો. ॥ ૧૯ ॥ છેવટ હારશે
 માર ખાઈને, તેથી ભલું આ કામ; માર ખાધાવણ હાર્યા કેહેવાશે, તેથી

ન ભુડે નામ. ॥ ૨૦ ॥ માર ખાધને હારવું પડે, તેથી આ શું ભુડું;
એટલે ગોર હશીને બોલ્યા, તેં તો ખતાવ્યું રૂડું. ॥ ૨૧ ॥ હાથ ઉપાડો
ને બાણ કાઢાડો, દેખાડો દુષ્ટને જોર; કોઈ કોઈને માર ન દેવો, સાક્ષી
નંદકીશોર. ॥ ૨૨ ॥ એમ કહીને આયુદ્ધ લીધાં, મેઘનાદે ગડગડીયાં;
કુંવર ને ગોર બાણ લેધને, ફેંકવા ટૂટી પડીયા. ॥ ૨૩ ॥ બેજણ ઉંચાં
બાણ ફેંકે, જીલમ કરી નાંખ્યો; કોઠા ઉપર દેખાય જાણે, ઉડી મદનો
માંખ્યો. ॥ ૨૪ ॥ ભીમ કોઠામાં ધુમવા લાગ્યો, બરકા બુમો પાડે; બે ભુ-
જમાં ગદા ધાલીને, પૃથવીપર પછાડે. ॥ ૨૫ ॥ કઉરવ લોકો બાહારથી
જીએ, જોયા કરે રાજન; તે જોઈ દ્રોણની પ્રત્યે બોલ્યો, દુરીયોધન વચન.
॥ ૨૬ ॥ જીએ ગુરૂજીજીએ ગુરૂજી, થાય છે સોરખકોર; તમારા કરતાં
ગોર મહારાજ, કેવું કરે છે જોર. ॥ ૨૭ ॥ આટલાં બાણ છે કોઠા ઉપર,
તો મહી નહીં હોય પાર; ભીમને માર પડેલો તેથી, કર્યા કરે પોકાર. ॥ ૨૮ ॥
એવું સાંભળી ગુરૂએ ધાર્યું, માહારી થઈ નરસાઈ; આ વેળાએ મુજ સા-
ળકની, ઘણી થઈ સરસાઈ. ॥ ૨૯ ॥ પુન્ય માહારું કાંઈ આવજે આડે,
ઓરે શ્રી રણછોડ; ગોર કપાચાર હારજે ને, થાજે માહારી જોડ. ॥ ૩૦ ॥
એવામાં થઈ બે ઘટીકા, કોઠામાં વાયુનો તન; ગાજીને કપાચાર પ્રત્યે
એમ વદ્યો વચન ॥ ૩૧ ॥ બે ઘડી વેળા વીતી ગઈ છે, પ્રેમ કરીને
પધારો; નહીં નાસો તો ઝાલ્યો ન રહે, ઉપડે હાથ અમારો. ॥ ૩૨ ॥ એવું
વચન સાંભળીને, ભય ભાસ્યા બહુ માઠા; આયુદ્ધ ફેંકી રથથી ઉતરી,
જીવ લેઈ ગોર નાઠા. ॥ ૩૩ ॥ હાર્યો હાર્યો મુજને માર્યો, મરણનો ભય
ભાસે; એવું કેહેતા આવ્યા નાઠા, કૌરવ ને દ્રોણ પાસે. ॥ ૩૪ ॥ દ્રોણ-
ગુરૂ તવ હસવા લાગ્યા, બહુ બાંધેલી હોડ; દુરીયોધન જસ બહુ ગાતો-
તો, પધારો માહારી જોડ. ॥ ૩૫ ॥ એટલે છત્રપતી એમ બોલ્યો,
જોયો તમારો ઝપાટો; હરીફરી લાડુ ખાઈ જાણે, જોજો ક્ષત્રીનો સપા-
ટા. ॥ ૩૬ ॥ એ રીતે ત્યાં વાતો ચાલે; કોઠામાં અભેમાન; તેણે કહ્યું
ભાઈ રથ હંકારો, ચાલો કાઠા બળવાન. ॥ ૩૭ ॥ એટલે માયાવીરે રથ
હાંક્યો, દ્વારે દ્વારે એ ફરતા; દસ દસ ચોદ્ધા ત્યાં ઉભા છે, સંહાર તેનો
કરતા. ॥ ૩૮ ॥ એમ બસે દ્વાર ફરી વળીયા, ચોદ્ધા હણ્યા બે હજાર,
લોહવજ્રનો કોડો ફરીને, ત્રેણે નોકળ્યા બાહાર. ॥ ૩૯ ॥ અભેમાને વ-
જ્રસ્તર લીધું, જીતીને ખોડો કાઢાડ્યો; તે બાણ મુકી બીજેઠાઠો, લો-
હનો તોડી પાડ્યો. ॥ ૪૦ ॥ એવામાં તો ત્રીજો કેઠે, જવાકર્યામનસુબા;
તે સમે જઈ ત્રીજો કેઠે; અશ્વસ્થામાં ઉભા. ૪૧ ॥ દ્રોણના નંદન ચી-

રનજીવી, કોધે ભર્યા અપાર; માહારા મામાને ને માહારા તાતને, જીત્યો
એ કુંવાર. ॥ ૪૨ ॥ માટે આંધ આવે તો મારૂ, લેઉં તાતનું વેહેર; અ-
રજીન સુતને જીવતો હું, જવા ન દેઉં ઘેર. ॥ ૪૩ ॥ એમ ધારીને અ-
શ્વસ્થામાં, ત્રીજા કોડામાં રહ્યા; ભીમ ગટારગછને અભેમન્યુ, તે ત્રણ
ત્રીજે ગયા. ॥ ૪૪ ॥ વળણ ॥ ત્રીજે કોઠે ત્રણ ગયા, સુણો સૌશ્રોતાય;
વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, યુદ્ધ તણો મહીમાય.

કડવું ૪૫ રાજન રાચેજીનો રાગ.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; બળવંત બાહા-
જી; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ત્રીજા કોડાનો મહીમાય. બળ.
॥ ૧ ॥ અભેમાને નમસ્કાર કીધો, ગુરૂના પુત્રને સાર; બળ; તવ અશ્વ
સ્થામા એમ બોલ્યા, લે તું હાથે હથીઆર. બળ. ॥ ૨ ॥ માહારા તા-
તને જીતીને આવ્યો, કીધી પાકી ભવાઈ. બળ; એ ત્રધને તું ચોખન
વધનો, જીતે તેમાં શી નવાઈ. બળ. ॥ ૩ ॥ માહારા મામો ગોરપદુ જણે,
તેને જીતે શું જસ. બળ; જેવડો હું છું તેવડો તુછું, જેઘ લે માહારો
કસ. બળ. ॥ ૪ ॥ અભેમાન બોલ્યો ઓરે મહારાજ, થોડો ગરવ મન
આણો; બળ; લડાઈનું કામ ક્ષત્રી સમજે. વીર લાડુ ખાઈજણો. બળ.
॥ ૫ ॥ ધારૂતો એક બાણે ઉડાડુ, જાણું છું તમારૂં માપ; બળ; અશ્વસ્થા-
મા કહે ઉરાડે મુજને, તો અરજીન તુજ ખાપ. બળ. ॥ ૬ ॥ એવું સાં-
ભળી કુંવર બોલ્યો, એકજ બાણનું કામ; બળ; તે એક બાણે ઉરાડુ
નહીતો, નરકે પીટૂ તમામ. બળ. ॥ ૭ ॥ એટલે અશ્વસ્થામા બોલ્યા,
દેખાડું રંગના ચટકા; બળ; તારા એક બાણને એક બાણ મારી, કરી
નાંખું ત્રણ કટકા. બળ. ॥ ૮ ॥ નીરચે સમજજે અરજીન તન તું, થનારૂં
હોય તે થાય; બળ; બાણના ત્રણ કટકા ન કરૂં તો, મુજ પીટુનું નક પળા-
ય. બળ. ॥ ૯ ॥ સામા સામી એમ સોગન લીધા, એટલે બોલ્યો ભેમ;
બળ; અભેમાન બેટા આશું કીધું, બકયા જેમ ફાવે તેમ. બળ. ॥ ૧૦ ॥
જવાને જવાનીયા મુમતે ચઢીયા, જણાવ્યો જોખનનો તાપ; બળ; તેમાં
પીટુને નક બતાવ્યું, તેમણે શાં કર્યા પાપ. બળ; ॥ ૧૧ ॥ ચોખન વ-
ચના ઉતપાતવાળા, કોધ કામજવર રોગ; બળ; તાત માત ભગનીસા-
મી દે ગાળો, તે સગીચોના ભોગ. બળ. ॥ ૧૨ ॥ કુંવર કહે કાકા ભુલ-
માહારી, ન રહ્યો કાંઈ વીચાર, બળ; બોલતાં શું બોલાઈ ગયું માહ,

હવે પસ્તાઉ અપાર. બળ. ॥ ૧૩ ॥ અશ્વસ્થામાને પણ પસ્તાવો લા-
ગ્યો, આ શી વદી ગયા વાણ, બળ; સપુત નીકળ્યા તે વ્રધ પીત્રને,
બતાવો નર્કની ખાણ. બળ; ॥ ૧૪ ॥ અભેમાને જાણ્યું એકજ ખાણે,
નહી ઉડેતો શું કરવું; બળ પીત્ર માહરા નર્ક જવાના, માટે માહરે
બળી મરવું. બળ. ॥ ૧૫ ॥ અશ્વસ્થામાએ પણ એમ આદરીયું, પ-
છી કોપ્યા બળવાન, બળ; અભેમન્યુને કેહેવાને લાગ્યો, ભીમ વાયુ
સંતાન. બળ. ॥ ૧૬ ॥ અકળાતો નહી અભેમાન બેટા, તું તારો રાખ
જે ટેક, બળ; સોગન પાળવા અશ્વસ્થામાને, તું મારજે ખાણ એક.
બળ. ॥ ૧૭ ॥ બીજી ખાણ તું તો નવ લેતો, લઠીશ હું એની સાથ, બ-
ળ; કુંવરે કહ્યું એના ઉપર તમારે, ઉંચો ન કરવો હાથ. બળ. ॥ ૧૮ ॥
એમ કહીને એક ખાણ લીધું, મરવ મનથી હણીયો, બળ; મંત્ર શક્તિ-
નો ને મંત્ર વાયુનો, પ્રથમ પેહેલો ભણીયો. બળ. ॥ ૧૯ ॥ ખાણને પે-
હેલે ભાગે બ્રહ્મા મુક્યા, વચે વીજી તતખેવ, બળ; મંત્ર ભણીને છે-
લે ભાગે, મુક્યા શ્રી માહાદેવ. બળ. ॥ ૨૦ ॥ એવા મંત્રોનું ખાણચ-
ઠાવ્યું; કાંઈ ન રાખી નુન્ય, બળ; વળી તેનાપર ધર્મ કાકાનું, પોતે મુ-
ક્યું પુન્ય. બળ. ॥ ૨૧ ॥ એ રીતે શર તૈઆર કીધો, પોતે ચતુરસુ-
બળ, બળ; એનું જોઈને અશ્વસ્થામાએ, તરત લીધું ખાણ. બળ.
॥ ૨૨ ॥ પ્રથમ વજ્રસ્તર મંત્રજ ભણીયા, શેક્તીનો મંત્રજ બીજો,
બળ; ખાણને ત્રણ ભાગે ત્રણ દેવ મુક્યા, જીએ ભીમનો ભત્રીજો. બ-
ળ. ॥ ૨૩ ॥ તે ખાણ ચઠાવ્યું અશ્વસ્થામાએ, જાણે તોડવો મોહોટો
મેર, બળ; તે ખાણ ઉપર પુન્યજ મુક્યું, બ્રહેસ્પતી દાદા કેર, બળ.
॥ ૨૪ ॥ એવે અભેમાને ખાણજ ફેંક્યું, સુસવાડા કરતું જય; બળ;
તે જોઈ અશ્વસ્થામાએ માર્યું, બે ખાણ ભેગાં થાય, બળ. ॥ ૨૫ ॥ તવ
તે બાજ્યાં, ગણગણી ગાજ્યાં, જીએ બે બળીયા તન; બળ; એક એક
ને એ ટક્કરો મારે, લઠતાં ચઢ્યાં ગગન. બળ. ॥ ૨૬ ॥ એવે બેઉના
વ્રધ પીત્રઓ, અંત્રીક્ષ આવી ઉભા. બળ; અરેરે આપણે તરકે જવાનું
એમ કરે મનસુખા. બળ. ॥ ૨૭ ॥ અભેમાનના વ્રધ ધૈશ્વર આરાધે,
જીતજો અમારો બાળ બળ; અમ્મરના પીડુઓ અમ્મરને જીતવા, સ
મરે શ્રી ગોપાળ. બળ. ॥ ૨૮ ॥ એવામાં બે ખાણ બહુ ચઢ્યાં ઉંચાં
મારતાં ઝટકે ઝટકા, બળ; એવામાં અભેમાનના ખાણના, યધ ગયા ત્ર
ણ કટકા. બળ. ॥ ૨૯ ॥ તવ તેના પીત્ર યયા રાજી, ઘણાજ હરખે ચ
હીયા. બળ; કુંવરના ખાણના ત્રણે કટકા. આવી કોઠામાં પડીયા. બળ

॥ ૩૦ ॥ અશ્વસ્થામાએ મુછે હાથ નાંખ્યો હસ્ત કીધું મુખ, બળ; તેવું જોઈને અભેમન્યુના, દલમાં લાગ્યું દુઃખ. બળ. ॥ ૩૧ ॥ એવામાં વીણ્યુના મંત્રનો કટકો, ઉછળવાને લાગ્યો, બળ; ધર્મને પુન્યે પવન પેરે ઉડ્યો, વીમના રૂદીએ વાગ્યો. બળ. ॥ ૩૨ ॥ વાગી ઉપાડી ગમને ચાલ્યો, અમ્મરને ઉચા લીધા, બળ; દ્રોણ કપાચાર જ્યાં બેઠા છે, ત્યાં તેને ફેંકી દીધા. બળ. ॥ ૩૩ ॥ તવ અભીમાનના પ્રહ્લથયા રાજ, બેઠનું રહી ગયું માપ, બળ; અભીમન્યુ પણ આનંદ પામ્યો, ટળીયો તનનો તાપ. બળ. ॥ ૩૪ ॥ ભીમે કહ્યું લોજ ભગવાને રાખી, સુરા સુત સાખાશ. બળ; ચાલો કોઠો ફરી બાહાર નીકળીયે, કરી ચોદ્ધાનો નાશ. બળ. ॥ ૩૫ ॥ તવ ત્રૈણે રથ લઈને ફરતા, ફરીયા ત્રણ સે દ્વાર, બળ; દ્વારે દ્વારે દસ દસ ચોદ્ધા, માર્યા ત્રૈણ હજાર. બળ. ॥ ૩૬ ॥ પછી બાહાર નીકળી બાણ ચઢાવ્યું, કુંવરે જણવ્યું સુર, બળ. વજ્ર-સ્તરથી તાંબાનો કોઠો, ત્રીજે કયો ચક્રચુર. બળ. ॥ ૩૭ ॥ એવું જોઈને છત્રપતી બોલ્યો, બોલ્યું બામણાયે નામ, બળ; ત્રૈણે કોઠેથી ત્રૈણે હાર્યા, કયો નહી સંગ્રામ. બળ. ॥ ૩૮ ॥ હવે સપાટો ક્ષત્રીનો જોજો, નથી રેહેવાની તુન્ય, બળ. દ્રોણ કહે સહુ મુજ પેરે હારજો, આડે આવજો પુન્ય બળ. ॥ ૩૯ ॥ વળણ એમ ગુરૂ કળકળો, સાંભળજો તું રાય; કહે વલ્લભ સહુ સાંભળો, ચોથાનો મહીમાય.

કડવું ૪૬ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજો રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, ચોથા કોઠાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ચોથો કોઠો રૂપાનો છે, તેને ચારસેં દ્વાર; ચારસેં શીખર ચારસેં ધન, જોદ્ધા ચાર હજાર. ॥ ૨ ॥ કરણ રાજ ત્યાં જઈ ઉભો, સંગ પોતાના બે બાળ; વર્ષકેતુને ચંદ્રકેતુ, લડવધઆ વીકરાળ. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભેમાન બોલ્યો, ચાલો તતપર થઈએ, ચોથો કોઠો સમુદ્ર કાળો. તે તરવાને જૈએ. ॥ ૪ ॥ એમ કહીને ત્રૈણે ચાલ્યા, ચોથે કોઠે જાય; કહ્યું કે આવો રકત લોચને, બોલીયો કરણ રાય. ॥ ૫ ॥ તવ અભેમાન આવીને ઉભો, રાખીને મુદ્ધનો હેતું; એવામાં કરણ પ્રત્યે બોલ્યો, મોહોટો વરસ કેતુ. ॥ ૬ ॥ કહ્યું પીતાજી અળગા ઉભારો, અમે બે બંધવ વડશું; આ ત્રૈણે છે તરણા સરીખા, પુરણ પુરા પડશું. ॥ ૭ ॥ એટલે કરણ રાજ બોલ્યો, લડનારા એ વી

કરાળ; અભેમન્યુ નહી જોવો તેવો, સીંહ તણો છે બાળ. ॥ ૮૧ ॥ વર્ષકેતુ
કહે પીતા મહારા, એછે સીંહનું બાળ; તો અમે શું નથી એના જેવા,
અમ તાત શું શીયાળ. ॥ ૮૨ ॥ કરણ કહે મરજી તમારી, જેણું જે કેવા
લડોછો; મુજ નામને લાંછન નવ લાગે, એનાથી કેવા ચડોછો. ॥ ૮૩ ॥
એમ કહી મહીં અળગો બેઠો, તવ બોલ્યો અભેમાન; કાકા તમે પણ
અળગા બેસો, વાયુ તણા સંતાન. ॥ ૮૪ ॥ બે સાથે અમે બે વઢીશું,
સંઘાત કરશું સારો; કરણ રાજ વઢવા ઉઠે; એટલે તમારો વારો. ॥ ૮૫ ॥
લીમે કહ્યું કે ન્યાય ખરો છે, ખસ્યો હીમ્મત દેધ; પ્રકોદર જઈ અળ-
ગા બેઠો, પોતાની ગદા લેધ. ॥ ૮૬ ॥ એટલે બોલ્યો વરસ કેતુ, સાંભળ
પારથ તન; મુકજે આશા જીવ્યા તણી તું, દેખાડુ સ્વર્ગ બોવન. ॥ ૮૭ ॥
અભેમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, શું વણ વીચાર્યું બોલે; તું પરીવાર છે
દાસીનો તે, નાવે ક્ષત્રીની તોલે. ॥ ૮૮ ॥ એમ કહીને હથીઆર લીધાં,
ક્રીધા ધનુષ ટંકાર; મન મુકાને સામા સામી, દેતા બાણનો માર. ॥ ૮૯ ॥
વર્ષકેતુ ને ચંદ્રકેતુ તે, બે જણનાં બાણ જય; અકેકું બાણ મારે તેનાં, દસ
દસ હજાર થાય. ॥ ૯૦ ॥ બે જણનાં વીસ હજાર છુટે, કપરા કરણ
કુંવાર; અભીમન્યુ એક બાણ મારેને, થાય ચાળીસ હજાર. ॥ ૯૧ ॥
ત્યાં કુંવરનું જોર શું ચાલે, બહુ બળ કરવા લાગ્યા; અભેમાને વજ્રસ્તર
મારી, બે ભાઈના રથ લાગ્યા. ॥ ૯૨ ॥ બીજે બે બાણે બેઉને બાંધ્યા,
જેમને કરણ રૂઠ્યો; બે દીકરાએ નામજ બોલ્યું, એમ કહીને ઉઠ્યો.
॥ ૯૩ ॥ પોતાનો રથ આગળ લાવ્યો, ક્રોધાતુર મન સાથ; ગરૂડાસ્તરથી
બે તનના, છોડી નાંખ્યા હાથ. ॥ ૯૪ ॥ પછી બે પુત્રને પોતાના રથમાં,
ક્રીધા કરણ રાય, તેને દેખીને, ગદા લેધને, ભીમશેન ઉભો થાય. ॥ ૯૫ ॥
અભીમન્યુ કહે આવો કાકા, કરજો ખરેખરું જોર; એટલે ભીમશેન કુ-
દવા લાગ્યો, કરતો શોરખકાર. ॥ ૯૬ ॥ કરણરાયે આયુધ લીધાં, ક્રોધ
ભરેલો એપાર; અગણીતા મંત્ર ભણીને, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૯૭ ॥
કરણે બહુ કેર ક્રીધા, વળી બે દીકરા સંગ; બાણવડે અભીમન્યુનું, વીં-
ધી નાખ્યું અંગ. ॥ ૯૮ ॥ તે ત્રાસ દેખી માયાવી કોપ્યો, ગરજના ક્રી-
ધી છક; તે દેખીને કરણ રાયે, બાણજ ભોંક્યું એક. ॥ ૯૯ ॥ તે બાણે
માયાવી ઉછળીયો, હેલકારે આકાશ ચઢીયો; સુદ્ધી સુદ્ધી રહી નહીને,
ડેરા તંબુ જઈ પડીયો. ॥ ૧૦૦ ॥ તમ ભીમને બહુ રીસ વાપી, ઉછળી
આગળ થાય; તવ કરણે મોહાસ્તર માર્યું, ભીમની રૂદીયા માંચ. ॥ ૧૦૧ ॥
ભીમ ઢળી ચતાપાટ પડીયો, ન રહી સુદ્ધ કે સાન; પછી બહુ માર દે

ગભરાવ્યો, અરજીનનો સંતાન. ॥ ૨૯ ॥ અંગમાં ભોંકાય છે ભાલોડાં,
કરણ બહુ માર દેહે; કેં બાણ નીકળે સુંસરાને, કેં બાણ અંગમાં રહે છે.
॥ ૩૦ ॥ તેનાપર બીજી બાણ વાગે, તવ પેલું નીકળે પાર; રૂધીર વહે
મહિસના લોચા, નીકળી પડે બાહાર. ॥ ૩૧ ॥ ડોળા બે ડગમગવા લા-
ગ્યા, ભોંકાયાં બાણ અનેક; શરીરમાં સોધે નવ મળે, રૂધીર છાંટો એક.
॥ ૩૨ ॥ ઘોવાઈને ઘોળો થઈ ગયો, પણ પાસે છે ધનુષ; તેણે તાતણો
ડોશીનો છે, તેથી ટક્યો આયુષ ॥ ૩૩ ॥ એવામાંતો કરણરાયે, બે બા-
ણ માર્યા સાર, એકજ બાણે રથ ભાગ્યો, એકે ઘોડા ચાર. ॥ ૩૪ ॥ એ-
ટલે કુંવર પગપાળ થયો, ન રહ્યું રક્ષણ જરા; પછી આવ્યાં અરબડીયાં
તે, ધ્રજીને ઢળીયો ધરા. ॥ ૩૫ ॥ તે દેખીને કરણ રાજ, રથમાંથી ઉત-
રીયો; ફરશી લીધી હાથમાંને, પ્રાણ લેવા પરવરીયો. ॥ ૩૬ ॥ જૈ અભે-
માનની રૂઢીયા ઉપર, બેઠો રાજ કરણ; જો છોકરા આજ દાવમાં આ-
વ્યો, આણુછું તારું મરણ. ॥ ૩૭ ॥ આટલો મોહોટો તું થયો પણ, કાકો
નથી કહ્યો મુને; દાશીનો દીકરો સદા કહ્યો છે, તેથી મારું તુને. ॥ ૩૮ ॥
તે બધો બદલો આજ વાળ, જીવજ તારો લેવું; તે કરતાં જો કાકા કહેતો
જીવતો જવા દેવું. ॥ ૩૯ ॥ અભેમાને તવ વીચાર્યું, ઉગરવું ખરી ખાંચે;
કાકા કેહેવામાં શું જવાનું, મધ તક વીપ્ર ન વાંચે. ॥ ૪૦ ॥ અણી ચુ-
ક્યો સો વરષ જીવે, છો થાય ખુશી પાકા; એવું સમજી હશીને બોલ્યો
શું કોહોછો કરણ કાકા. ॥ ૪૧ ॥ એટલે કરણ હસીને ઉઠ્યો, પોતાને
રથ પરવરીયો; વર્ષકેતુને ચંદ્રકેતુની, આગળ ગર્વજધરીયો. ॥ ૪૨ ॥ કેવા
મેં કેહેવરાવ્યા કાકા, ત્યારે એનાપર ત્રુઠ્યો; એવી વાત કરે છે એવામાં,
અરજીનનો સુત ઉઠ્યો. ॥ ૪૩ ॥ વળણ. ॥ ઉઠ્યો સુત અરજીનનો, કરતો
મન વીચાર; વઢે વલ્લભ શ્રીતા સુણો, જપવા જીગદાધાર.

કડવું ૪૭ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, ચોથાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ ઉભો થયો, મનમાં
કયો વીચાર; મુજ કને કાકા કેવરાવી, એને ચઢ્યો હંકાર. ॥ ૨ ॥
સત્રુને ખુશી થાવા ન દેવો, મરણું તો એક વાર; એવું જાણી કુંવર બો-
લ્યો, કાકા પાંચ પ્રકાર. ॥ ૩ ॥ કાકા કેવરાવી શું થયો રાજ, દગલખાજ
કરીને; પાંચ પ્રકારના કાકા કહ્યા, સંભાળ ચીત ધરીને. ॥ ૪ ॥ તાતલ-

ભો સગો ભાઈ હોયે, પ્રથમ કાકો એક; તાત તણો કોઈ મીત્ર હોયે; તે
કાકો વીવેક. ॥ ૫ ॥ પાંડોશી કોઈ વ્રધ હોય તેને, કાકા કહીએછેયે; અ-
બળયો વૃદ્ધ રસ્તે જનારો, તેને કાકા કહીએ. ॥ ૬ ॥ ધરનો ગુલામ ધ-
રડો હોયે, બહુ દીનનો રહેવાશી; તેને પણ કેહેવાય છે કાકો, બેન્યાય
નીતી તપાશી. ॥ ૭ ॥ એ રીતે છે પાંચ પ્રકારે, શબ્દ સમજજો પાકો;
જનમથી તું ધરમાં રહેલો, માટે ગુલામ કાકો. ॥ ૮ ॥ કરણે એવું સાં-
ભળ્યુંને, હળ હળ પ્રગટી રીસ; હવે ન મુકુ જીવતો હું, છેક તારું શી
શ. ॥ ૯ ॥ વર્ષકેતુ કહે તાતજી માહારા, જીતી બાજી ગયા મુકી; જન-
મારાનો જાણોછો એને, મીથ્યા દીધો મુકી. ॥ ૧૦ ॥ તવ કરણને બહુ
કોથ વાપ્યો. હાથ લીધાં હથીઆર; ધનુશ ઉપર બાણ ચઢાવી, દેવા
માંડ્યો માર. ॥ ૧૧ ॥ બહુ બાણ મારે દયા ન ધારે, કુંવરે વીચાર્યું ગન;
હવે મને મુકવાનો નથી, સત્રુ સુર્યનો તન. ॥ ૧૨ ॥ એકવાર મરવું
જરા ન ડરવું, સમજીને શું કીધું; કોથ ભરેલો કુંવર એણે, બાણ કા-
ળજવર લીધું. ॥ ૧૩ ॥ તે બાણ બહુ બળ કરીને માર્યું, પુરણ જળ-
વી રીસ, કરણનો સુત ચંદ્રકેતુ, તેનું છેલ્લું શીશ. ॥ ૧૪ ॥ લીધું બી-
જી બાણ પવનનું, મહા વીકટ કામ ધાર્યું; મોટો પુત્રજે વર્ષકેતુ, તેની
રૂદેમાં માર્યું. ॥ ૧૫ ॥ એટલે વર્ષકેતુ ઉડ્યો, વાયુથી ગગને ચડીયો; ધ્ર-
ત્રાષ્ટરના ધામ પાસે, હસ્તીનાપુર પડીયો. ॥ ૧૬ ॥ તવ ધ્રત્રાષ્ટરના દુ-
તોએ, ઉઠાડ્યો તેણી વાર; અંધની પાસે તેડી ગયા, તવ પુછ્યા સમા-
ચાર. ॥ ૧૭ ॥ પછી આંધળે એને રોક્યો, નથી જીવું યુદ્ધ કરવા; તું
તારે રહે મારી પાસે, શેવા માહારી આદરવા. ॥ ૧૮ ॥ એમ કહીને એ-
ને રાખ્યો, શું જાણ્યું રાજ કરણ; એમ સમજ્યો કે પુત્ર બે માહારા, નિરસ્યે
પામ્યા મરણ. ॥ ૧૯ ॥ આ છોકરાએ જીલમ કીધો, માટે માર કે મર;
અરજીનજીને માહારા જોવો, હું પણ વાંજીઓ કરૂં. ॥ ૨૦ ॥ એમ વી-
ચારી માર માર્યો, કેહેતા ઉપજે ત્રાસ; આમ શરીરનું છું દી નાંખ્યું, અ-
ભેમાનનું ચોપાસ. છેકજ કુંવર કાલ્પ થયો, દુભાયુ અંતઃકરણ; જ-
ણ્યું કે આયુશ આવી રહ્યો, નીશ્યે પામીશ મરણ. ॥ ૨૨ ॥ એવામાં
ધૃત્વર ધૃત્વાએ, લીમની મુરછા વળી; ગાળને ગદા લેઈ ઉઠ્યો, વ્રકો-
દર માહા બળી, ॥ ૨૩ ॥ એવામાં ગટારગછ આવ્યો, ચડીને ગમન;
અંત્રીક્ષથી ભાઈની લીડ દીડી, વીચાર કીધો મન. ॥ ૨૪ ॥ કરણ નથી
જાણતો કે, માયાવી ગગને ચડીયો; એવે કરણના રથ નીચે, આવાને
એ પડીયો ॥ ૨૫ ॥ રથ ઉપાડી માંધે લીધો, ચઢી મયો ગમન; વાયુ

વટોળ વીજળી કીધી, પછી વધો વચન. ॥ ૨૬ ॥ સાંભળજે તું કરણ
રાજ, ભુંડી વાત ભંડાવું; તને નાંખું દરીઆમાં ને, કાકીને રંડાવું.
॥ ૨૭ ॥ એટલે કરણ રાજએ જાણ્યું; કપટનું કામ રચીયું; વેહેરે વે-
હેર લેવાયુ નહીને, આંચું ગટોરગચીયું. ॥ ૨૮ ॥ વાંકા વળીને માર-
વાને માટે, કરણે ભાલો લીધો; ગટોરગછે રથ ઉપાડી, દ્રોણ કને ફેંકી
દીધો. ॥ ૨૯ ॥ કરણનું તવ વયુ કુટાયુ, રથમાંથી નીકળ્યો બાહાર;
એરે ગુરૂ હું વાંછ્યો થયો, ખોયા મેં બેઠિ કુમાર. ॥ ૩૦ ॥ દ્રોણ કહે
ભાઈ ભલે ખોયા, કરતો તો સોર બકોર; કહે દુરીયોધન કેમ છે હવે, શું
માયું ક્ષત્રીએ જોર. ॥ ૩૧ ॥ એટલે દુરીયોધન એમ બોલ્યો, હાથજ
નાંખી મુછે; પ્રધાનથી જો જોર થાયે તો, કોણ રાયનો ભાવ પુછે. ॥ ૩૨ ॥
જો જો હવે છે માહારો કોઠો, નવું જીવું કાંઈ કરૂં; ગાદીપતી ગાંજ્યોનવ
જીવું, પગ પાછો નવ ભરૂં. ॥ ૩૩ ॥ એટલે કહ્યું કરણ રાયે, મુજ જેવું
તારે હજો; માર જાઈને હારજે તું, વળી વાંછ્યો થજો. ॥ ૩૪ ॥ એવે
ગટોરગછ ગગનેથી, પોતાની શન્યમાં ગયો; ભાઈને માટે રથ લેઈને,
તરત તતપર થયો. ॥ ૩૫ ॥ ચાલીને આંચો ચોથે કોઠે, કહ્યું કે આંચો
હું વીર; એમ કહીને રથમાં લીધો, કુંવરને વળા ધીર. ॥ ૩૬ ॥ પછી
ત્રકોદર પુછવા લાગ્યો, કહો ભત્રીજ કેમ; આ વેળા તને બહુ માર પ-
ડીયો, માટે પડે છે વેહેમ. ॥ ૩૭ ॥ અભેમાને કહ્યું ઓ. કાકા, માર પ-
ડ્યો બહુ પાકો, રથમાં સુતાં સુતાં બતાવું, તે રસ્તે રથ હાકો. ॥ ૩૮ ॥
એકવાર કોઠો ફરીને નીકળીયે, તે પછી ખીજ વાત; તવ માયાવીએ
રથ હંકાર્યો, ભીમશેન બળીયો સાથ. ॥ ૩૯ ॥ સુતાં સુતાં સાન બતાવે,
તે રસ્તે રથ હાકે; દ્વારે દ્વારે ચોક્કા રહ્યાતે, ભીમશેન મારી નાંખે. ॥ ૪૦ ॥ એ
રીતે ચારસેંદાર ફરી. માર્યા ચાર હજાર; એ કોઠો ફરી વળીને, ઝટપટ ની-
કળ્યા બહાર. ॥ ૪૧ ॥ અભિમન્યુએ સુતાં સુતાં, પ્રાક્રમનું કામ કીધું; વજ્ર
સ્તરનો મંત્ર ભણીને, ધનુશ પર બાણ લીધું. ॥ ૪૨ ॥ પવન મંત્ર ભણીને ફેં
ક્યું, પુરણજણાંચું સુર; ચોથો કોઠો રૂપાનો તે, કરી નાંખ્યો ચક્રચુર. ॥ ૪૩ ॥
પછી ભીમશેન પુછવા લાગ્યો, તુજ જીવને છે કેમ, તંબુમાં લેઈ જઈએ
તુને. આંચો તા એમને એમ. ॥ ૪૪ ॥ અભિમન્યુ તવ એવું બોલ્યો,
મુજ કને રહેજો આપ; પણ મુજને પાછો વાળો તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ.
॥ ૪૫ ॥ બાણ તણું દુખ છે બહુ મુને, તેથી શાન્ત પમાડો; શરીરમાં
ભાલોડાં ભરેલાં, તે સહુ વીણી કાઢાડો. ॥ ૪૬ ॥ તવ ત્રકોદરને માયાવી
ચપટીમાં ભાલોડુ ઝાલે; હાથ દેઈને ખંચી કાઢાડે, છીદ્રમાં ચીથરીઘાલે.

॥ ૪૭ ॥ એ રીતે બાણ કાઢાડી નાંખ્યાં, જળથી ઘોયું શરીર; વસ્ત્રવતી તે લુછી નાંખ્યું, વહેલું જે રૂધીર. ॥ ૪૮ ॥ પછી બીજાં વસ્ત્ર પેહેરાવ્યાં, સણગાર પહેરાવ્યા સાર; એક ઘડી વાર સ્વાસ ખાઈને, કુંવર થયો તૈયાર. ॥ ૪૯ ॥ ભીમશેને કહ્યું કેમ છે બેટા, તવ બોલ્યો અભેમાન; હ-તો તેનો તે છું કાકા, શું કરે તમ સંતાન. ॥ ૫૦ ॥ મુજ જેવો માર ગ-ટોરગછને, જે મારે રાજ કરણ; તો તે એક ઘડી નવ જીવે, તરત પામે મરણ. ॥ ૫૧ ॥ એવી વાત કરે છે એવે, પ્રભુએ જાણ્યું પાતાળ; ગટોર-ગછ જાડે હશે તો, નહી થાય એનો કાળ. ॥ ૫૨ ॥ કરણ મરણ આણ-ત એનું, પણ તેમાં ભંગ થયો; ગગનેથી આવો રથ ઉપાડી, ગટોરગછ લેઈ ગયો, ॥ ૫૩ ॥ માટે એ બેને પાડુ વખુટા, વીચાર્યું જુગદાધાર લ-ડાઈ કરાવવા બેઉ જીજ્ઞાસુ, મુક્યો પ્રભુ હંકાર. ॥ ૫૪ ॥ એવામાં ગટોર-ગછ બોલ્યો, શું તને મુક્ત કરણ; હું એને લેઈ ગયો નહોતે, તો થાત તારૂં મરણ. ॥ ૫૫ ॥ હું આવ્યો તેથી તું ઉગરીયો, નહી તો જતું રહેત નામ; અભીમન્યુ કહે તેં શું ઉગાર્યો; તું તો મહારો ગુલામ. ॥ ૫૬ ॥ હરી ફરી તું રથ હાંકી જાણે, તુજથી ન જેરવાય તાપ; માયાવી કહે હવે રથ હાંકુંતો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥ ૫૭ ॥ એમ કહી રાશ પરાણો પછાડી, શેન્યમાં ચાલ્યો ગયો; રીસાઈને સહુને સંગ બેઠો, સંદેશો કોને ન કહ્યો. ॥ ૫૮ ॥ એવામાં પ્રકોદર બોલ્યો, એ બેટા અભેમાન; માંહે માંહી બે ભાઈ ચડલડીઆ, મદના ભર્યા જવાન. ॥ ૫૯ ॥ હવે રથ તારો કોણ હાંકે, મુજથી નવ હંકાય; હાંકુંતો ઘોડા નવ ચાલે, રથ પણ ભાંગી જાય. ॥ ૬૦ ॥ એટલે બોલ્યો અભેમન્યુ, કાકા હું નહીં થાકું; પગ અંગુઠે આલુ હોડા, ઘોડા રૂડી રીતે હાકું. ॥ ૬૧ ॥ એમ કહી ઘોડાના અછો-ડા, પગ અંગુઠે લોધા; પરાણો પગ આંગળીમાં ધાલ્યો, જવાના વીચા-ર કીધા. ॥ ૬૨ ॥ વળણ, ॥ ત્યારી કરી જવા તણી, પ્રકોદર અભેમાન; વહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, સંમરે શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૮ રાગ આસાવરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, પાંચમાનો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભેમન્યુ કહે ચાલો કાકા; પાંચમે તતપર થૈએ; સોનાને કોઠે છત્રપતી છે, તેના સનમુખ જૈએ; ॥ ૨ ॥ એવામાં દુરીયોધન પાપી, સાથે લખમણ સુત; બે બાપ દીકરા

પાંચમે કોઠે, ઉભા આકળા ભુત. ॥ ૩ ॥ એવામાં અભીમન્યુને, ભીમ-
 શેન બે જણ આઠ્યા; છત્રપતી કહે આવો વઢવા, એમ કહી બોલાઠ્યા.
 ॥ ૪ ॥ તવ આવી બે સનમુખ ઉભા, બોલીયો દુરીયોધન; અભીમન્યુ-
 ને મારજે તું, એરે લક્ષમણ તન. ॥ ૫ ॥ ભીમશેનને હું નાંખુ છું મારી.
 નહીં લાગે મુજને વાર; એટલે ભીમે અભેમન્યુને, ગાજી કહ્યું નીરધાર.
 ॥ ૬ ॥ લક્ષમણને તું નાંખજે મારો, કરજે કાળો કેડેર; દુરીયોધનની
 બોચી ઝાલી, મારી નાંખુ હું ઠેર. ॥ ૭ ॥ સામા સામી એમ કહીને, ક-
 ર્યા માઠા મનસુખા; લખમણ સામે અભેમન્યુ, ભીમ દુરીયોધન ઉભા.
 ॥ ૮ ॥ અવામાંતો લખમણાએ, કીધો ધનુશ ટંકાર; તેણું જોઈને અભે-
 માને, મનમાં કર્યા વીચાર. ॥ ૯ ॥ લખમણ માહારી ગણનીમાં નથી,
 તેમાં શું ચિત્ત પરોડિ; બે કાકા કેવી રીતે લહે છે, જીવ રાખી જુદું જો-
 ડું. ॥ ૧૦ ॥ એમ જણીને આયુદ્ધ લીધાં, યુદ્ધ નથી આદરતો; લક્ષમણ
 સામા બાણ ફેંકે, રમતનું યુદ્ધ કરતો. ॥ ૧૧ ॥ એવામાં ભીમને દુરીયો-
 ધન, મેઘ ગરજનાથે ગાજ્યા; સામા સામી દોટ મુકી, લથબથ બળથી
 બાજ્યા. ॥ ૧૨ ॥ મુખ પોકારે માર મારે, રાઠ ઘણેરી લાગે; મન મુકીને
 ગડદા મારે, બ્રહ્માંડ જણે ભાગે. ॥ ૧૩ ॥ ઢીચણ કોહોણી ખંભા પછાડે,
 જણવે ઝાઝો દ્વેશ; આંટી ઘુટી પગની ભરાવે, તાણે મુસ્તકના કેશ.
 ॥ ૧૪ ॥ લડથડતા પડતા આખડતા, ફરીને ઉભા થાય; ગાજે બાહાજ
 જરા ન લાજે, હાડ બહુ કુટાય. ॥ ૧૫ ॥ એવે સમે દાવં જોઈને, દુષ્ટજ
 બેઠો ધરણ; બહુ બળ કરી પ્રહારનો, ઝાડ્યો જમણો ચરણ. ॥ ૧૬ ॥
 ખેંચોટીને નીચે નાંખ્યો, ભીમશેન પડીયો હેઠો; એની રૂઢીયા ઉપર
 પોતે, પાપી ચઢીને બેઠો. ॥ ૧૭ ॥ મોઢામાં રણું ભરીને, દે ગરદાનો
 માર; એ ભીમઠા ભલો દાવમાં આઠ્યો, કુટ્યો તો મુને અપાર.
 ॥ ૧૮ ॥ આજે તુજને ઠેર મારૂં, કોણછે તારી પક્ષ; એમ કહી ગળે
 નખ દીધો, તરી ગયાં તવ ચક્ષ. ॥ ૧૯ ॥ હાથની નસો ખેંચાવા
 લાગી, ખેંચાવા લાગ્યા ચરણ; ભીમે ધ્રુમ પાડી ભત્રીજા, તુજ કાઠા પા-
 મે મરણ. ॥ ૨૦ ॥ એટલે અભીમન્યુએ જાણ્યું, કાકાનું મરણ થાશે;
 એણું સમજી એક બાણ લીધું, કાળજવરનું પાસે. ॥ ૨૧ ॥ ધનુષ ઉપર
 ચઢાવીને, ફેંક્યું કરીને રીસ; લખમણ દીકરો દુરીયોધનનો, તેણું છેદ્યું
 શીશ. ॥ ૨૨ ॥ દુરીયોધને તે દેખીને, મનમાં કર્યો વીચાર; લઢીને હવે
 નવરો થયો, અરજીનનો કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ એના કાકાની પક્ષ કરીને, મુ-
 જને મારશે બાંણ; કદાપી મરણ માહારૂં થશે તો, ગાદી ભોગવશે કોણ-

॥ ૨૪ ॥ માહારો પૈસો માહારી પુંજી, ધરખાર લુટાઈ જશે; હું પન્ડે
જીવતો હઠશ તો, દીકરા ઘણા થાશે. ॥ ૨૫ ॥ પુત્ર મુઓ તો ધુળ નાં-
ખી, મનસુઓ કર્યો માઠો; ભીમની રૂઢીયાપરથી ઢંડી, જીવ લેઈને ના-
ઠો. ॥ ૨૬ ॥ માર માર કરતો ભીમસેન ઉઠ્યો, છત્રપતી બહુ નાસે; ગુ-
પત ખારણેથી નીકળીને, ગયો દ્રોણની પાસે. ॥ ૨૭ ॥ ઓરે ગુરૂજી
ઓરે ગુરૂજી, હું પણ વાંજીયો થયો; ગુરૂ કહે ભાઈ ભલે થયો ને, તું
કેમ જીવતો રહ્યો. ॥ ૨૮ ॥ કરણ કહે રાજ થઈને, હારી ગયો તું કેમ;
છત્રપતી કહે ગાદી ભોગવવા, આવ્યો હું કુશળ ક્ષેમ, ॥ ૨૯ ॥ એમ
કહીને હેઠો બેઠો, પાંચમે કોઠે શું થાય; ભીમ પાપીને ખોળવા લાગ્યો,
કનક કોઠા માંય. ॥ ૩૦ ॥ અભીમન્યુ તવ કેહેવા લાગ્યો, કાકા ફાંફાં
નવ મારો; પાંચમો કોઠો ફરી વળીને, ખાહાર નિકળવું ધારો. ॥ ૩૧ ॥
એમ કહીને રથ હંકાર્યો, ભીમશેન પુઠે પળીયો; દ્વારે દ્વારે ચોઢા મારે,
પ્રકોદર માહા બળીયો. ॥ ૩૨ ॥ પાંચ શહસ્ત્ર ચોઢા હણીયા, ત્યાંથી
નીકળ્યા ખાહાર; વજ્રસ્તરતું ખાણુ લીધું, અરજીનને કુંવાર. ॥ ૩૩ ॥
બહુ બળથી તે ખાણુ માર્યું, જણવ્યું જદે સુર; પાંચમો કોઠો કનક કે-
શ, તેને કીધો ચક્રચુર. ॥ ૩૪ ॥ છઠો કોઠો સમ ધાતુનો, ત્યાં ઉભો શ-
ક્તરાય; માલીક મારવાડ દેશનો તે, મામો પાન્ડવાનો થાય. ॥ ૩૫ ॥
વળણુ. ॥ મામો એ પાન્ડવ તણો, મારવાડનો માલીક. યુદ્ધ કરવા ઉ-
ભો રહ્યો, નહી કો જનની ખીક.

કડવું ૪૯ રાગ ધન્યાશ્રી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજ રાય; વીરતારી તુજ-
ને સંભળાવું, છઠ્ઠા કોઠાની કથાય ॥ ૧ ॥ છઠ્ઠે કોઠે છે શક્તિ રાજા, ત્રણ
યુદ્ધનો જાણનારો; ભીમને અભીમન્યુ ગયા ત્યાં, સંગ્રામ કરવા સારો.
॥ ૨ ॥ શદલે કહ્યું આવો ભાણેજ, યુદ્ધ કરવાને આપ; ભીમ કહે ભા-
ણેજને મારો, તેમાં ઘણું છે પાપ. ॥ ૩ ॥ બ્રાહ્મણ હણવો ને ભાણેજ
હણવો; તે બેઉ સરખા સરખી; જ્ઞાની જનને પુછી જુઓ, ધર્મ તણો
ન્યાય પરખી. ॥ ૪ ॥ એણું સાંભળીને સક્તિ બોલ્યો, આ કોઠો મુજ
શીશ; યુદ્ધ કર્યા વીના કેમ ચાલે, વેહેવારમાં શી રીશ. ॥ ૫ ॥ તે ક-
રતાં યુદ્ધ બંધ રાખું, તેમાં ઇજ્જત જાય; ભીમ કહે ઇજ્જત નવ ઘટે,
એવો કહુ ઉપાય. ॥ ૬ ॥ કરો કીરપાચારના જેણું, તવ શક્તિ પુછે એમ;

સાચું કહેજો કીરપાચારે, કર્યું કોઠામાં કમ. ॥ ૭ ॥ ભીમ કહે અમે ને
 ગોરે, ન કરી કોઠની હાણ; બુભો બરકા મીથ્યા પાડી, ઉંચાં ફેંક્યાં
 બાણ. ॥ ૮ ॥ બે ઘડી બકોર કરીને એ, નાઠા કીરપાચાર; પેટમાં ટાકું
 ને મોહોડેથી કહ્યું, હું પણ પામ્યો હાર્ય, ॥ ૯ ॥ એ રીતે કર્યું કીરપા-
 ચારે, મામા તમે કરો તેમ; શસ્ત્ર કહે મુજ ધ્યાનમાં બેઠું, સાબાશ ભા-
 જેજ ભેમ. ॥ ૧૦ ॥ કોઠામાં આવો ખેત્ર મચાવો, બતાવો સૌને સપાટા;
 બાહારના બધા એમ જાણે કે, કીધો જોર ઝપાટો. ॥ ૧૧ ॥ તવ અભિમા-
 નને પ્રકોદર, છઠ્ઠા કોઠામાં જાય; ધનુશના ટંકાર કરીને. બાણ લીધાં
 કરમાંય. ॥ ૧૨ ॥ જાણે જખરુ જુદું મચીયું, મારો મારો મુખ ભાંખે;
 અગણીતા મંત્ર લણીને, બાણજ ઉંચાં નાંખે. ॥ ૧૩ ॥ દુરીયોધને બા-
 હારથી જોયું, બહુ બાણ દેખી ગમે; છઠ્ઠે કોઠે મધની માંખ્યો, પેર બહુ
 બાણ ભમે. ॥ ૧૪ ॥ ગુરુને કહ્યું જુઓ માહારાજ, આ યુદ્ધ થાય છે ક-
 લું; તવ કીરપાચાર સમજ ગયા, આ યુદ્ધ માહારાજેલું. ॥ ૧૫ ॥ છઠ્ઠે કોઠે
 શસ્ત્ર અભિમાન, કરે બહુ બાણ પ્રણી; દ્વારે દ્વારે યોદ્ધા છે તેને, ભીમ
 કરે બહુ કપટી, ॥ ૧૬ ॥ એવું વઢતાં બે ઘડી થઇ, થઇ વખત વધારો;
 એટલે ભીમે માંમને કહ્યું, હવે તો તમે સધારો. ॥ ૧૭ ॥ તવ શસ્ત્ર આયુદ્ધ
 ફેંકી નાઠો, હાર્યોરે હું હાર્યો; દ્રોણની જોડે જૈને બેઠો, ગુરુજ મુજને મા-
 ર્યો. ॥ ૧૮ ॥ દ્રોણ કહે બેસો અમ સાથે, લઢીઆ લાડે કોડે; કીરપાચાર
 કહે આંધ આવો, તમે તો મારી જોડે. ॥ ૧૯ ॥ શસ્ત્રાયે કહ્યું વાત છે
 સાચી, કહિને બેઠા પાસ; સપ્તધાતુના કોઠામાં તો, ભીમે પડાવ્યો ત્રાસ;
 ॥ ૨૦ ॥ કોકો ને ભત્રીજે બેઉ, ફરીયા દ્વારે દ્વાર; દસ દસ યોદ્ધા મારી
 નાંખ્યા, હણ્યા ખટ હજાર. ॥ ૨૧ ॥ પછી બે બારણે નીકળિયા, શ-
 રીરમાં બહુ સુર; વજ્રસ્તરનું બાણ મારી, કોઠો કર્યો ચક્રચુર. ॥ ૨૨ ॥
 પછી સાતમે કોઠે આવી, ઉભો જોદ્રથ બળીયો; અભિમાન મેદાનમાં ઉ-
 ભો, ભીમશેન સાથે બળીયો ॥ ૨૩ ॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ પ્રભુએ, વાત
 જણી પાતાળ; ભાણેજ સંગે ભીમ હશે તો, નહીં થાય એનો કાળ. ॥ ૨૪ ॥
 માટે ભાણેજને એકલો રાખું, ભીમને અળગો કાઢાડું; તોતો અભિમાન
 નીશ્યે મારશે, માટે વખુટો પાડું. ॥ ૨૫ ॥ એવામાં તો અરજુન પ્રભુ,
 નાહી જમી પરવાર્યા; તાડુકી દહીતને મારવા જવા, મનસુખા મનધા-
 ર્યા. ॥ ૨૬ ॥ અભંજ રથ અરજુનજનો, પ્રભુએ જોતરીયો; તેવ અર-
 જુનજ રથમાં બેઠો, કૃષ્ણે પશણો ધરીયો ॥ ૨૭ ॥ ઘોડાના અછોડા અ-
 હીને, હાંકે રણછોડરાય; તાડુકી દહીતની રેહેવાની જગા, બતાવા આ

હાથ જાય. ॥૨૮॥ એક ગફામાં દુષ્ટ રહે છે, તે સ્થળ જ દેખાડયું; પછી અરજીને વીપ્ર કેરું, પ્રંદજ પાછું કાઢાડયું. ॥૨૯॥ એવામાંતો અરજી-નજીએ, ધનુષ ગ્રહ્યું તેવાર; તેની પડપંચા ચઢાવી, પેહેલો કચ્ચો ટંકાર. ॥૩૦॥ તે ટંકારનો શબ્દ સુણી, તાડુકી આંચો બાહાર; ગફાની બા-રણે આવી ઉભો, કોઢે ભયો અપાર. ॥ ૩૧ ॥ અસુર ઠહે કોણ છે તું, કેમ આંચો પાતાળ; રથમાં બેશી ટંકાર કીધો, તું છે કોનો બાળ. ॥૩૨॥ એવું સાંભળી અરજીન બોલ્યો, ઓરે કરમ આંડાળ; અધરમી તું વીપ્રને નડે, આંચો છું તારો કાળ. ॥૩૩॥ એટલે તાડુકી ત્રાડીને બોલ્યો, જો કરું કાળો કેહેર; બ્રાહ્મણનો દયાળુ આંચો, નહીં જાય જી-વતો ઘેર. ॥૩૪॥ એમ કહીને પાહાડ પરવત, લીધા વઢવા માટ; કળ્ણ પ્રભુએ એમ જણ્યું, કથલશે આ ઘાટ. ॥ ૩૫ ॥ એક બાણે અરજીન-જી હણશે, તવ જશે ભોમીમાં લક્ષ; ભાણેજ હજી જીવતો છે, તેની ક-રશે પક્ષ. ॥ ૩૬ ॥ પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો, ધાર્યું અસરણા સરણ; પછી થોડે દાહાડે મહારું, ભાણેજ કરશે મરણ. ॥ ૩૭ ॥ માટે અસુર યુદ્ધ ટકાવે, એવો કરવો ઉપાય; એમ સંમજીને એક કળાનું, બળ દીધું જદવરાય. ॥ ૩૮ ॥ તવ તાડુકીમાં બળ આંચું, કોપ્યો અપરમપાર; ઝાડ તાડને પાહાડ તણો ત્યાં, દેવા માંડ્યો માર ॥ ૩૯ ॥ અરજીનજીએ બાણ લેધને, ફરવા માંડ્યો પ્રાહાર; એ બેનું એવું યુદ્ધ જમાંચું, પોતે ભુગદાધાર. ॥ ૪૦ ॥ સાતમે કોઢે અભિમાન ઉભો, સાથે બળીયો ભેમ; ભગવાને જણ્યું ભીમ છે સાથે, તેનું કરવું કેમ. ॥૪૦॥ ચાલ તે રીતે પ્રકોદરને, વખુટા પાડી દેવો; એવું વીચારી કળ્ણ પ્રભુએ, બેલજ કી-ધો દેવો. ॥ ૪૧ ॥ કોઢાથી શેન્ય અળગું બેઠેલું, પાન્ડવ કેરું જ્યાંય ભીમશેનનો જયમંગળ હાથી, તે પણ છુટો ત્યાંય. ॥ ૪૨ ॥ તેને ગો-વીંદે ગાંડછા મુકી, ચમક્યો હાથી અપાર, સુંડમાં શેન્યના લોકોને ઘાલી દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪૩ ॥ કૈંકને ઝાલી ગગને ઉછાળે, કૈંક ઉપર દે ચરણ; કૈંકને દંતુમરથી દાબે, પલમાં આંણે મરણ. ॥ ૪૪ ॥ એમ એ તોફાન કરવા લાગ્યો, ભેદ ભેદ બળીયા રૂડયા; લાંબા ભાલા લાંબી ફ-રશી, લૈ લૈ મારવા ઉડ્યા. ॥ ૪૫ ॥ તોપણ તે કોઈને નવ ગાંઠે; થાડ્યું શેન્યનું લોક; ભીમશેન ધાળે ભીમશેન ધાળે, કારમી પડી પોક. ॥૪૬॥ ભીમે તે શબ્દ સાંભળાયો, બોલ્યો અભિમાન પ્રત્યે; જો ભાઈ શેન્યમાં બુદ્ધ પડી છે, માટે હું જવું અગત્યે. ॥૪૭॥ તવ અભિમાનનું લોચન ફરક્યું, ભોમી ભયંકર ભાશી; ના કાઠા મુજ પાસે રહેજો, તમે ન જશે

નાશી. ॥૪૮॥ અત્યારે મુજને ભય ભાસે છે, ભાગી ગયા મુજ ચરણ; હવે મુને લાગે છે એવું, જાણે આવ્યું મુજ મરણ. ॥૪૯॥ તે મરવાનો ભય નથી પણ, મુજ ચાંમડું ચુંથાસે; અગતી સંસ્કાર હું નહીં પામું, હાડ મારાં પીંખાશે. ॥૫૦॥ તે વેળા પ્રભુએ મુમત મુક્યો, ભીમશેનને માહા માહો; જલું સપાટે આવું ઝપાટે; એમ કહીને નાહો. ॥ ૫૧ ॥ ભત્રીજાનો ભય ન લાવ્યો, આવ્યો શેન્યમાં પોતે; ઘણું તોફાન કરતો જોયો, હાથી પોતાનો હતો તે. ॥૫૨॥ હાં હાં કહી ભીમ પાસે ગયો, હાથીનો સ્વભાવ ખશીયો; ભીમ તણો ભય મનમાં ન રાખ્યો, મારવા માટે ધશીયો. ॥ ૫૩ ॥ એટલે ભીમને ક્રોધ ચઢીયો, હવે જણવું જોર; તવ પાતાળમાં વીચાર કીધો, પોતે નંદકીશોર. ॥ ૫૪ ॥ ભીમશેન હાથીને નાંખશે મારી, નહીં લાગે કાંઈ વાર; પછી અભીમન્યુની પક્ષે, જશે વાયુ કુંવાર. ॥૫૫॥ તો પછી ભાણેજ નહીં મરવાનો, મનમાં એવું વાપ્યું; ભીમનો સામો જળને લઢાવા, એક કળા બળ આપ્યું. ॥૫૬॥ એટલે હાથીને ભીમ બાહાજ્યા, પારથ દહીત પાતાળ; સાતમે કોઠે એકલો ઉભો, અરજુનજીનો બાળ. ॥ ૫૭ ॥ ભય ભરેલી ભોમી ભાશી, હૈયું ભરાઈ આવ્યું; એકલો રણમાં રડવા લાગ્યો, ઠાકાયે કામ કથલાવ્યું. ॥૫૮॥ વળણ. એમ મનમાં સોસાય છે, અરજુનજીનો બાળ; વદે વહ્નલ તેણે સમે, શું કામ કર્યું ચંન્ડાળ.

કડવું ૫૦ રાગ ચૌપાદ.

બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન; ઉભો જેદ્રથ સાતમે કોઠે, સંગ બે થોદ્ધ રાખેલા ઓઠે. ॥૧॥ જુએ જેદ્રથ સુતનું મુખ, જણ્યું ઉપજ્યું છે દલમાં દુખ; આવેળા ગભરાયો છે એહ, હાથો હીન્મત નહીં શંદેહ ॥ ૨ ॥ માટે મરવાનો આ કામ, તેથી હાથો હાથનું કામ; એકલો માટે અહીં નહીં આવે, મુને સામા જલું નહીં ફાવે. ॥૩॥ હું તો એકલો સામો જલું, તેના કરતાં સહુને બોલાવું; એમ સમજી શેવકને સાર, મોકલી કાળ્યા સમાચાર. ॥૪॥ તેણે જઈ કહ્યું છત્રપતીને, સુર ભરાયું દુષ્ટ મતીને; લાગ્યો દ્રોણગુરને પાય, ચાલો સાતમા કોઠા માંચ. ॥ ૫ ॥ તવ દ્રોણાચારે કહ્યું એમ, દગો કરવામાં હરખે કેમ, તારો દગો તે તુજને નડશે, ઘણું વીધન માંચે પડશે. ॥૬॥ રાય બોલ્યો ગમે તેમ થાય, પણ જલું છે કોઠા માંચ; કહી લીધા દ્રોણાચાર, વળી કીર-

પાચાર નીરધાર ॥ ૭ ॥ વળી અશ્વસ્થામાં સદ્ગ રાય, શકુનીને કરણ
કહેવાય; વળી કૌરવ સોએ ભ્રાત, લીધાં આયુદ્ધ સહુને હાથ. ॥ ૮ ॥
પુત્ર સો ભાધના સંમશેર, ચાલ્યા ચારશે ધગણેતેર; તેતો સરવ સાત-
મે કોઠે, જઈ સંતાઈ રહ્યા ઓઠે. ॥ ૯ ॥ ડોકાં કરી કરી બાહાર બુએ,
અલીમન્યું મેદાનમાં રૂએ; તેણે કોઠામાં કૌરવ લોક, દીકાને ઉપજ્યો
મન શોક. ॥ ૧૦ ॥ એનું હૈયું ઘણું ગભરાયું, ધુંશકા મુકી રોઈ દેવા-
યું; એતો લીમ કાકાને સંભારે, છુટે આંસુકાં ચોધારે. ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥
ચોધારે આંસુ વહે, કાકાને કરે પોકાર; વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે,
સુણજે શ્રોતા સાર.

—(૦)—

કડવું ૫૧ મધુબનમાં એ રાગ.

માહારા મદા ધરણ ગુણવાનરે, કાકા આવો; માહારી જતી રહી છે
સુધને સાનરે, કાકા આવો, ટેક. ॥ રણમાં મુકીને નાશી ગયા તે, મુજ-
ને કયો નીસવાસરે; માહારી માયે મને પહેલું કહ્યુંતું, કાકાનો નહી વી-
સવાસરે. કાકા. ॥ ૧ ॥ તેમ છતાં મેં વીશ્વાસ રાખ્યો, સંગ્રામ આરંભ
કીધારે; દરીયો તરીને કીનારામાં આવ્યા, તે વેળા દગો દીધારે. કાકા.
॥ ૨ ॥ સૌ શત્ર સાતમે કોઠે સંતાયા, મારવા રહ્યા છે ઢુંકીરે; તમારે લીધે
મુમત કરી આવ્યો, મારી માતાને રડતી મુકીરે. કાકા. ॥ ૩ ॥ સતજે જ-
નથી ઓત્રા આવેલી, આંખોમાં આંસુની હેલીરે; ઘણું કરગરી પણ કહ્યું
ન માન્યુ, રણમાં રડતી મેલીરે. કાકા. ॥ ૪ ॥ તે અખળા કોને આધારે
રેહેશે, કંઈ વીયોગી વામારે; બાળક વય કેમ કરીને કાહડે, રડી રડી
મરશે શામારે, કાકા. ॥ ૫ ॥ માહારો પીતા પાતાળ પડ્યો છે, તે ન જ-
ણે આરોગરે; નથી હજ્યા મળ્યા બાપને બેઠા, રહી જશે વીયોગરે. કા-
કા. ॥ ૬ ॥ પાતાળથી જ્યારે આવશે ત્યારે, સાંભળશે ધર શુત્રરે; માહા-
રી માતાને એ આવાને કેહેશે, લાવો ક્યાં છે મુજ પુત્રરે. કાકા. ॥ ૭ ॥ જાતવ
માહારી મા કીયો દીકરો દેશે, તે સમે થાસે કેહેરરે; મુજ માતાનું એ
મરણ કરશે, પોતે પણ મરશે ઠેરરે. કાકા. ॥ ૮ ॥ મુજ મૃત્યું સુણતાં મુ-
જ તાત મરશે, એવો હું વાહાલો અપારરે; રાંકડી મુજ માતાને એ દ-
મશે, વરતાશે હાહાકારરે. કાકા. ॥ ૯ ॥ જમ જેવા કૌરવ ભાસે છે
મુજને, જરૂર જીવડો જશેરે; મરવે નહીં ડરું પણ અગની નહીં પામું,
આમડું માહારું યુધાશેરે. કાકા. ॥ ૧૦ ॥ એક કીડીપર કટક ચડ્યું છે,

કરશે બુલમ મુજ સાથરે; એથ વીના બધી લોથ વળવાની, મુજહાડ નહી આવે હાથરે. કાકા. ॥ ૧૨ ॥ મુએ મોહું માહારી મા નહી દેખે, નહી દેખે એત્રા નારીરે; એક ઉપર અનેક આવ્યા છે, શી ગતી થાશે માહારીરે. કાકા. ॥ ૧૨ ॥ ડાહુ અંગ ને લોચન ફરકે, માઠા શુકન મને થાય રે; ઘોળે દાહાડે થાય શબ્દ શીયાળના, ધરતી તો ખાવા ધાય રે. કાકા. ॥ ૧૩ ॥ એમ ટળવળીને ધ્રુશકા મુકે, ગભરાયો રાજકુમારરે; થરથર કાયા કંપવા લાગી, આંસુ વહે ચોધારરે, કાકા. ॥ ૧૪ ॥ વળણ. ॥ ચોધારે આંસુ વહે, હૈયું બહુ ઉભરાય; વદે વલ્લભ તેવે સમે, કૈરવ અતી હરખાય.

કડવું પર રાગ સાખી.

દૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, મુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સાંભળાવુ, યુદ્ધ તણો મહીમાય. ॥ ૧ ॥ અભીમન્યુ અતી અકળાયો, જ્યેષ્ઠ જ્ઞેદ્રથે દ્રષ્ટ; છત્રપતીને સમાચાર કહ્યો, કુંવરને મન કષ્ટ. ॥ ૨ ॥ આ વેળા ધણો ગભરાયો છે, ગભરાટે ગભરાટ કરીયે; છોકરું હું નથી આવવાનું, આપણ ત્યાં સંચરીયે. ॥ ૩ ॥ દુરીયોધન કહે એકે એકે, નીકળો સરવે બાહાર; મરી રહેલો સૈન્યમાં મરશે, અરબુનનો કુંવાર. ॥ ૪ ॥ એટલે પેહેલો જ્ઞેદ્રથ નીકળ્યો, તેની પુઠે સો ભ્રાત; દ્વારે દ્વારના દસ દસ ચોદ્યા; નીકળ્યા હજ્જર સાત. ॥ ૫ ॥ દ્રોણ કપાચાર અશ્વસ્થામાં, શક્તિને રાજ કરણ; ચારસે ઇગણોતર સુત નીકળ્યા, કરવાકુંવરનું મરણ. ॥ ૬ ॥ નવાણુ ભાઈના દીકરા તેતો, સર્વ આવ્યા અડીચોટ; અભેમાનનો રથ વચમાં ઘેરી, ઉભા કરીને ઢાટ. ॥ ૭ ॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, સાંભળ અરબુન તન; હવે તાહારું આવી પોહોચ્યું, માનજે સત્ય વચન, ॥ ૮ ॥ તવ અભેમાને મન વીચાર્યું, હવે રડીને શું કરવું; ઘેરથી નીકળ્યા મરવું ધારી, તો પછી શીદ ડરવું. ॥ ૯ ॥ રડવાથી શત્રુ લોકોના, પગમાં આવશે જોર, દુષ્ટોને દયા નહી આવે, કાળજડાં કઠોર. ॥ ૧૦ ॥ રડવાથી નથી લાભ થવાનો, ઉલટી થાશેહાની; હીમત રાખીને યુદ્ધ કરવું, કરવી ન પાછી પાની, ॥ ૧૧ ॥ એવું સમજી આંસુ લુછ્યાં, વળી સાંભરી માત; પોતાની તારણી સાંભરી આવી, સાંભર્યો અરબુન તાત. ॥ ૧૨ ॥ અરેરે માહારો રણધિર પીતા, માહારા વીના શું કરશે; માહારી માતા માહારી નારી, માહારો પીતાજી મરશે. ॥ ૧૩ ॥

એવું સાંભરી આવીયું કે, આંસુ વહ્યાં યોધાર; તેમ તેમ શત્રુ હસવા લાગ્યા, હરખે અપરંખપાર. ॥૧૪॥ પાછો અભેમન્યુ મન વાળે, આંસુ લુછતો જાય; વળી સગાં સાંભરેને, નેત્ર જળે ભરાય. ॥૧૫॥ એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો, જો તારો જીવ લેવું; રાઈ રાઈ જેટલા કટકા કરાવું, અગની ન પામવા દેવું. ॥૧૬॥ તવ અભેમાને મનથી આદરીયું, કેના મતને તાત; કેની નારી કેનાં સગાં, કોઈ ન આવે સાથ. ॥ ૧૭ ॥ જીવડા જાળ મુકી દે, ધારણા ધારી મન; પછી હીમ્મત રાખીને બોલ્યો, દુષ્ટ સામો વચન. ॥૧૮॥ ઓ આખલાના દીકરા તું, જો જે મહારા હાથ, મરવું તેમાં ડરવું નથી, યુદ્ધ કરું તુંજ સાથ. ॥ ૧૯ ॥ ધીક્કાર છેરે દ્રોણગુરજી, હારેલા પાછા આવ્યા; મોટમ પછું છુટી પડીયું, કેમ મનમાં નવ લાવ્યા. ॥ ૨૦ ॥ ધીક્કાર છેરે કરણ રાજ, કરમહીણો કાલાવ્યો; છતે છોકરે વાંછ્યો થયો, શું મોઢું લેઈ આવ્યો ॥૨૧॥ તવ નાણે કરણે નીચું ઘાલ્યું, તવ કોપ્યો નર નાથ; શું ભુલ્યો છો જોઈ માહારા, કહી ઉપાડ્યો હાથ. ॥ ૨૨ ॥ આયુદ્ધ લેઈને મારવા માંડ્યો, અભેમન્યુને માર; ગુપ્તી ગેડી ગદાયો ફેંકે, તરકસ તીર તરવાર. ॥૨૩॥ બાણ વછોડે મુમત તોડે, કુંવરને દે કપ્પી; બારે મેઘની ધારા છુટે, તેમ કરી બાણ વ્રણી. ॥૨૪॥ અભીમન્યુએ બાણ લેઈને, દેવા માંડ્યો માર; પાછો ન પડતો વઢતો ને નડતો, સુરાના સરદાર. ॥ ૨૫ ॥ તે સમે શન્યાને વીશે, ભીમનો હાથી જેહ; મન મુકીને વઢવા લાગ્યા, ક્રોધ ભરેલા તેહ. ॥ ૨૬ ॥ હાથી ધરીને મારવા દોડે, પ્રકોદર જાય ખશી; પુઠે જઈને પુછડું પકડે, માહા બળમાં દંત ડશી. ॥ ૨૭ ॥ બળ કરી ગજ પુછ છોડાવે, ભીમપર કરે હડી; પગ વચેથી નીકળી જાય, ભીમશેન નીચો પડી. ॥ ૨૮ ॥ એવી રીતે લઢતા વઢતા, મેદાનમાં બેઠે ગયા; ખરે ખર એ યુદ્ધ જમ્યું, પરશેવા પુષ્કળ થયા. ॥ ૨૯ ॥ તેજ સમે પાતાળ વીશે, તાડુકીને અરજીન; સામા સામી એ યુદ્ધ કરતા, કોપેલા ધુન ધુન ॥ ૩૦ ॥ તાડપુર ઉંચો છે તાડુકી, દ્વેશ ઘણેરો ધારે; મોહોટા મોહોટા પરવત લેઈ, અરજીનજીને મારે. ॥૩૧॥ અરજીનજી પણ બાણ ગ્રહીને, જોર કરે ભરપુર; વજરાસ્તરનું બાણ મારીને, પાછાડ કરે ચક્રચુર. ॥ ૩૨ ॥ એવું વજાસ્તર મારવાથી, પરવત મોટા ભાગે; તેના કટકે કટકા પડે, કળ્પ પ્રભુને વાગે. ॥ ૩૩ ॥ ભાણેજને મરાવવા માટે, પોતે ખાયછે માર; પારથ કેરાં બાણ તાડુકી, ગણે નહી લગાર. ॥૩૪॥ એવી રીતે ત્રૈણ ઠેકાણે, યુદ્ધ મચ્યું અપાર; કુરક્ષેત્રમાં સરવે ચોક્કા, દે

છે કુંવરપર માર. ॥૩૫॥ અભીમન્યુ એકલો તે, ક્યાં ક્યાં દ્રષ્ટી રાખે;
એક તરફ એ યુદ્ધ કરેતો, બીજા વીંધી નાંખે. ॥ ૩૬ ॥ કુંવરને બહુ-
બાણ વાગે, તે નીસરે આરપાર; પછી કુંવર કાઢ્યર થયો, મનમાં ક્યો
વીચાર. ॥ ૩૭ ॥ મોહાસ્તરનો મંત્ર લણીને, બાણ અગણીતું લીધું;
તેના ઉપર ધર્મ કાકાનું, પુન્યજ મુકી દીધું. ॥૩૮॥ ફેર પુઢી ફરીને
ફેંક્યું, બહુ બળમાં બાણ એક; અગણીતા મંત્રને લીધે, બાણ થયાં
અનેક. ॥૩૯॥ તે બાણ સૌની રૂદ્રીયામાં વાગ્યાં, પ્રાણજ ઉંચા ચડીયા;
ત્રધ જોખનને બાહ્યાવયના, ઢળી ઢળીને પડીયા ॥ ૪૦ ॥ તવ અભે-
માને એમ ધાર્યું, ઘડી કેડે શું થાય; દહ માહારો હોય કે નવ હોય, તે વાત
કેમ કળાય. ॥ ૪૧ ॥ અત્યારે હાર્યા મુજથી પણ, જાત્યા એવું કેહેશે;
પણ છેવટ છોછવા પડ્યા તે, નીશાની શી રહેશે. ॥ ૪૨ ॥ એમ ધારી
પવનાસ્તર મુક્યું, સૌને નીશાની આપી; સરવે જનની ડાલી મગની,
મુછ અકેકી કાપી, ॥૪૩॥ પછી પોતે ઉભો રહ્યો છે, એવે બે ઘડી થાય,
જે જની મુરછા વળે તે, જીવ લઈ નાશી જાય. ॥૪૪॥ જૈ જૈને કોઠામાં
પેસે, એમ ઉઠી ગયા સર્વ; તે દેખીને અભેમન્યુના, મનમાં આવ્યો ગર્વ
॥૪૫॥ કેવા સૌ હાર્યા માહારાથી, એમ થયો મનમુખો; રથપર ધનુશ
ઉભુ રાખી, છેડે મુઠી દેધ ઉભો. ॥ ૪૬ ॥ ધનુષના છેડાપર મુઠી, મુઠી-
પર ધર્યું ડાચું; વાંકો વળી હબચી દેધ ઉભો, કાળજી નહીં કાચું. ॥૪૭॥
કૃષ્ણ પ્રભુએ પાતાળ જાણ્યું, દાન્યું અંતઃકરણ; શા કારણથી ભાણેજ મા-
હારો, પામતો નથી મરણ. ॥ ૪૮ ॥ એમ કહી જોયું જ્ઞાન દ્રષ્ટી, પોતે
જીગદાધાર; તવ સમજણું રક્ષા કરેછે, કુન્તા સતીનો તાર. ॥ ૪૯ ॥
વળણ. ॥ રક્ષાનો જે તાર છે, તે કરે છે રક્ષાય; વહે વજ્રભ આતા સુણો,
શું કર્યું જદવરાય.

કડવું પડ રાગ સૈવિઆનો.

વેશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારો તુજને
સંભળાવું, કુંવર મરણ મહીમાય. ॥૧॥ કૃષ્ણ પ્રભુએ એમ ધાર્યું, આ-
હ્ય તે મરે મથી; પણ રક્ષાનો તાર છે તેથી, એ મરવાનો નથી. ॥૨॥
ગોટારગછે ધનુષ સરસો, વીંટી મુક્યો છે તાર; તે તાર માહારે તોડવો
પડશે, એમ ક્યો વીચાર. ॥૩॥ આખું જગત જનમે મરે, તે સહુ મા-
હારી મતી; નાહાનું મોહોટું મરે તે હું, નીમીત લેતો નથી. ॥૪॥ કોઈ

કેગળીયે, કાઠ ત્રીદેશે, કાઠ ક્ષમ કાઠ તાવે; એવું નીમત રાગને મા-
થે, પણ મુજને નવ આવે. ॥૫॥ આજ તો માહારે લેવું પડશે, વીચારું
વીશ્વને ભુપ; એક સ્વરૂપે રથ હાંકે છે, બીજું ઉંદરનું રૂપ. ॥૬॥ ઉં-
દરનું રૂપ લેધને પોતે, પૃથવીમાં પરવરીયા; અભેમન્યુના રથ નીચે, આ
વીને ચાળા કરીયા. ॥૭॥ આડા અવળા ઉચા નીચા, કુદે છે ભગવાન;
તેની રમત જોવા લાગ્યો, અરજીનનો સંતાન. ॥૮॥ તેમ તેમ પ્રભુ ગ-
મ્મત કરતા, રથે ચઢવા લાગે; અભેમન્યુ તવ સ્થીર ઉભો, રખેને ર-
મત ભાગે. ॥૯॥ એવે એના ચરણ વચમાં, આવ્યા વિશ્વના ભુપ; કુ-
વરે જણ્યું શું કરે છે, જોવા થયો તદ્દરૂપ, ॥૧૦॥ તેમ તેમ વીશેષ ગ-
મ્મત કરે, પોતે નંદ કીશોર; આડી અવળી ખાય ગુંલાટો, ચઢે ધનુષ
ની દોર. ॥૧૧॥ નીચે ઉતરે ઉપર ચઢે, ભાણેજના એ દંભી; અભેમા-
નનો કાળ આવ્યો તે, પોતે રહ્યો છે થંભી. ॥૧૨॥ દોરપર ચઢતા ઉપર
આલ્યા, જ્યાં રક્ષાનો તાર, ટગટગ કુંવાર જોયા કરે છે, અરજીનનો કુંવાર
॥૧૩॥ તે તાર દેખી કૃષ્ણ પ્રભુને, રીસ ઘણેરી વ્યાપી; ચંચા દા-
બીને પડપંચા; તાંતણા સહીત કાપી. ॥૧૪॥ એટલે ધનુશ તરછોડાયું,
છટકીને શીધું થયું, અભેમાનની હખચીમાંથી, તાળવે પેશી ગયું. ॥૧૫॥
માંથાપર એક હાથ નીકળીયું, તાળવું ફેડી બાહાર; એ હેલકારાથી ઉ.
છળીયો, ઉચો માંથાડાં ચાર. ॥૧૬॥ આંખોના ડોળા લખડી પડીયા,
પ્રાણજ ઉચો ચડીયો; હાથ પગોની નસો ખેચાણી, તરફડી ભોમી પ-
ડીયો. ॥૧૭॥ તેવું દેખી જેદ્રથ બોલ્યો, છત્રપતી તમે જુઓ; આપણા
માર્યા વીના એતો, અભેમન્યુ મુઓ. ॥૧૮॥ દુરીયોધને ડોકું કાઢી, કુંવાર
જોયો ભાળી; ગુરૂ પ્રત્યે કેહેવા લાગ્યો, હું તો છું ભાગ્યશાળી, ॥૧૯॥
પછી ઘાંટા કાઢી બોલ્યો, ક્યાં ગયા સૌ કુંવાર; આપણા ચારસેને ધગ-
ણોતેર, ઝટપટ નીકળો બાહાર, ॥૨૦॥ જવો જઇને એ છોકરાને, ત-
રવારના દો ઝટકા; અંગ એનું અગની નવ પામે, તેવા કરી દો કટકા.
॥૨૧॥ એવી આપી આગના કે, ઉપડીયા કુંવાર; નવાણું ભાઇના દી-
કરાએ, હાથ લીધાં હથીઆર. ॥૨૨॥ એટલે ગુરૂ દ્રોણ બોલ્યા, આ
શું કરે નીચ કર્મ; મરતાને શીદ માર મરાવે. અતી થશે અધર્મ. ॥૨૩॥
આ જગોએ, આપણે કાઠ, ઉભા રહેવું નવ ઘટે; નાહાનામાં નાહાનું છો-
કરું મુઉં, ચાલો મોહોટાને વટ. ॥૨૪॥ દુરીયોધન કહે નહીં માહારા-
જ, દાવ ખરા આદરવા; નીશાની એતી હાથ ન આવે, તેવા કટકા ક-
રવા, ॥૨૫॥ દ્રોણ કહે એ છોકરું એના, ખાપને લાકડે બળશે; તેમ છ-

તાં અધર્મ કરે છે, તે ફળ તુજને મળશે. ॥૨૬॥ દુષ્ટ કહે કે ભોગવી-
લેશું, દીકરા તતપર થાવો; સાતે હજ્જર આ કોઠાના, યોદ્ધા સાથે જવો.
॥૨૭॥ તવ ચારસેં અગણોતરે પુત્રો, નવાણુ ભાઈના જેહ; સાતમા
કોઠામાંથી નીકળીયા, માહા બળીયા સુત તેહ. ॥ ૨૮ ॥ કરવત કોઠો-
વાડા તરવારો, કાપવા માટે લાવ્યા; તેમની સાથે સાતે સહસ્ર; યોદ્ધાઓ
ચાલી આવ્યા. ॥૨૯॥ ગભરાએલો કુંવર પડ્યો છે, મોઢેથી નવ બો-
લાય; ડોળા બે નીકળી પડેલા, નેત્રે નવ દેખાય. ॥ ૩૦ ॥ તેને આવી
દેવા માંડ્યા. તરવારોના ઝટકા; કુંવરના લાંબા કર કરી, કુહાડીથી કરે
કટકા. ॥૩૧॥ અભેમન્યુ લાગ્યો તરફડવા, વેદના નવ વેઠાય; બોલાય નહિ
દેખાય નહિ, મનમાં બહુ મુઝાય. ॥૩૨॥ અરેરે મુને મરતાને મારે,
દુષ્ટને દયા શાની; વગર માર્યે ઘડીએ બે ઘડીએ, થવાની જીવની હા-
ની. ॥૩૩॥ એ રીતે મનમાં કલેશ કરતો, પરાણે આણે છે મરણ; સુ-
તાં સુતાં સુરે ભરાયો, ફરવો આઘો ચરણ. ॥ ૩૪ ॥ એવામાં એક
રથનું પીંન્ડુ, પડેલું અંશુઠે આવ્યું; અગુઠાપર જોર કરીને, તેને ચાક
ચઢાવ્યું. ॥ ૩૫ ॥ પછી બહુ બળ કરીને નાંખ્યું, હોલવવા બધી રીસ.
તે પીંન્ડુ ચાક ચઢેલું ફરીયું, છેદ્યાં સહુનાં શીશ. ॥ ૩૬ ॥ ચારસેને
ધગણોતરે પુત્રો, કૌરવ કેરા જેહ; ધડ મસ્તકો જુદાં થઈ થઈ, મરણ પામ્યા
તેહ. ॥૩૭॥ તેમની સાથે સાત હજ્જર, જોદ્ધાઓ પામ્યા મરણ; તે દે-
ખીને ખુશી થયું, દ્રોણનું અંતઃકરણ. ॥ ૩૮ ॥ જો દુરીયોધન અધ્રમ
કેરાં, ફળ નીકળીયાં ભારી; દુષ્ટ કહે તેમાં શું થયું, મુઆતો ખાસડે
મારી. ॥ ૩૯ ॥ નવાણું ભાઈ રડવા લાગ્યા, ગુર માહારાજ જીએ; સરવેને
મરાવવા રાજ, આ ભાઈ કેમ ન મુઓ. ॥૪૦॥ દુષ્ટ કહે મારો પ-
ણ મુઓ, તેમાં શું વંશ જશે; આપણ જો જીવતા હોઈશું તો, ઘણાએ
દીકરા થાશે. ॥૪૧॥ એવે અપછરા સ્વર્ગની, વૈમાન લૈને આવી; અલી-
મન્યુનો જીવ કાહાડી, પોપટ દીધો બનાવી. ॥૪૨॥ તેને લૈને સ્વર્ગે ચાલી,
ખોળીયું રહ્યું ધરણ; હાલતો કુંવર બંધ થયો, દુષ્ટોએ જાણ્યું મરણ.
॥૪૩॥ પછી છત્રપતી એમ બોલ્યો, આયુદ્ધ ઝાલો હાથે; જેદ્રથ બને-
વી માહારા આ. કોઠો તમારે માંથે. ॥ ૪૪ ॥ માટે તમે એકલા જવો;
હિમ્મત મનમાં રાખો; એ છોકરાના ખોળીયાના, કટકા કરી નાંખો.
॥૪૫॥ એટલે જેદ્રથ ખડગ લૈને, તરત નીકળીયો બાહાર; અલીમન્યુ-
ના મડદાને જૈ, દેવા માંડ્યો માર. ॥ ૪૬ ॥ પ્રભુએ જાણ્યું ભાણેજ મુ-
ઓ, પછી કેવું કામ કીધું; હાથીનું ને દહીતનું ત્યાં, બળ હરોને લીધું.

॥ ૪૭ ॥ એવામાં નંદન વાયુનો, દારણ દૈવત દાખ્યો; હાથીના બે
ચરણ ઝાલી, તરત ચીરી નાંખ્યો. ॥ ૪૮ ॥ એવે પાતાળમાં ચરજીને
કેંકયું કાળજવર ખાણ; તે ખાણે તાડુકી કેરો, નીકળી ગયો પ્રાણ. ॥ ૪૯ ॥
હાથીને મારી ભીમ નાઠો, એકલો કુંવર જાણી; ભત્રીજની સભાળ
કાઢુ, એ વાત મનમાં આણી. ॥ ૫૦ ॥ જય છે નાઠો મનસુબો માઠો,
છલંગ મોહોટી ભરતો; સાતમા કોઠાની આગળ જોયો, જેદ્રથને ઘા કરતો.
॥ ૫૧ ॥ કુંવરને રથમાં નવ દીઠો, મનમાં પ્રગટયો શોક; ઓરે અભે-
માન દીકરા કહી, મુકી કારમી પોક. ॥ ૫૨ ॥ જેદ્રથે તે પોક સુણી, મન
ભય થયા માઠ; પોતે ને સાતમા કોઠામાં, જે જે હતા તે નાઠા. ॥ ૫૩ ॥
પડી રહ્યું અભીમન્યુનું, મડદું ત્યાંને ત્યાંય; ભીમશેન દોડતો પાસે
આવ્યો, જેમ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય. ॥ ૫૪ ॥ પાન્ડવ દળમાં શબ્દ ગયો તે,
આવ્યું સઘળું લોક; મરણ જાણી સર્વના મનમાં, ઉપજ્યો બહુ શોક.
॥ ૫૫ ॥ દેહેરા તંબુએ ખખર પોહોચી, તવ નાઠાં સૌ રડતાં; ઓત્રા શુભદ્રા
કુન્તાજી, પૃથવી નાંખે પડતાં ॥ ૫૬ ॥ ધરમને ધ્રુપતી સરવે, એકજ સ્વાસે
જય; અભીમન્યુ જ્યાં પડ્યો છે, જ્યાં રડે શેન્યાય. ॥ ૫૭ ॥ ત્યાં આ-
વીને મડદું દીઠું, પડતું નાંખ્યું માય; સુત સુભદ્રાએ ખોળે લીધો,
રૂદીયા ફાટી જય. ॥ ૫૮ ॥ જે ને તે ઘણું રડવા લાગ્યું, સર્વના તન-
માં તાપ; હૈયું ફાટે તેમ રડે છે, કરે બહુ વીલ્લાપ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ.
॥ સુભદ્રા બહુ વલ્લવલે, પાસે ઓત્રા નાર, કહે વલ્લભ શ્રોતા સુણો;
વિલાપનો વિસ્તાર.

કડવું ૫૪ રાગ પંડાબની કાફીનો.

મારા જયારે, જીવમ હાવો નવ કીજ્યે, લાડકવાયારે, જનેતાને
દગો નવ દીજ્યે. ॥ ૧ ॥ માહારા જયારે, રઝળાવી રણમાં તેં મુજને;
લાડકવાયારે, દયા ન આવી તુજને. ॥ ૨ ॥ મુકી ઓત્રારે, હૈયા ઉપર
તેલ તાવડી, કોણ કેહેશે, હવેથી મુજને માવડી. ॥ ૩ ॥ નથી મુક્યો-
રે, નીશાળે પુરો તુજને, ખોળે બેશીનેરે, કોણ કરશે લાડ મુજને. ॥ ૪ ॥
રડી રડીનેરે, ખાવા પીવા કોણ માગશે, માતા કેહેતોરે, હુંગમાંથી કીયો
જગશે. ॥ ૫ ॥ તુજ વીનારે, શું કરે ઓત્રા લાડકી; તુજ વીનારે,
વધારે પડી માહારી વાડકી. ॥ ૬ ॥ ઓ સુવાળારે, આછાં અમ્મર ક્યાં
હોડશે, સેજે સુનારારે, કાષ્ટમાં કેમ કરી પોઢશે. ॥ ૭ ॥ હવે આવશેરે,
પાતાળથી તાત તાલશે, તવ માગશેરે, કેહેશે લાવો સુત માલશે. ॥ ૮ ॥
ને વેળાએરે, આગળ કર કીયો દીકરા, તુંતો પોઢયોરે, રણમાં થકને

બે ફીકરો. ॥ ૯ ॥ તાત તાલરોરે, દશે મને ઘણુ દુખડુ; કેહેશે વંઝારે,
 નહી જુએ માહારૂં મુખડુ કેહેશે વંઝારે, નહી જુએ મારૂં મુખડુ.
 ॥ ૧૦ ॥ હાય બેટારે, રઝળાવી માતા રાંકડી; ક્યાં દેખીશરે, પુત્ર
 છખી તારી ફાંકડી. ॥ ૧૧ ॥ ઓ દૈવડારે, કરમ માહારૂં કઠોર થયું;
 પુત્ર રૂપીરે, રત્ન રણમાં રોળે ગયું. ॥ ૧૨ ॥ પુટયું ભવીશરે,
 ચકલું ચુંથાયું માલરૂં, બોયું રમકડુંરે, પ્રભુ શું બીગાડયું મેં
 તાલરૂં. ॥ ૧૩ ॥ બેટા બોલોરે, કહી મુખે ઝાલી હલાવતી;
 લાડકવાયારે, કેમ દયા નથી આવતી. ॥ ૧૪ ॥ હાય શું થયુરે, કહી
 કહી રૂઢીઆયે ચાંપતી; કરે ચુંબનરે, થરથર કાયા કાંપતી. ॥ ૧૫ ॥ બેઉ
 નેત્રમાંરે, ચોધારી ધારા છુટતી; કેશ કાઢતીરે, છાતી ને શીશ કુટતી.
 ॥ ૧૬ ॥ છુટે રૂઢીરરે, ચચરી ચીરાતી ચાંમડી; કુન્તા ધ્રુપતીરે, ધર્મ રડે
 ઘણું તે ઘડી. ॥ ૧૭ ॥ ગટારગછ રડેરે, જોડોમાં બોડયો પડી ગઈ;
 માહારી બુઢીરે, ચોથે કોઠે કઠોરી થઈ. ॥ ૧૮ ॥ વીરા માહારારે, તારૂં
 બોલ્યું મેં મન ધર્યું; હું રીસાયોરે, એટલુ ભુડું મેહેતો કર્યું. ॥ ૧૯ ॥
 બંધુ બોલણોરે, તોપણ પોતાની બાંધ છે; સોધું સઘળેરે, પણ હવે વીરો
 ક્યાંય છે. ॥ ૨૦ ॥ એમ રડતોરે, પડતો ભોમીમાં દુખથી; ભીમ ગભ-
 રાયોરે, બોલી રાંકયો નહી મુખથી. ॥ ૨૧ ॥ આવશે અરજીનરે, તેને
 શું મોહું દેખાડીયે, તેના કરતારે, પેહેલેથી કાયા પાડીયે. ॥ ૨૨ ॥ વ-
 જણ ॥ એમ સરવ જન ટળવળે, થાય ઘણો પરીતાપ; વઢે વલ્લભ
 તેવે સમે, ઓત્રા કરે વીલ્લાપ. ॥

કડવું પપ રાગ ચાંદલીયાનો ગડીને ગાવો.

મુજ સાંમુ જરા જુઓ માહારા કંથજી, સુનમુન ચૈને કેમ પડ્યાછો
 નાથજો; નથી હાલતા ચાલતા કે નથી બોલતા, શું કાંઈ આંટી તમને
 પડી દલ સાથજો, મુજ ॥ ૨૬ ॥ જો રીસાયા હો તો મનાવું નાવલા,
 પણ આ વેળા શો માહારો ઉપાયજો; દુખ દરીઆમાં ડુબાડી તે પીઉજી,
 તાહારા પેહેલી કેમ ન પડી મુજ કાયજો. મુજ. ॥ ૧ ॥ હાય હૈયામાં ઉઠે
 છે બહુ હોળીયો, બે ઘડી માટે શીદ કર્યો મેળાપ જો; કરમ માહારૂં પુટી
 મયુરે અત્યારથી, હાય રડયો મને કેમ ન ડંર્યો સાપ જો. મુજ. ॥ ૨ ॥
 નીરદય થઈને પોઢ્યા મુજને મુકીને. કાળજડામાં કાંઈન આવી દયાયજો;
 નીરાધાર હું નારી તમારી નાવજા, કેવો રીતે દીવસ માહારા જાયજો. મુજ
 ॥ ૩ ॥ હોઉ ભુખી તરશી તે ખબર કોણ પુછશે, જોઈતું મુજને લાવી
 ને આપશે કોણ જો, હઠ કરી માગવાતું માહારે ના રહ્યું, હૈયા ધારણ
 ભાગી જઈ મધી હોણ જો મુજ. ॥ ૪ ॥ કોની આગળ કહીશ રડીને દુ

ખડુ, તમવીના માહારે દુખે ને દાજે કાય જો; હાયરે પાપી પ્રાણ તું કેમ
જતો નથી, કહા ઢળી પડી બેભાન અબળા હોય જો. મુજ. ॥ ૫ ॥ વ-
ળણ. બેભાન થૈ ધરણી ઢળી, સર્વ કરે ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય; વ્યાસ વક્ત્રલ વા
ણી વદે, પાતાળમાં શું થાય.

કડવું પદ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવું, દ્રોણ પરવ મહીમાય ॥ ૧ ॥ પાતાળમાં પાપીને માર્યો, અ-
રજુને જે વાર; તે સમે સૌ બ્રાહ્મણ આઠ્યા, કરતા જેજેકાર. ॥ ૨ ॥ વી
પ્રાને પારથ પાય પડીયો. પછી માગી વીદાય; બ્રાહ્મણોએ આશીશ
દેધ, દીધી છે આશ્રાય. ॥ ૩ ॥ તવ પૃથવીની પ્રાર્થના કીધી, અરજુનને
સાંભળીયા; બ્રાહ્મણોનું કષ્ટ કાપી, ભોમીમાં નીકળીયા. ॥ ૪ ॥ જો
રથ ભોમીમાં નીકળીયો, તેવા શુકન થયા કુડા; ધજ ઉપર કાગ બેઠો,
ભય ભાર્યા બહુ ભુંડા. ॥ ૫ ॥ અરજુન કહે આમ કેમ થાયે, ઓરે ભુગજ
વન; મને એવું ભાસે છે કાંઈ, કુંવરને વીધન. ॥ ૬ ॥ કળણ કહે
મુજને પણ ભાસે, શી થશે માહારી ગતા; દ્યો પારથ રથ તમે હાકો
હું હાકવાનો નથી. ॥ ૭ ॥ એમ કહી પ્રભુ રથમાં સુતા, અરજુને અછોડા
ઝાલ્યા, આખક મારી અશ્વ હંઝાર્યા, વાયુ વેધે તવ ચાલ્યા. ॥ ૮ ॥ કુર-
ક્ષત્રની લગભગ આઠ્યા, જાણ્યું શેન્યને લોક; કાંઈ ન રડશે. અરજુન
આઠ્યા, આઠ્યા પુનઃ સ્લોક. ॥ ૯ ॥ ધર્મ કહે ઘાંટા કાઢી રડસો, પારથને
થશે જાણ; તો તો તે આપઘાત કરવાનો, કાઢશે પોતાનો પ્રાણ. ॥ ૧૦ ॥
ડાહ્યા ડાહ્યા દસવીસ યોદ્ધા, અરજુન સામા જોવા; એકાએક ચમકે નહી
તેવી, રીતે સમજવાં લાવો. ॥ ૧૧ ॥ તવ દસવીસ જણ સામા ચાલ્યા,
સમજવવા કામ કીધું; તે વેળા શેન્યમાં કુંવરને વસ્ત્ર હોરાડી દીધું.
॥ ૧૨ ॥ વાયુ વેધે દોડતા આઠ્યા, રથના ઘોડા બળીયા; સમજવવા
સામા ગયેલા, તે જઈ તેમને મળીયા ॥ ૧૩ ॥ હાંહાં પારથ ધીરા આવા,
નર કહે ધરમાં કેમ; યોદ્ધા કહે કાંઈ ના ગભરાશે, સરવે કુશળ એમ
॥ ૧૪ ॥ એમ કહીને રથજ રોક્યો, અરજુન વેમે ભરીયો; માટે રાસ
પરણો મુકી, રથ પરથી ઉતરીયો. ॥ ૧૫ ॥ કાંઈનો રોક્યો એ ન રોક્યો
દડબડ મુકી દોટ; પોતાનું જ્યાં શેન્યજ બેઠું, ત્યાં તે આઠ્યા ચડીયોટ
॥ ૧૬ ॥ હાંહાં કહીને ધીરજ દેવા, લાગ્યા શેન્યના લોક; સુભદ્રાથી રેહે
વાયું નહી, કારમી મુકી પોક. ॥ ૧૭ ॥ અરજુને બધું શેન્ય જોયું, આંસુ
વહ્યાં લોચન; પછી કહ્યું કે ઓ ઘોઝરી; લાઠ્ય માહારો તન. ॥ ૧૮ ॥

એમ કહીને પાસે ગયો, ભાગ્યું માહારું ધરસુત્ર; વસ્ત્ર ઉઘેડી ; સખ જો-
યુંતો, દીઠો પોતાનો પુત્ર. ॥ ૧૯ ॥ વળણુ. પુત્ર દીઠો પોતા તણો, લા-
ડવાયો અભેમાન; કહે વહ્નભ તે જોધને બની ગયો બેમાન.

કડવું ૫૭ રાગ કાફી.

હારે બોલ્યા વૈસમપાયે વચન, તુતો મુણ જનમેજે રાજન; હારે દી
ઠો દીકરો ને ગભરાટ ચઢીયો, હાય કહી પૃથ્વીપર પડીયો. ॥ ૧ ॥ હારે
માહારું કરમ ગયું આજ પુટી, બધા ભવની આશાયો ટુકી; હારે હું તો
જાણુતો હતો મન એવું, હાલ જેમ તેમ નભાવી લેવું. ॥ ૨ ॥ હારે મા
હારો આજ કાલમાં મોહોટો થાશે, તવ ઉપાદી માહારી જશે; હારે હતી
આશા કે ભાગ્ય ભળશે; માહારો પુત્ર મને આવી મળશે. ॥ ૩ ॥ હારે
પછી બેલ થવાની માહારે, ચીતની ચીંત્તા સૌ ટળશે તે વારે; હારે એવી
આશાયે કાહાડયા મેં દાહાડા, તેમાં નવે ગ્રહો પડયા આડા. ॥ ૪ ॥ હારે
કાઠ વીખ દોતો પીને પોદું, ભાઠ ભાઠ કહેતાં સુકાતું મોદું; હારે મા-
હારો કાલું કાલું બોલનારો, હાય ઉઠી ગયો પુત્ર પ્યારો. ॥ ૫ ॥ હારે
મને ધીરજનો દેનારો, સુરવીર સુત જસ લેનારો; હારે ખોળે બેશીને
મીઠું આચરતો, ડાહી ડાહી વાતો બહુ કરતો ॥ ૬ ॥ હારે હતો નાહાનો
ને ડાહાપણુ મોહોટું, મહારું જીવતર કરી ગયો ખોટું; હારે દીકરા
બહુ લાડવાયો તુતો, મને દગો દેધને શું સુતો. ॥ ૭ ॥ હારે બેટા જનમ
તણો તું નીરાગી, કેમ બાપને રાખ્યો વીયોગી; હારે દીકરા મોકલ્યો
મને પાતાળ, હવે આશું કરી બેડો બાળ. ॥ ૮ ॥ હારે માહારે વાત ત
ણો વીસરામ, કેમ સુતા છો દીકરા આમ; હારે એમ કહી કહીને ઢંઢોળે,
ખેંચી ખેંચીને લે ખોળે. ॥ ૯ ॥ હારે તવ સુભદ્રા ગ્રહી રાખે, નર ની
સાસા બહુ નાંખે; હારે એતો ચોધારે આંસુ ભરતો, સુભદ્રાપર બહુ રી
સ કરતો. ॥ ૧૦ ॥ હારે માહારો કુવર કયાં કાળછારી, માહારું ધર ધા
લું ઘોઝારી; હારે મને ઘુટણીએથી બેસાડયો, બાપ બેટાનો વીયોગ પા-
ડયો. ॥ ૧૧ ॥ હારે તારું કરમ થયું કઠોરું, સીદ યુધ્ધે જવા દીધું છોરું;
હારે તારું કાળુ મોદું શું લે બેડી, નેશ પગલાંની ધરમાં પેડી. ॥ ૧૨ ॥
હારે મને કાઠી નાંખ્યો ત્રણ બાહાર, બળ્યું ધરબાર ને સંસાર; હારે હવે
પ્રાણ હું માહારો તણશ, કહી પાશાણ પછાડયું શીશ. ॥ ૧૩ ॥ હારે બે-
ઉ ભુજે છાતી નાંખી ઝુડી, બહુ રૂધીર છોળ્યો ઉડી; હારે પોતે મરવાની
ધ્રુષ્ઠા કીધી, એણે જીભડી દંતમાં લીધી. ॥ ૧૪ ॥ હારે તવ સૌ લોક
ત્રાસે ચડીયા, ઝાલો ઝાલો કહી બાહાજ પડીયા; હારે હાય હાય સરવે શે-

ન્ય ભાંખે, છાતી મસ્તક કુટી નાંખે. ॥૧૫॥ વળણ. ॥ ત્રાસ ઘણો વ-
રતઈ ગયો, થઈ રહી કુટા કુટ; કહે વલ્લભ તેવે સમે, ત્રાસની હુટા હુટ.

કડવું ૫૮ રાગ ઓપાદ.

બોલ્યા વૈશમપાથે વચન, સુણ પરીક્ષત કેરા તન, નરે મરવાની
ધારણ કીધી, પોતે જીભડી દાંતમાં લીધી. ॥૧॥ તવ કુન્તાને ધરમરાય,
જઈ બાજ્યાં કરી હાય હાય; અરજીન તણુ મુખ ઝાડી, રાજ ધરમે આં-
ગળીયો ઘાલી. ॥૨॥ એવે કષ્ણ પ્રભુએ વીચાર્યું, આતો અરજીને મર-
વું ધાર્યું; એતો આપઘાત કરીને મરશે, કેણ ભુ ભાર હલકો કરશે.
॥૩॥ મને શેઠેવનું વેણ નડશે, માહારે પણ જોડે મરવું પડશે; એમ
જણીને ચરીત્ર કીધું, એક ભાલોડું બાણનું લીધું. ॥૪॥

કડવું ૫૯ રાગ રાગ ઝડપનો દોહરો.

ભાલોડું ભગવાને લીધું, મારે જીવી શું કરવું; ભાણેજ મારો મર-
ણ પામ્યો, માટે માહારે મરવું. ॥૧॥ એમ કહીને પડતું નાંખ્યું, હૈ-
આમાં આનંદ; રડવા લાગ્યા, કુટવા લાગ્યા, કીધો ફોકટ ફંદ. ॥૨॥
કુદીને કટારી લીધી, જીવીને શું કરું; આધારોરે, આધારો હું પેટે મારી
મરું. પુત્ર કરતાં પ્રભુ બહાલા, અરજીનને અપાર; એણે જાણ્યું
મોહન મરશે, માહારા પ્રાણધાર. ॥૪॥ દીકરાને ભુલી ગયોને, ચીંતા
થઈ મન સાથ; હાં હાં તમને સોગન માહારા, કહી જૈ ઝાલ્યા હાથ.
॥૫॥ થવા કાળ હતું તે થયું, આપણ તે શું કરીયે; નથી ઉપાય
બાપણો શું, મુઆ પુઠે મરીયે. ॥૬॥ એ માહારાજ ક્ષમા રાખો
લાગુ તમને પાય; એટલે અરજીન પ્રત્યે, બોલ્યા પોતે જાદવરાય ॥૭॥
માહારા મનમાં લાગત ઓછું, ભાગત નહી મુજ અરણ; પણ તમે મર-
વું ધાર્યું તે, ઓદર માહારું મરણ. ॥૮॥ જેમ જેમ તમે કલેશ કીધો,
તેમ તેમ લાગ્યું માહું; અરજીન કહે કાંઈ નહી કરું, તમો ન કરશો કાહું.
॥૯॥ થવા કાળ હતું તે થયું, એરે જીગજીવન; ભગવાનના મરણના
ભયથી, પોતે વાળ્યું મન. ॥૧૦॥ સાચાશ એની પ્રેમ ભક્તીને, પુત્રથી
પ્રભુ વાહાલો; એ રીતે કેમ વશ નવ થાયે, પોતે શ્રી નંદલાલો. ॥૧૧॥
પછી સરવે શાન્તી રાખી, છાના રહ્યા લગાર; ત્યાં ચીંતા ખડકીને સખ-
ને, કયો અગની સંસકાર. ॥૧૨॥ અસ્ત સરીતામાં વેવરાવ્યાં, સરવે
કીધું સ્નાન; લોકીક કરતાં તંબુએ આવ્યા, અરજીન લીમ ભગવાન.

॥ ૧૩ ॥ વળણુ. ॥ ડેરા તંબુ સૌ આવીયું, મનમાં કલેશ અપાર; મુન-
મુન સૌ ખીરાળ્યા, વલ્લભ કરે વીસ્તાર..

કડવું ૬૦ રાગ સૈવર્યાનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને
સંભળાવુ, દ્રોણ પરવ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મુનમુન થઈ સહુ તંબુએ બે-
ઠા, શોક ભર્યા સહુ કોઈ; અનુચરે છાનામાના, કીધી ક્ષીપ્રારસોઈ. ॥ ૨ ॥
પછી બે ચાર ડાહ્યા સેવક, ગયા પાંડવની પાસ; ઉઠો ખાવા કડવે મો-
હોટે, બરીલો બબે ગ્રાસ. ॥ ૩ ॥ તવ પ્રભુ કહે અરજીન ઉઠો, ઉઠો સધ-
ળા વીર; કુન્તા ચાર ભાઈ દ્રુપતી ઉઠી, ઉઠ્યા શામસરીર. ॥ ૪ ॥ એ-
કલો અરજીન ઉઠતો નથી, તવ બોલ્યા ભગવાન; અરજીનજી તમે મુ-
મત મુકો, વીચારો ઘટમાં જ્ઞાન. ॥ ૫ ॥ કોનાં છોકરાં કોની નારી, કોના
માને ખાપ; કોનાં સગાં કોનાં વહાલાં, મીથ્યા સૌ સંતાપ. ॥ ૬ ॥ જે હો-
ય તમારો દીકરો તો મુકીને કેમ જાય; કા કોનું કોઈ નથી સગું, ભગની
બ્રાત કે માય. ॥ ૭ ॥ મીથ્યા માહારો મહારો કરોછો, ખોટા મરોછો
મથી; રડશો કે કળકળશો તોલિ; તે મળવાનો નથી. ॥ ૮ ॥ જે જે મયું
તે પાછું ન આવ્યું, પુઠે સગાં બહુ રેતાં; સપને દુર્લભ જે જાય છે તે,
પાછું વાળી નથી જોતાં. ॥ ૯ ॥ રડી રડીને નેત્ર ખોશો, પણ પાછો
નહી આવે; આજ ખાવા નહી ઉઠો એવું, કેટલા દહાડા ફાવે.
॥ ૧૦ ॥ તમે ઉઠો તો સહુ ખાયે. ન થાવો એકલ મતે; જીવતું હોય તે
જીવતા ગતે, મુડિ મુઆ ગતે. ॥ ૧૧ ॥ તવ અરજીન કરજોડી બોલ્યો,
સંદે માહારો નીસ્તરે; પ્રણ પુછું આત્મા ચૈતન, મરે કે નવ મરે. ॥ ૧૨ ॥
એટલે બોલ્યા અંતરયામી, સંભળો શાસ્ત્ર ને વેદ; આત્મા છે તે અખંડ
અમ્મર, અદ્યોધ ને અછેદ. ॥ ૧૩ ॥ એટલે અરજીને હાથ ઝાલ્યો,
પ્રભુ દયા કાંઈ લાવો; અભેમન્યુનો આત્મા ક્યાં છે, તે મુજને બતાવો.
॥ ૧૪ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે શું જોવું છે, જે દેઈ ગયો દગો; કેહેશો તો બ-
તાવીશ પણ તે, નહી થાય તમારો સગો. ॥ ૧૫ ॥ જે જ્યાં જાયે તે ત્યાં-
નો થાયે, એ છે અનાદીનો ચાલ; અરજીન કહે તે પણ જોશું, બતાવો
નંદલાલ. ॥ ૧૬ ॥ તે વીના તો અન જળ માહારે, લેવું નથી માહારા-
જ; અન જળ જે લેવરાવવું હોય તો, દેખાડો આજ ને આજ. ॥ ૧૭ ॥
મોહને જાણ્યું મુમત ઝાલ્યો, જોવો છે સંતાન; એવું સમજી પ્રેરણા ક-
રીને, મંગાવ્યું વૈમાન. ॥ ૧૮ ॥ તવ સ્વરગેથી વૈમાન આવ્યું, બેઠા
ગરૂડાગામી; અરજીનજીને સાથે લીધા, પોતે અંતરયામી. ॥ ૧૯ ॥ એ

ટલે વૈમાન ઉડી આલ્યું, સ્વર્ગ સુદન પરવરીયા; અપહરાના મેહલની પાસે, વૈમાનથી ઉતરીયા. ॥ ૨૦ ॥ પછી પ્રભુએ કહ્યું પારથને. સામા ભોવનમાં જવો; પાંજરામાં પોપટ રૂપે છે, તેને જઈ બોલાવો. ॥ ૨૧ ॥ તવ તે ધામમાં અરજીન આલ્યો, બોલતો મુખ વચન; એરે અભેમાન એરે અભેમાન, એરે એભેમાન તન. ॥ ૨૨ ॥ કેહેતો કેહેતો ધાંમમાં આંચો, પોપટ જોયો સાર; અરજીન તેને કેહેવા લાગ્યો, એ માહારા કુંવાર. ॥ ૨૩ ॥ તવ પાંજરેયાં પોપટ બોલ્યો, મુરખના સરદાર જેમ કહે તેમ કેમ બોલે છે, નીકળ અહીંથી બાહાર. ॥ ૨૪ ॥ પોપટનો એ વો બોલ સુણી, અરજીન વદ્યો વાણ; અભેમાન તું ખરો કે નહીં, પરમેશ્વરની આણ. ॥ ૨૫ ॥ એટલે પોપટ એમ બોલ્યો, સુણ સતી સંતાન; મનુશ ખોળીયે હતો ત્યારે, હું નામ અભેમાન. ॥ ૨૬ ॥ પ્રથમ અભેમાન હતો હું, ત્યારે તો તુજ તન; તારા વીર્યથી દેહ માહારો, થયો હતો રાજન. ॥ ૨૭ ॥ તે તારૂં ખોળીયું ત્યાં ને ત્યાં મુકયું. પંચભુતોની સાખ; તેને તેં અગની મુકીને, ખાળી કીધું ખાખ. ॥ ૨૮ ॥ હવે દીકરા કેહેતો આંચો, તેતો તારો ડગામ; આત્મા તુજથી નહીં ઉપજેલો, ખોળીયાની સગામ. ॥ ૨૯ ॥ જે તારાથી ઉપજ્યું તે, કેહેવાય સગું તારૂં; તુજથી ઉપજ્યું તે ત્યાં મુકયું, હવે નહીં તે માહારૂં. ॥ ૩૦ ॥ તે નહીં માહારૂં તો હું નહીં તારો, સગપણ ગયું તુટી, સગાઈ મનાય શરીરની તે, શરીર ગયું છુટી. ॥ ૩૧ ॥ સગપણ નહીં હવે માહાર તારે, કોણ બેટો કોણ બાપ; હવે બેટો કહીશ મને તો, નહીં રહે તારૂં માપ. ॥ ૩૨ ॥ નર બોલ્યો આ શું કેહે છે બેટા, કેમ બદલાયો બાપ; પોપટ રૂપે અભેમાન બોલ્યો, તું બેટા ને હું બાપ. ॥ ૩૩ ॥ મેં ને તેં બહુ દેહ ધરેલા, પશુ પક્ષા કેરા; કીટ પતંગ કે વનસ્પતી, મનુશ કેટલી ફેરા. ॥ ૩૪ ॥ કેટલી વેળા બાપ થયેલો, હું તારો ને તું માહારો. અનાદીથી રેટ એવો, વારાફરતી વારો. ॥ ૩૫ ॥ માથ્યા માયા તું સત્ય માને. કોઈ ન જાણીશ તારૂં; આગળ દીસે અજવાળું ને, દીવા પુઠે અંધારૂં. ॥ ૩૬ ॥ જગતરૂપી જલખાનું, ઘરરૂપી એરડીયો; ધુનેગાર રૂપી જીવ છે તે, દેહરૂપી બેડીમાં પડીયો. ॥ ૩૭ ॥ બબે ચાર ચાર, કેદીને રેહેવા, એરડી દે અકકેક; તેમ એક ધરમાં બબે ચાર ચાર, સગાં વસે વીવેક. ॥ ૩૮ ॥ એક એરડામાં ભેગા કેદી, દુખ સુખની કરે વાતો; એક એકને દુખે દાજે ને, એક એકનો રનેહી થાતો. ॥ ૩૯ ॥ એક એકની એ પક્ષ તાણે, એક એકપર હેત વાપે; એક એકનું માંથું દુખે તો, એક એકનું એ ચાંપે. ॥ ૪૦ ॥ એવી રીતે સગાં વાહાલાં, એક એકને દુખે દાજે; એક એકની કરે ચાકરી શેવા, ઘડી હસે ઘડી બાહાજે.

॥ ૪૧ ॥ જે કેદીને જેટલા દનના, થઈ હોયે સખય; તેની મુદત પુરી થયે, બેડીથી છુટી જાય. ॥ ૪૨ ॥ બેડી તુટી તવ જેલમાંથી, નીકળે છે સરવથી; સ્નેહી કેદી જેલમાં રહ્યા તેની, ખબર લેતો નથી. ॥ ૪૩ ॥ તે રીતે જીવ દેહથી છુટી, નીકળ્યો જગત બાહાર; પાછળનાં સગાં વા હાલાંને, સંભારે નહીં લગાર. ॥ ૪૪ ॥ પાછુ વાળીને તે નવ જીએ, સંભારે નહીં કોઈ દન; કેદીમાં આવવા બેડી પેહરવા, ધારે નહીં કોઈ જન. ॥ ૪૫ ॥ તેમ છતાં જાય બીજી બેડીમાં, તેમાં નહીં ઉપાય, જ્યાં થી ત્યાંથી છુટી નાસે, જીવું ન ધારે ત્યાંય. ॥ ૪૬ ॥ એ રીત છે આ જગત કેરી, માટે સગપણ કાચું; અજ્ઞાની જીવ જ્ઞાન વીનાનો તેને લાગે સાચું. ॥ ૪૭ ॥ તું નહીં કોનો કે નહીં તારું, જી લાઈ નીકળ બાહાર; આજથી સત્ય માનતો નહીં, જીવે આ સંસાર. ॥ ૪૮ ॥ અરજીન કહે બોળે રમાડ્યો, ખવરાવ્યું પીવરાવ્યું તને; બદલો વળાવાની આસાયે, મોહ ચઢ્યો તો મને. ॥ ૪૯ ॥ એટલે પોપટ રૂપે બોલ્યો, ફરીથી અભેમાન; પુત્ર પાસે બદલો વળાવા, ઇછે કોઈ નાદાન. ॥ ૫૦ ॥ ચક્રલા ચકલી જેવાં પક્ષી, પુત્રને પુષ્ટી આલે; જીવની પેઠે જીવે ને, ચંચામાં લાવી ઘાલે. ॥ ૫૧ ॥ આશા રાખ્યા વણ ઉછેરે છે, રક્ષણમાં નવ ચુકે; બચ્ચાંને હરતાં ફરતાં કરી, પછીથી છુટા મુક. પર તે બચ્ચાં તેની સંભાળ ન લે, તેનો નહીં કાંઈ દ્વેશ; તેથી નાદાન મનુશ જાતી, હક રાખે હમેશ. ॥ ૫૨ ॥ પરણ્યાંને પાળે જણ્યાં જીવાડે. તેમાં સાની નવાઈ; માખાપને માખાપના માખાપે, ઉછેર્યો કર સાહી. ॥ ૫૩ ॥ માટે એમાં બદલો શાનો, બદલો લેવા ધારે જેહ; જીવ ઉછેર્યાનું ફળ નહીં તેને, વાસના બંધન તેહ. ॥ ૫૪ ॥ એવો બોધ અભેમાને કીધો, અરજીનને હેત આણી તેથી પારથ સમજી ગયો, માયા મીથ્યા જાણી. ॥ ૫૫ ॥ પછી મેહેલમાંથી વળ્યો પાછો, ફાગટ સંસાર લાહાવો; કંઈ પ્રભુ દેદે એરે બનેવી, વૈમાનમાં તમે આવો. ॥ ૫૬ ॥ અરજીન કહે કોનો બનેવી કોના સાળક તમે; બનેવી બનેવી કહી પુલાવ્યા, તેથી પુલી ગયા અમે. ॥ ૫૭ ॥ સગાંવહાલાં સાચાં માન્યાં, સદ્મારગ નવ સુજ્યો, અભેમાનનો ઉપદેશ સુણ્યો, તે થકી આત્મા ધુજ્યો. ॥ ૫૮ ॥ અવરથા આટલા દન કાઢ્યા, સત્ય માનીતી સગાઈ; સગાં વળી સંસારમાં રાખ્યો, તે હવે જાણી ઠગાઈ. ॥ ૫૯ ॥ એમ કહી ઉદાશ થઈને, ઉભો ત્યાંને ત્યાંય; આ સ્થળ ચક્રવો થયો પુરો, જે જે વૈકુંઠરાય. ॥ ૬૦ ॥ વળણ. ॥ ચક્રવો પુરણ હવો, સુણતાં પોહોયે કોડ; કહે વલ્લભ શ્રીતા સહુ, બોલો જ જે શ્રી રણછોડ.

જાહેર ખખર.

મહા ભારતની કથા.

અઢારે પર્વ સાથે.

વ્યાસજી વલ્લભરામ સુરજરામ કથા કહે છે તે ચીત્ર સાથેની છપા-
ઈને તઈયાર થઈ છે. તેની કીંમત રૂ ૪-૦-૦ તથા ટપાલ ખર્ચ જુદું
આપવું પડશે. તેના પાના ૧૦૩૬ રોયલ ૮ પેજ છે.

- ૦-૮-૦ મન્દ્રવેદની કથા વલ્લભ વ્યાસની ખનાવેલી ચીત્ર સાથેની
તઈયાર છે. બીજા ખનાવટી મન્દ્રવેદ નીકળ્યા છે; માટે
કરતાનું નામ જોઈ લેશો.
- ૦-૮-૦ સુરેખા હરણ વલ્લભ વ્યાસનું ખનાવેલું તઈયાર છે.
- ૦-૮-૦ અભેમન્યુનો ચક્રાવો વલ્લભ વ્યાસનો ખનાવેલો તઈયાર છે
- ૦-૬-૦ સુધન્વાખ્યાન વલ્લભ વ્યાસનું ખનાવેલું તઈયાર છે
- ૧-૮-૦ પાંડવા અશ્વમેધ વલ્લભ વ્યાસનું ખનાવેલું તઈયાર છે.
- ૦-૧૨-૦ વલ્લભ કૃત ભાગ ૧ ક્ષો તઈયાર છે.
- ૦-૬-૦ વલ્લભ નીતીના છપ્પા.
- ૦-૮-૦ સ્વર્ગારોહિણી તઈયાર છે.

કૃષ્ણ ચરિત્ર તથા ગોકુળ લીલા તથા મથુરા લીલા તથા દ્વારકા
લીલા છપાઈ તઈયાર થઈ છે જોઈએ તેમણે મંગાવવી.

આ ઉપર લખેલા તથા બીજી ઘણી જાતના પુસ્તકો નીચે લખેલ
ડેકાણેથી મળશે.

બુકસેલર. મોતીલાલ મગનલાલ શાહ ઠે. રીચીરોડ—અમદાવાદ.
તથા કાલબા દેવી રોડ ૩૭૩ મુંબાઈ.

બુકસેલર. લેલુભાઈ અમુલખદાસ ઠે. માણેકચોક—અમદાવાદ.

બુકસેલર. તરભોવનદાસ રણછોડ મુ. ડાકોર.

